

HAMDI
MERT

3. BASKI

diyanet
işleri
başkanlığı
yayınları

BİZİ YAŞATANLAR

HAMDİ MERT

~~Muhterem Rüşvan Beyefendim.~~

~~Saygılarımla~~

~~26.9.83~~ ~~HMW~~

Hüseyin Malaz

4/10/92

(Ankara)

diyanet
işleri
başkanlığı
yayımları

BİZİ YAŞATANLAR

Hüseyin Malaz

HAMİD
MERT

Yayıncı
İstanbul
Etiler
No: 10

Gaye Matbaacılık Sanayii 1982 - Ankara

TAKDİM

Bu roman, savaşta şehid gazi olup, barışta hayat kavgası veren, Anadolu'nun ayağına götüremediğimiz medeniyeti, yolu, ışığı, okulu kendi imkânlarıyla bize hediye edenlerin destanıdır.

Genç Türkiye'yi kuran, bizi yaşatan onlardır.

Eğlenceleri yoktur. Balayları; turistik gezileri yoktur. Nasıl yaşarlar; ne yer, içerler bilmeyiz. Hastasına ilâç, lâmbasına ışık, yokluğuna imkân bulamadık. Anadolu'da hâlâ devlet eli girmeyen köşeler var...

İlerideki sayfalarda, savaşta kolunu kaybeden bir Anadolu çocuğunun çevresini organize edip; Köyü'nün yolunu, okulunu, karakolunu, köprüsünü çeşmesini, camiini, Kur'an-ı Kerim Kursu'nu nasıl yaptırdığının; su kanalları ile binlerce hektarlık araziye nasıl yeşerttiğinin ve sarı dikenlerle kaplı yöresini nasıl limon, portakal, muz cenneti hâline getirdiğinin hikâyesini okuyacaksınız.

Bu roman, yaşanmış bir hayâtı dile getiriyor.

Olaylar mübalâğaya kaçılmadan kaleme alınmış; yapmacıksız, gerçek bir hayat, realist bir ifade ile takdim edilmiştir.

Romanın kahramanı bundan rahatsız olacaktır. Zira, hayatını kaleme almak isteyenleri, «— Hizmetlerime riyâ karıştırmam!» gerekçesi ile reddetmiştir.

Biz ise, yurdun diğer köşelerini de yeşertecek; aydınlatacak bir örneği gün ışığına çıkarmaktan kendimizi alamadık.

Bununla, bir hizmet yaptığımıza inanıyoruz.

Ankara, 29 Ekim 1973

T A X I D

The common name of this plant is ...
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

BÖLÜM : I

Siirt'in tozlu caddelerinde hızla ilerleyen otomobil, Askerî Hastane'nin önünde gürültüyle durdu ve indirilen sedye dört er tarafından merdivenlerden telâşla çıkarıldı.

Yaralılarla dolup - taşan Hastane'nin Ser - tabibi Abdüsselâm Beğ, bu olaylara alışmıştı. Her gün o kadar çok yaralı getiriliyordu ki, artık O'nu sönmekte olan hayatın dramı değil, tedavisi ilgilendiriyor; kurtulma ümidi kalmayanları bırakıp, yaşama ihtimali bulunanlara koşuyordu.

Dr. Abdüsselâm Beğ sedyeyi telâşla merdiven başına koydurarak yaralıyı muayene etti. Sol bilekten giren kurşunun açtığı yara, aradan geçen dört gün zarfında kangrene çevirmiş ve kangren vücuda yayılmaya başlamıştı. Zehirin kalp ve ciğerlere sirâyet etmesi an meselesi haline gelmişti. Hayatın kurtarılması ümidi yoktu. Henüz aklı başında ve gözleri açık olan yaralı er Anamur'lu Ahmet, olanları gözleriyle takip ediyor, fakat konuşmuyordu.

Sert-tabip ümitsizce başını kaldırdı ve sedyenin «Karantina»ya bırakılmasını emretti. Yaralı, her şeyin bittiğini anladı : Karantina, tedavisi mümkün olmayan hastaların ölüme terkedildikleri yerd.

«— Beni götürmeyin!» diyecek oldu, fakat ne konuşabiliyor, ne de hareket edebiliyordu.

Sedye merdivenlerden indirilirken Operatör Dr. Yüzbaşı Hamdi Beğ durumu anladı ve askerlere;

BİZİ YAŞATANLAR

«— Geri çevirini!» emrini verdi.

Abdüsselâm Beğ, durumun ümitsizliğini anlattı :

«— Dört gün önce sol bilekte açılan yara bize yetiştirilinceye kadar kangrene çevirmiş, zehirin kalbe sirayeti an meselesi olmuştur. Ümitsiz hastaya verecek ne zamanımız, ne ilâç ve imkânımız var.»

Dr. Yüzbaşı Hamdi Beğ kararlıydı :

«— Gençlerin kanı kuvvetli olur ve bazan zehire mukavemet eder. Belki bu da öylesidir. Çevirin yaralıyı!»

Ser-tabip, yere koydurduğu yaralıyı sinirli sinirli daha yakından gösterdi :

«— Bak Hamdi Beğ, kangren omuz başından kasıklara kadar inmiş. Bu zavallıyı parçalayarak göndereceğimize kendi hali ile göndersek olmaz mı?»

«— Olmaz Efendim! Biz vazifemizi ve müdahalemizi yapalım. Ölürse bıçağımızın altında ölsün.»

Abdüsselâm Beğ daha fazla diremedi.

Muayenesini bitiren Hamdi Beğ, durumun ağırlığını anlattı: Bilek omuza kadar tamamen çürümüş, omuzdan itibaren vücuda morluk yayılmaya başlamıştı: Çaresiz, sol kol omuzdan kesilecekti ve hemen bu zehirli kısmın vücuttan alınması gerekiyordu. Yaralı Anamur'lu Ahmet bunun farkında değil, fakat durumdan memnun, beyaz önlüklü, beyaz benizli Dr. Hamdi Beğ'i bir kurtarıcı melek gibi yattığı yerden minnetle seyrediyordu.

Niçin çevirmişti kendisini?

Hamdi Beğ ameliyata ait aletleri getirerek yardımcısıyla hemen işe başladı :

«— Al kızım eteri, yaralının burnuna tut.»

BİZİ YAŞATANLAR

Bir kaç dakika geçtiği halde yaralı bayılmamıştı. Hemşire hayretle mırıldandı :

«— Bayılmıyor Efendim!»

Ser-tabip Abdüsselâm Beğ söylenmekten kendini alamadı :

«— Bayılmaz kızım, bayılmaz! O zaten hakikî bayılmasını yapıyor.»

Dr. Hamdi Beğ, ağaçtan dal keser gibi, canlı bir uzvun kolunu keserken, artık bitkinleşen yaralı çoktan kendinden geçmişti..

İşini bitiren doktor, yarayı sarmadan, hastanın ayılmasını bekledi. Geçmek bilmeyen saniyeler ilerledikçe Ser-tabibin sözlerini hatırlayan Hamdi Beğ, endişelenmeye başladı :

«— Bayılmaz kızım, bayılmaz! O zaten hakikî bayılmasını yapıyor!»

Yoksa, aslında kıymetli bir doktor olan ve her olayda olduğu gibi bu olayda da iyiniyetinden şüphe bulunmayan Ser-tabip Abdüsselâm Beğ doğru mu söylemişti?

Biraz sonra öldü sanılan ceset, kıpırdar gibi oldu ve anlaşılmayan bir şeyler söylediği duyuldu. Hemşire eğildi ve dinledi :

«— Beni tutun, düşeceğimi!» diyor Efendim..

Endişeli Hamdi Beğ'in benzine kan geldi ve keyifle cevap verdi :

«— Korkma oğlum! Kucağımdasın. Seni düşürmem. Seni mezara gömdülerdi. Gittim, kazma ile mezarını açtım, kefenini yırttım, buraya getirdim, kucağımda tutuyorum. Seni benden Allah'tan başka kimse alamaz! Hiç korkma!»

BİZİ YAŞATANLAR

Abdüsselâm Beğ de bu sözlerin hiç birine alınmıyor, durumdan son derece memnun görünüyordu : Kolay değil, öldü sanılan bir hayat kurtarılmıştı. Bir doktor için bu, saadetlerin en büyüğü idi..

Neden sonra, yaralı Ahmet, vücudunun sol kısmının âdeta yok olduğunu hissetti. Olayları bir bir zihninden geçirdi : Vurulduktan dört gün sonra kâh kızakla, kâh otomobile Siirt Askerî Hastanesi'ne getirilmişti. Kimdi o kendisini ölüme terkedilmekten kurtaran beyaz benizli, ak gömlü adam? Neden yapmıştı bunu? Allah'ın kendisini kurtarsın diye gönderdiği bir melek mi idi yoksa? Şu anda görünmüyordu. Kendisini bırakıp gitmiş mi idi? Halbuki hep O'nun yanında elmasını, hep ak yüzünü seyretmek istiyordu. Kendisini kime bırakıp gitmişti?

Bunları düşünürken, sağ eliyle sol yanını yokladı. Bu ne? Sol kolu ortalarda yoktu. Kendisini bir ağaca asılmış gibi hissediyor, düşecek gibi oluyordu.

Bir gidip, bir gelen akıyla bunları yıldırım hızıyla ve fakat kesik kesik zihninden geçirirken, aynı zamanda sıcak bir yataкта yatmakta olduğunu da hissediyordu.

Kolu nerede idi? Yoksa!..

«— Kolum!» diye bir nâra attı. Fakat o kadar bitkindi ki, bu nâra ağzından ancak bir fısıltı gibi çıktı. Sonra hareketsiz kaldı.

Bayılmıştı..

O günün akşamı Hamdi Beğ tekrar geldi. Kapıdan girer girmez, gözlerini Ahmed'e dikti ve yüksek sesle sordu:

«— Nasıl benim zeybek?»

Hastabakıcılar teknil verdiler :

«— Yarı baygın, konuşmadan yatıyor efendim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Kefeni yırttı artık. Hem konuşacak, hem düzelecek.»

Doktorun emriyle mikrop öldürücü ve kalbi takviye edici iğneler yapıldı.

Bütün gece kâbuslu rüyalar gördü. Kolsuz adam yaşayabilir mi idi? Var mı idi tek kollu adam dünyada? Bir kolla nasıl orak tutacak, ekin biçecek, döven ve çift sürecekti? Ölse daha iyi değil mi idi? Ak gömleklili kurtarıcıyı görmek, O'na sormak istiyordu. Evet evet ölmek, yarım kalmaktan; başkalarına muhtaç yaşamaktan iyi olmalıydı.. Rençberlik çalışma ister; saban, pulluk, orak, çapa, kürek tutmak ister, bu da iki elle olurdu.

Ser . tabip Abdüsselâm Beğ, sabahleyin ilk olarak Anamur'lu Ahmed'i yokladı :

Hayatından endişelendiği hasta yaşıyordu..

Dr. Hamdi Beğ yanılmamıştı.

«— Nasılsın evlâdım?»

Kısa bir sessizlik oldu.

«— Kolumu kesmişler Efendim...»

«— Kolun düzelecek evlâdım. Hamdi Beğ seni ölümden çevirdi. Biz hepimiz senden ümidimizi kesmiştik.

«— Ölmek, yarım kalmaktan daha iyi değil mi Efendim? Kolsuz adam yaşar mı?»

«— Yaşar evlâdım yaşar.. Tarihte nice kolsuz kahramanlar vardır. Allah dilerse insanı tek kolla da, hiç kolsuz da yaşatır.»

«— Ben korkuyorum Efendim.»

«— Neden korkuyorsun bakim? Biz hepimiz senin yanındayız. Seni artık ne düşmana bırakırız, ne kurşuna.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Ben düşmandan korkmam Efendim..»

«— Peki neden korkuyorsun öyle ise?»

«— Yaşamaktan korkuyorum...»

Abdüsselâm Beğ, buna kahkahalarla güldü. Hemşire ve hastabakıcılar da gülüştüler.

Sonra ciddileşti :

«Evlâdım Ahmet! Sen bir haftaya yakın zamandır hiç bir şey yemiyorsun. Şimdi sana askerlerle yemekler göndereceğim ve hangi askerın elindekinden yersen onu mükâfatlandıracağım. Arkadaşlarının mükâfat almalarını istersin değil mi?»

«— İsterim Efendim.»

«— Hah şöyle.. Aferin sana. Sen zaten itâatlı olmasan, kendini kurşunun önüne atmazdın.»

«.....»

Hastayı konuşma ile daha fazla yormak istemeyen Abdüsselâm Beğ, oradan ayrılırken hastabakıcı ve hemşireleri çağırıldı :

«— Bu şimdi yiyip içmeyi unuttu. Midesindeki salgılar ve istek bezleri kurudu. Bu bakımdan mutlaka bir şeyler yedirmeye çalışacaksınız. Yoksa ölür. Ben şimdi aşçıya emir vereceğim. Gönderdiğim yemeklerden bir kaşık olsun yediremezseniz, hastayı kaybederiz.

Durumdan beni haberdar edin. Yese de yemese de mutlaka haberim olsun.»

«— Pekiyl Efendim.»

Akşam üstü bir manga asker, ellerinde tabaklarla geldiler. Etlı, sütlü, tatlı ve börek cinsinden her çeşit yemeklerle gelen askerlerin yüzlerinden acıma hisleri okunuyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Kolundaki işaretinden onbaşı olduğu anlaşılan uzun boylu, karayağız delikanlı öne doğru çıktı :

«— Sana doktorların selâmı var hemşerim. Bu yemekte, kolundaki yarayı kavuşturacak bir hassa varmış. Tabağın içindeki yemeği tamamen bitireceksin» diyerek tabaktaki sebzeli kebaptan bir kaşığına Ahmed'in ağzına koydu.

Hasta mümkün değil, yutamıyordu.

Dilini uzatarak bağırdı. Onbaşı çaresiz, kaşıkla dilinin üzerindeki yemeği sıyrıp aldı.

«— Hayır!» diye atıldı başka bir er. «— Yanlış verdiğiniz. Doktor, benim tabağımdakini tembihlemişti yesin diye..»

O da bir kaşık uzattı. Hayır hayır, ağzına bile koydu-ramadılar.

«O tatlı istiyor, siz bilemediniz.»

«— Hayır börek istiyor.»

«— Dilerseniz bakın, nasıl beğenecek yoğurtlu yemeği!» diye yapılan bütün uğraşmalar fayda vermedi.

En sonunda, limonlu «Sirken» cinsinden bir yemekten bir kaç kaşık yedirebildiler.

Başarmışlardı. Yemekten sonra artık yaşama ümitleri belirdi. Fakat henüz her şey bitmiş değildi. Kesilen kolun, omuz başından - vücudun karın ve kasık nahiyesine doğru alınması gereken çürükler vardı.

O gece de korkulu rüyalarla geçtikten sonra sabahleyin biri sivil, dördü askerî olmak üzere beş doktor biraraya geldiler :

Vücudun bayılmaya tahammülü var mı; bunun için kalp yeterli mi, ona karar vereceklerdi.

BİZİ YAŞATANLAR

Sol kol omuzdan kesilmiş, büyük bir yara açılmıştı. Kangrenin önü alınmıştı.. Fakat çürüyen kısımlar olduğu gibi duruyordu. Bu kısımlar alınacaktı ama, baygın halde yctan hasta buna tahammül edemezdi. Bayıltsan, ayılmaz, bayıltsan dayanamazdı.

«— Yok!» dedi Emrâz-ı Cildiye Mütchassısı Hilmi Beğ.

«— Hastanın, bu baskının hiç birine tahammülü yok..»

Ser-tabip Abdüsselâm Beğ ve Selâhattin Beğ de Hilmi Beğ'i desteklediler :

«— Ne yapalım, bayılmaya dayanamaz. Artık vücudun kendi gücüyle yenmesini bekleyeceğiz. Yoksa bu kadar kurtulan hastayı elimizle öldürürüz.»

Konya'lı Doktor Hamdi Beğ, her zamanki gibi yine kararlıydı :

«Hayır hayır, bu zehiri buradan alacağız. Tahammülü yoksa bayılmadan...»

Bir asker çağırıldı. Hastayı oturttu.

«— Arkadan, iki kolun kalp nahiyesinin üzerine gelecek şekilde kucakla ve sık oğlum.»

Bununla, kalbin canlı durmasını; sıkışarak tepki gücünün artmasını sağlamış oluyordu.

Bir taraftan da hastanın dikkatini bir yerde toplaması gerekiyordu :

«Zeybek! Sen Anamur'lu idin değil mi?»

«— Evet Efendim.»

«— Ben evli değilim. Anamur'dan evleneceğim. Fakat Anamur'un kızları da morsu (çirkin) olur. Güzel de Konya'da bulunur.»

«— Öyle ise Konya'dan evlenin Efendim.»

BİZİ YAŞATANLAR

Anamur'lu Ahmet sözünü henüz tamamlamıştı ki, bir makas şakırtısı duyuldu. Hamdi Beğ, önemli bir kısmı almayı başarmıştı.

Anamur'lu da altta kalmadı ve olanca gücünü toplayarak «Of» bile demedi.

Hamdi Beğ memnun, oyununa devam etti :

«— Söyle bakalım, Anamur'un kızları neden güzel olmuyor da Konya'ninkiler güzel oluyor?»

Ahmet bitkin, cevap verdi :

«— Geçen yıl Anamur'a bir Konya'lı geldi ve Anamur'lu bir çingene kızını sekiz yüz altın lira masrafla alıp götürdü. Konya'nın kızları güzel olsaydı o Konya'lı zengin, çingeneye tenezzül eder miydi?»

Ahmed'in sözü bitmeden, doktorun makası yine işledi.

Bu defa bir «— Oof!» sesi duyuldu.

Hamdi Beğ, başarısının sevinciyle mes'uttu :

«— Bitti yavrum, bitti kuzum, kurtuldun oğlum. Başka makas vurmuyacağım.»

Hemşirelere seslendi :

«— Alın, götürün bıçak ve makasları, bitti artık. Ben zeybikle biraz daha konuşacağım.»

«— Hadi anlat oğlum, Konya'lı, çingeneyi nasıl almıştı?»

Ahmet anlatmaya başlamıştı ki, makasın sesi, tamamlomaya fırsat vermedi.

«— Tamam oğlum kuzum, tamam! Sargılarını getirin zeybeğin!»

Bak oğlum, biz hepimiz bu beş doktor, senin iyi olmanı istiyoruz. Şimdi sana bir hap göndereceğim. Onu iç-

BİZİ YAŞATANLAR

ceksin ve ağrın sızın kalmayacak... Hadi yavrum, yat ve uyumaya bak. Biz öbür arkadaşlarına bakalım biraz da..»

O gün Ahmet iyi bir uyku çekti. Kolay değil, bir haftadır ne yiyor, ne içiyor, ne uyuyordu. Şimdi âdeta ipten inmiş gibi idi. Bitkindi, fakat içten bir rahatlık hissediyordu. Sanki üzerinden büyük bir yük inmişti.

Ertesi gün Dr. Hamdi Beğ, aynı ameliyeyi tekrarladı ve son kalıntıları da temizledi.

Artık Ahmed, gerçekten kurtulmuştu. Fakat bir iç ezikliği vardı üzerinde : Kolu kesilmişti.. Ne diyeceklerdi kendisine? «Kolsuz» mu, «Çolak» mı? Herkes kendisine acıyacaktı. O ise başkalarınca acınmayı hiç sevmezdi.

Allah'a inancı tamdı. İbtidâiye'den sonra Rüştiye'ye gidememiş, fakat ibtidâiye'de Hocası Emin Efendi'den iyi bir din terbiyesi almıştı. Ayrıca rahmetli Babası Mahmut Sipahi, sağlam bir mü'mindi. Bütün çocuklarına dürüst insanın yaşama örneğini göstermişti.

Allah dilemezse bir taş bile yerinden oynatılamaz, karanlıklar içerisinde bir böcek, kanat bile çırpamazdı. Her şey Allah'ın iradesi ile oluyordu. O halde üzülmeye yer var mıydı? Bu, Allah'ın iradesine karşı gelmek olmaz mı idi?

Hariciye'nin iki numaralı odası o gün bir garip sessizlik içerisindeydi. Herkes susuyordu. Ancak, dışarıdan gelip geçen hemşirelerin ve beyaz önlüklü adamların ayak sesleri duyuluyor, etrafa ise derin bir ilâç kokusu yayılıyordu o kadar.

Sessizliği bozan, Maraş'lı hasta Hasan'ın sesi oldu :

«— Hemşerim Ahmet be... Ne düşünüyorsun heerif? Bak biz hepimiz yaralıyız. Kimimiz kolumuzdan, kimimiz

BİZİ YAŞATANLAR

bacağımızdan. Savaş bu yavrum! Harbe girerken, biz bütün bunları göze almadık mı? Vatan için ölmek te var, yaranmak ta. Bak bacağımız!»

Pijamasının ayağını dizine kadar sıyırarak dizli ile topukları arasındaki henüz iyileşmemiş yarayı gösterdi.

Ahmet upuzun yatıyordu. Doğrulup, arkadaşının yarasına bakacak halde değildi.

Hasan devam etti :

«— Seni memleketime; Maraş'a götüreceğim. Ana - baba bir kızkardeşim var. O'nu sana alacağım. Halimiz vaktimiz de yerinde. Sana hiç bir iş tutturmayacağım.»

Bu sırada Ahmed'e bakanlar, O'nun ağlamakta olduğunu gördüler. Gözyaşları yanaklarından aşağıya doğru sızıyordu.

Niçin ağlıyordu? Arkadaşının kendisine acımasına mı, âlicenaplığına mı? Babasını kaybettikten sonra geçim yükü üzerine binen Anası ile altı kardeşine mi? Yoksa yoksa, asker olmadan beş ay önce evlenip, kardeşleriyle öksüz bıraktığı karısına mı?

Maraş'lı Hasan da ağlıyordu. Yalnız Hasan mı? Hayır hayır bütün koğuş ağlıyordu. Arada bir, içli hıçkırıklar duyuluyordu. Şüphesiz hepsinin Anamur'lu Ahmet kadar acı hatıraları vardı. Hepsi ömürlerinin baharında baba yurtlarını terketmişler, cepheye koşmuşlardı. Şimdi ise savaşmıyorlar, miskin miskin yatıyorlardı. İlâç kokuları arasında çaresiz, ömür tüketiyorlardı... Kan ve barut kokusu şüphesiz daha tatlıydı harp görmüş insanlar için...

Bu şekilde ne kadar zaman geçti kimse farkında değildi ki, Dr. Hamdi Beğ'in sesi duyuldu :

«— Zeybek!»

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet'ten ses çıkmadı. O, kendisine doğru gelmekte olanlar içinde en öndeki kurtarıcısının seyrine doyum olmayan yüzüne bakıyordu. Bundan, ayrı bir rahatlık duyuyordu.

Dr. Hamdi Beğ, sargılarını çözmelerini işaret ettikten sonra «— Çocuğu neden ağlattınız?» gibilerden etraftaki hastalara baktı, kaşlarını çatarak.. O ne? Bu koşuşta bir garip hava vardı : Herkes ağlıyor mu idi ne?

«— Ne o be?» diye seslendi. «— Bugün yerinizi yurdunuzu mu hatırladınız? Bakın biz hiç ağlıyor muyuz? Biz de gurbetteyiz sizin gibi. Bizim de anamız, babamız, yavuklumuz var. Kim ağlattı Anamur'luyu? »

Ahmed'e döndü :

«— Kim ağlattı yavrum seni?»

«— Ben onları ağlattım Efendim..»

Hamdi Beğ kendini tutamadı. Gevrek gevrek güldü kahkahalarla :

«— Bakın benim yavruma neler yapmaya başlamış?»
Gülmeye devam ediyordu.

«— Nasıl ağlattın oğlum bu katı kalpli herifleri? Bunların şimdiye kadar ağladıkları yoktu. Yüreklerini nasıl yumuşattın bunların?»

«— Bana acıdılar Efendim..»

Doktor birden ciddileşti.

«— Neden acıyacaktırmış sana? Kendilerine acısın onlar. Söyle bakalım, neden acıdılar sana?»

«— Kolumun kesildiğine acıdılar Efendim..»

Ağlıyordu..

Kısa bir sessizlik oldu. Bu defa galiba herkes ağlıyordu. Evet evet, doktor bile ağlamaklı olmuş, susmuştu.

BİZİ YAŞATANLAR

Bu sırada dışarıdan bir hemşirenin sesi duyuldu. Doktoru dışarıya çağırıyordu. Zaten işini de bitirmişti.

Bu bir imdat oldu doktor için. Hayatında belki ilk defa bu zaafı göstermişti.

Ahmed'in zihnini karmakarışık duygular kapladı.

Günler bu şekilde ilerledi.

Hastane hayatı bu! Ahlar, oflar, gelen mektupların okunuşu, yazdırılan mektuplar.. Arada bir içten duyulan hıçkırıklı ağlayışlar..

İkinci üzerleri hislerin kabardığı saatlardı.

Antep'li Şükrü, bir duygulu çocuktu. Oldukça güzel sesiyle söylediği türküler, herkesi ağlatıyordu :

Hastane önünde incir ağacı
Doktor bulamadı bana ilâcı
Ser-tabip geliyor, zehirden acı

Garip kaldım, yüreğime dert oldu
Ellerin vatanı, bana yurt oldu.

Mezarımı kazın bayıra düze
Yönümü çevirin sıldan yüze
Benden selâm olsun sevdiğim kıza

Başına koysun kareler bağlasın
Gurbet ilde, kaldım diye ağlasın.

İşte bu da Aydın'lı Ahmet'ten :
Önüme koydular siyah üzümü
Yazma ile bağladılar gözümü
Kestiler genç yaşta, anam dizimi
Ağla anam ağla, kara yazıma
Yürekler dayanmaz oldu dizime.

Artık bu arada «— Ooof of» diye uzun bir nâra duyulur, «— Of anam of» diye bir ses, onu tamamlardı. Bunlar

BİZİ YAŞATANLAR

adeta alışılmış, hattâ aranan, beklenen sahnelerdi. Yoksa günler nasıl geçecek, bu yeknesak hayat, nasıl çekilecekti?

Postanın gelişi ise en zevkli anlardı. Ayakta olanlar yerlerinden kalkar, yürüyemeyenler yataklarından doğrulur, merakla, vazifeli erin yüksekçe bir yere çıkarak okuduğu isimleri dinlerlerdi :

Maraş'lı Hasan, mektup.

Kozan'lı Fahri, paket.

Amasya'lı İbrahim, havale.

Haftalar, aylar geçti. Postadan Anamur'lu Ahmet ismi çıkmadı. Kim mektup yazacak, kim paket veya para gönderecekti? Askerden yeni dönen Ağabeyisi Yusuf, çiftin çubuğun altında eziliyor olmalıydı. Kırk yaşında kaybettikleri babalarından miras olarak Makif'ta yirmi dönümü geçmeyen bir çalılık; Yeni Tarla'da 12 dönüm bir susamlık; Hayit Arası'nda bir o kadar kıraç; yaylada ise Ceviz Koyağı ve Kabağaç'ta beş on dönümlük kurak tarla kalmıştı. Bunları ekip biçsen de yedi baş horantayı geçindirmek mümkün değildi.

Bunları biliyordu Ahmet. Onun için de kendi kendini teselli ediyordu. Anasının, karısının ve kardeşlerinin başı ağırmasın da o yeterdi. Ama Rüştüye mezunu Ağabeyisi bir mektup yazamaz mı idi? Nereye yazacaktı? Onlara adres olarak Bitlis Jandarma Mektebi'ni vermişti. Şimdi orada değildi ki.. Cepheye, oradan hastaneye düşmüştü. Mektubu asında kendisi yazıp, adresini belirtmeli; zavallı Anacığını, çiçeği burnunda bırakıp geldiği karısını, genç yaşta kalabalık bir ailenin geçim yükünü omuzlarında hisseden ağabeyisini ve kardeşlerini meraktan kurtarmalıydı.

BİZİ YAŞATANLAR

Aydın'lı Ahmed'e bir zarf, kâğıt aldırdı. Arkadaşları kendisini arkasına yastıkları dayayarak karyolasına oturtular. Önüne, üzerinde yemek yedikleri tahta levhalardan birini koydular. Mekteb-i İbtidâiye'de öğrendiği çok güzel Osmanlı'ca yazısıyla içli bir mektup yazmayı kuruyordu.

Fakat yazamadı. Eli titriyor; kâğıt, tahtanın üzerinden kayıyordu.

«— Olmadı» dedi, dolukmuş haliyle. «— Tek elle mektup mu yazılır?»

Aydın'lı Ahmet «— Sen söyle ben yazayım» dedi.

«— Kendin de yazarsın ya, belki yaraların kanama yapar.»

Ahmet, bunların teselli sözleri olduğunu bilecek kadar zeki idi. Fakat çaresiz, yapacak başka şeyi yoktu. İtiraz etmedi, edemezdi. Alışmalıydı şimdiden bunlara. İşlerini hep başkalarına gördürecekti artık.

«— Yapacak başka şey yok zaten» dedi. O söyledi, Aydın'lı yazdı :

«Kıymetli Ağabeyim;

Sevgili anacığım; ablam; kardeşlerim Havva, Kiraz, Fehmi, Ayşe.

Son mektubumu Bitlis Jandarma Mektebi'nden yazmıştım. Şimdi Siirt Askeri Hastanesi'ndeyim.

Cephede sol kolumu kaybettim. Hemen ağlayıp sızlayarak Allah'ın takdirine isyan etmeyin.

Ağabeyim işlerimizi yürütsün.

Ananızı ve size emanet ettiğim Fatma'mı incitmeyin. Bu acı habere en çok onlar üzülecek. Ana kalbi dayanmaz, bilirim. Fakat benim anam, Allah'tan gelene ağla-

BİZİ YAŞATANLAR

maz. Fatma da kendini eritip bitirmesin beni düşünerek. Ben yakında taburcu olacağım. Yine işlerimin başına geçeceğim.

Allah'a emânet olun.

Ahmet.»

Arkadaşlarının yardımıyla yatağına uzandı.

Ahmet her gece olduğu gibi o gece de doğru dürüst uyuyamadı. Kesik kesik, bir dalıp bir uyanarak geçirdiği geceler, bitmek bilmiyordu.

Pencerelerden sızan sabah ezanlarını dinlerken hayâl ve kâbuslarından sıyrılıyor. Dr. Hamdi Beğ vizite geldiği zaman, kendini daha emniyette hissediyordu. Hamdi Beğ bir kurtarıcıydı O'nun için. Odaya girmeden, uzaktan sesi duyulur, daima yüksek sesle konuşur, bu da sadece Ahmed'e değil, bütün hastalara Hamdi Beğ'in geldiğini müjdelirdi.

O gün yine böyle bir gündü. İkinci koğuşa girerken ilk yokladığı hasta yine Anamur'lu Ahmet oldu.

«— Nasılsın yavrum, nasılsın kuzum?»

Bu sözleri duyan hastanın benzi açılır, yüzü gülerdi. İşte doktorluk bu demektir.

«— Zeybeğe yine tavuk yazın.»

Bu söz üzerine Ahmed'in bir şey söylemek istediğini anladılar.

«— Bir şey diyor Efendim.»

Hemen ilgilendi :

« —Söyle yavrum ne diyorsun?»

«— Bana tavuk yazmayın Efendim!..»

«— Neden?»

Kısa bir sükût oldu. Sonra utanarak;

BİZİ YAŞATANLAR

«— Yemeklerde tavuk gelmiyor Efendim. Sizi tavuk yazdı diye et de vermiyorlar.»

Hamdi Beğ meşhur kahkahalarından birini daha patlattı.

«— Payas'a pirince giderken evdeki bulgurdan da oldum desenel!»

Sonra, bakışları sertleşti. Başhemşireye dönerek :

«— Yaz. Tavuk yaz. Bu defa verilecek yaz. Şimdiye kadar verilmemiş yaz!»

«Sizler hâ! Bu çiftliğin kâhyası siz misiniz, ben miyim bir görüşelim bakalım.»

Ahmed'i okşadı :

«Oğlum Ahmet, onlar da haklı. Bir kişiye tavuk yazınca, tek kişi için tavuk kesemiyorlar. Ama bundan sonra bir kişi için bir bütün tavuk gelecek..»

Yanıdakilere döndü :

«— Anladınız mı? Bundan sonra çocuğun hakkı gelecek.»

«— Anladık Efendim.»

«— Hah şöyle..»

Artık her vizite gelişte gülerek sormayı âdet edindi:

«— Tavuk geliyor mu evlâdım?»

«— Sağolun Efendim, geliyor.»

Ahmed'in yarası gittikçe kavuşuyor, mânevîyatı düzeliyor, yaşama isteği ve hayata bağlılığı gün geçtikçe artıyordu.

Artık kendisi yatağında oturabiliyor, arkadaşlarıyla şakalaşıyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Bir gün kimseden yardım istemeden ayağa kalkmaya özendi. Ayağa kalkmış ve daha adım atmamıştı ki, bir gürültü oldu :

Düşmüştü...

Koşup kaldırdılar. Yüzünde üzüntü çizgileri arayanlar yanıılmışlardı. Gülerek söylendi :

«— Kanadı kırık tayyareye dönmüşüm.»

Hep birlikte acı acı gülüştüler.

Gerçekten yatarken, otururken hep bir yanı yok gibi hissediyordu kendini. Sol yanında yokluk, sağ yanında bir ağırlık hissediyordu. Yatarken bile dengesi bozuktur. Bu yüzden uyuyamıyor, gece sık sık yüksek bir yerden düşecekmiş gibi korkuyla uyanıyor, kendini yokluyordu..

Uzun müddet devam edecekti bu. Eski günleri unutup, yeni hayata alışmaya kadar..

Hastane'de bir hazırlık ve telâş vardı. Perdeler yıkanmış ve ütülenmiş, çarşaf ve örtüler değiştirilmiş, duvarlardaki ufak tefek yaralar alçı ile tamir edilmiş, bahçe ve avlu temizlenerek, her şeye bir yenilik verilmişti. Şimdiye kadar hep emir veren koca koca adamlar, oraya buraya koşuyorlardı. Ne var? Ne oluyordu? ?

Sebebini öğrendiler : 1. Ferik Yusuf İzzettin Paşa tefişe gelecekti.

Nihayet Paşa'nın geleceği gün gelip çattı.

Hastanede jandarmalar vardı. Jandarma, piyade veya diğer sınıflardan ayrı bir muameleye tabi olmamakla beraber, ayrı bir Genel Kumandanlığa bağlı buldukları için meselâ piyadeler için açılan debboydan mevzuat icabı istifade ettirilmiyorlardı. Bu bakımdan ayakta tedavi görmekte olan seyyar jandarmaların hemen hepsinin kıyafet-

BİZİ YAŞATANLAR

ti perişandı Yaralandıkları zaman açılan yırtıklar askerlerce alelusul tamir edilmiş, yıkandığı halde kan lekeleri geçmemişti, bu halde hastalarca giyilmişlerdi.

Bu durumdaki askerler toplanıp Hastane'nin kible tarafındaki tepelerin arkasına izinli olarak gönderildiler. Bunları Paşa'nın görmesi felâket olurdu, Kumandanlar için.

Herkes 1. Ferik Yusuf İzzettin Paşa'yı karşılamak üzere Siirt Vilâyeti gerisindeki merasim yerine yollanırken, bahsettiğimiz bu yaralı seyyar jandarmalar da Hastane'nin arka kapısından tepenin arkasına saklanmaya gidiyorlardı.

Bunların arasında olan Aydın'lı Ahmet, bir muziplik düşündü :

«— Nereye gidiyorsunuz arkadaşlar? Nereye gidiyorsunuz? Biz asker değil miyiz? Paşa kimi görmeye geliyor? Bizi değil mi? Bizim Paşa'mızı görmeye hakkımız, yok mu?»

O kadar ikna edici sözler söyledi ki, asker, ne olacağını düşünmeden geri döndü.

Aydın'lı Ahmet, Hastane'nin arkasındaki boşluğa hepsini tek sıra yaptı. Başlarına da Konya'nın Kızılkaya Köyü'nden Şakir Onbaşı'yı dikti ve ilâve etti :

«— Hey Şakir Onbaşı! Paşa ön avlu kapısından girecek. Ziyarete önce birinci koğuştan başlanacak. Onun için ön kapıdan girmeleri gerekir. Eğer Paşa şu köşebaşısını döndüğü zaman «— Dikkat!» komutu verebilirsen, sana üzerimde beğlik eşya dışında ne varsa hepsini vereceğim. Yapabilir misin?»

«— Elbet yaparım.»

BİZİ YAŞATANLAR

Aydın'lı Ahmet her şeyi düşünmüştü. Yaptığı muzipliğe resmî karşılama süsü veriyordu.

Nihayet beklenen an geldi :

Uzun boylu, dev Yusuf İzzettin Paşa, etrafındaki 45 subayla köşeden döner dönmez, tek sıra halindeki perişan kılıklı yaralı jandarmaları karşısında buldu :

«— Merhaba Asker!»

Şaşkın bir uğultu yükseldi :

«— Merhaba!»

Fırka Kumandanı, Ser-tabip ve diğerlerinin üzerinden âdeta bir soğuk su döküldü. Ne idi hesapta olmayan bu karşılama? Kim çevirmişti bunları?

Paşa, sıranın başındaki Şakir Onbaşı'nın önünde durdu. Dikkat komutu vermek nerde, Şakir Onbaşı'nın dili tutulmuştu sanki. Hayatında ilk defa bir Paşa ile karşı karşıya idi.

«— Nerelisin Onbaşı?»

«— Konya'lıyım Paşam.»

Hamdi Beğ, soğuk havayı yumuşatmak istedi :

«— Hemşerim olur Efendim.»

Paşa Hamdi Beğ'e cevap verecek yerde, kocaman ellerinde tuttuğu bastonu Şakir Onbaşı'nın diz kapağından paçalarına kadar uzanan kan izinin üzerinden yürüttü.

Paşa birden bire sinirlenmişti.

Kimsede can kalmadı. Bir olup bittiyile karşılaşmışlardı..

Paşa bir sigara çıkardı. Yaveri sigarayı çakmakla koşup yaktı. Bir defa çekti sigaradan, ikinci askere yöneldi.

O'nun da omuzbaşından topuğuna kadar uzanan kan lekesi üzerinden sinirli sinirli geçti bastonunun ucuyla.

BİZİ YAŞATANLAR

Üçüncüsü Aydın'lı Ahmet'ti. Aydın'lı, sol dizinden yaralanmış, bu bakımdan pantolonun sol paçası dizinden parçalanmış, o ise sağ parçayı da dizinden keserek kısa pantolonla idare ediyordu. Ortaya komi-trajik bir manzara çıkmış, ok yaydan fırlamıştı.

Paşa, henüz ikinci defa bile çekmediği sigarasını yere carptı, öfkeyle haykırdı :

«— Bu ne Fırka Kumandanı?!»

Kimsede cevap verecek mecal kalmamıştı.

Paşa zaten cevap beklemedi. Daha iri bir sesle haykırdı :

«— Fırka Kumandanı bu ne?!»

Fırka Kumandanı kekeleyerek, bir şeyler söylemek istedi :

«— Efendim bunlar seyyar jandarma olduğundan..»

Sözünü tamamlayamadı.

«Sus! Bunlar sizin elinizin altındaki askerler değil mi? Hükümetin askeri değil mi bunlar? Bunlar nerede, kimin için vuruldular?»

Paşa daha fazla devam etmedi. Gözünü kırpmadan heykel gibi dikildi. Herkes donmuşçasına, âdeta put kesildiler. Çevresindeki 45 subay birbirlerinin yüzlerine dahi bakamıyorlar, gözlerini yere dikmişler, neticenin ne olacağını bekliyorlardı.

Şu şekilde ne kadar duruldu, kimse kestiremezdi.

Nihayet Paşa bir şey söylemeden yürüdü. Mânasız bir yürüyüşü bu. Karşısına 2. koğuş geldi. Bu koğuş, Dr. Hamdi Beğ'in koğuşu idi. Artık ziyaret plânı altüst olmuştu.

BİZİ YAŞATANLAR

Paşa 2. koğuşa girerken Hamdi Beğ koşar . adımla O'nun koltuğundan geçerek odaya girdi ve hazırol vaziyetine geçti. Bu sırada Anamur'lu Ahmet Doktoru ile göz göze gelmiş ve gayr-i ihtiyari gülümsemişti.

Paşa'nın gözünden kaçmadı bu. Gözlerini hiç kırpmadan Ahmed'e dikti, yürüdü, yürüdü, yanına kadar geldi. Eğildi, burnuna burnunu dayadı, âdeta kirpikleri gözlerine batarcasına, uzun müddet öylece kaldı. Neden sonra kalktı, kalın parmaklarıyla Ahmed'in yüzünü okşadı ve Hamdi Beğ'e, kendisine mahsus kalın ve tok sesiyle;

«— Bu çocuğun bedeni çok iyi» dedi.

Buz gibi hava dağılmıştı.

Bir uğultu yükseldi :

«— Çok iyi Paşam!»

Paşa Ahmed'e döndü :

«— Nerenden vuruldun oğlum?»

Hamdi Beğ cevap verdi buna :

«— Sol bilekten Paşam, Hastane'mize getirilinceye kadar kol, omuza kadar tamamen kangren olmuş, hattâ kangren vücuda yayılmaya başlamıştı. Arkadaşlar, kurtarılamaz kaanatıyla karantinaya kaldırmak istediler. Ben; gençlerin kanı kuvvetli ve temiz olur, zehire mukavemet eder. Bu da belki öylesidir dedim, geri çevirttim.»

Paşa, Hamdi Beğ'in sözünü kesti. Tok sesiyle ve tek tek;

«— Can bedenden tükenmedikçe bir adam toprağa gömülemez. Can bedenden tam tükendikten sonra ancak toprağa verilebilir.»

Bu hitoplar, Ser.tabip Abdüsselâm Beğ'e bir azar mı idi? Hayır, O'nun bu işte bir kastı ve su-i niyeti yoktu.

BİZİ YAŞATANLAR

Paşa devam etti Hamdi Beğ'e hitapla :

«— Buraya bir para göndereceğim. Bu paranın çoğunu çocuğa verecek, azını kendin alacaksın. Anladın mı?»

«— Anladım Efendim.»

«— Ne yapacaksın?»

«— Çoğunu çocuğa verecek, azını kendim alacağım.»

«— Hah, öyle işte..»

Artık daha fazla devam etmedi, döndü ve Hastane'den ayrıldılar.

Hastane tēftişi fiyasko ile neticelenmişti ama, sonu bir bakıma tatlıya bağlanmıştı. Şimdi herkes bunu konuşuyordu. Kimisi içten içten gülerken, çoğunluk, doktorların ve kumandanların içine düştükleri mahcubiyeti götüremiyor ve Aydın'lı Ahmed'e atıp tutuyorlardı. Gece olup uyuyuncaya kadar, yer yer yükselen tansiyon ve gerginleşen hava ile bu mevzu tartışıldı.

Ertesi sabah mütebessim Hamdi Beğ vizite gelirken kaşları çatıktı. Yüzünden düşen bin parça oluyordu. Sinirli olduğu belliydi :

«— Kim çevirdi bu askerleri de buraya dizdi? Söyleyin, kim çevirdi?»

Herkesi tek tek süzdü. Bir cevap arıyordu.

«— Söyleyin, niçin döndünüz?»

Cevap veren yoktu. Kim cesaret edebilirdi? Hamdi Beğ devam etti :

«— Hiç birinize tebdil-i hava izni vermeyeceğim. Paşa'nın sigarayı yere çarpması ne demektir bilir misiniz siz?»

Kendisi cevap verdi :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Tabancaya yapışmak demektir. Fakat çok eski, ağır başlı, güngörmüş kimse olduğu için öfkesini yendi.»
Sesini yükseltti:

«— Kırk sene bu Millete hizmet eden bir fırka kumandanını ihtiyar haliyle vurduracaksınız. Kocaman fırka kumandanı canlı iken mezar aradı girecek!»

«— Kim yaptı bu müzipliği?!»

«.....»

— Bulacağım bunu!»

Cevap veren yoktu. Ama doktor kararlıydı, bu düğümü çözecekti.

Gözleri Anamur'luyu aradı. Sinirli halinden sıyrılıp, sesini elinden geldiği kadar yumuşattıktan sonra Ahmed'e döndü :

«— Sen yalan söylemezsin oğlum. Kim dönderdi bu askerleri?»

Yalan söylemesini bilmezdi. Cevap verdi :

«— Aydın'lı Ahmet Çevirdi Efendim.»

«— Ne dedi de çevirdi?..»

«— Asker grup grup tepenin arkasına doğru yollanırken şip papuçlarını ayağına takarak koştu ve bağırды.»

Doktor yumuşamıştı :

«— Ne diye bağırды?»

«— Oooyın asker! Siz dağların böcüsü müsünüz! Paşa sizi görmeye geliyor, nereye gidersiniz! Siz asker değil misiniz?!» diye bağırды, asker de geriye döndü.»

Hamdi Beğ hakkı teslim eden adamdı. Anamur'lunun bu saf, yapmacıksız, dürüst ifadesi üzerine birden değişti :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Doğru yapmış oğlum, doğru yapmış. Buraya bir debboy açtırsalardı ya. İşte öyle canlı iken mezar arasınlar girecek. Asker haklı oğlum..»

Sonra döndü. «— Ama onlar da haklı» dedi. «Değerli fırka kumandanı, düşünmez mi bunu? Fakat ne ile açacak? Askere silâh, cephane, ilâç alamazken debboyu ne ile açsın?»

Kendi kendine söyleniyordu.. Dediklerine pişman olmuştu.

Ayrıca, bir Anadolu çocuğunun doğruluktan şaşmayan ifadesi Doktoru duygulandırdı :

«— Bakın benim oğlum dün bizi, bugün de sizi kurtardı.»

Anamur'lu Ahmet, Siirt Askerî Hastanesi'nde beş buçuk ay kaldı. Hayatında köyünün dışında bir dünya görmeyen Ahmet için Hastane bir mektep, üniversite oldu. Orada İstanbul'lu, Aydın'lı İzmir'li, Adana'lı, Antep'li bir çok arkadaş edindi. Arkadaşlarının konuşmalarından edindiği malûmatla, kendi köyü hakkında bir idealizm kazandı.

Hastane personeli ile doktorlar arasındaki farkları gördü. Vazifesini yapanla görevden kaçan; diğergâm olanlarla şahsî menfaat peşinde koşan insanları kıyasladı.

Neye yarardı insan? Faydalı olmadıktan sonra.. Ne eti yenir, ne derisi giyilirdi.

Sadece akılı vardı insanı diğer varlıklardan ayıran. Onu da hayra kullanmazsa, ne farkı kalırdı öbür mahlûklardan?

Nicelerini gördü; hep başkalarından aparttığı halde bir sigara, bir çay ikramından kaçınan; ağlayan bir çocuk, inleyen bir hasta karşısında ürpermeyen; yüksek fikirler ve inançlar karşısında duygulanmayan nicelerini gördü ve üzüldü insanlık adına.

BİZİ YAŞATANLAR

Bazıları vardı, pamuk tarlalarından, üzüm bağlarından, incir bahçelerinden; kazandıkları on binler, yüz binlerden bahsediyorlardı. Bazıları vardı taşlıkları çapalayarak kaldırdığı sekiz on kile çavdarla; üç beş koyun ve keçiden aldığı yağ, süt ve onların yününden dokuduğu elbise ile geçinen.

Bazıları elektrikten, sudan dem vururken, diğerleri çıradan, tuluktan söz ediyorlardı.

Buraları kendi yolsuz, ışısız, mektepsiz köyüne hiç benzemiyordu. Neden diye sordu zaman zaman kendine. Dünyanın bir yeri, diğerine benzemiyordu. Bazıları çalışmış; dağ başındaki suyu şehre indirmiş; şehre inen su elektrik, ışık, dönen makina, işleyen çark olmuş; şehre hayat vermiş. Bazıları akıllarını, imkânlarını birleştirecek yerde kendi bön benliği peşinde koşmuş; burçak tarlasında, deve, koyun peşinde ömür tüketmiş..

Bu neden böyleydi?

Plânlar kurdu zaman zaman zihninde. Köylerinin akan bir çayı, verimli bir ovası, dağı, denizi vardı. Dağın eteğinde kurulan mahallelerinden ova, deniz ve kıyıya yakın biblo gibi ada ne güzel, ne mânalı görünürdü!

Ovanın ancak bir kısmı, çaydan çevrilen sularla sulanabiliyor, buralara çeltik, yer fıstığı ekilebiliyor ve suluz ziraat yapanlar üç beş kuruş kazanabiliyor, sulanmayan yerler ise kızıl dikenlerle kaplı bulunuyordu. Halbuki bu çay varken bütün ova sulanabilir, elektrik ve içme suyu elde edilebilir, kuru topraklar yeşertilebilirdi..

Bütün bunları düşünen yok mu idi köyünde?

Köyün büyüklerini bir bir aklından geçirdi :

Kadıya, Kaymakam'a akıl veren Kaza Müftüsü Der-

BİZİ YAŞATANLAR

yây-ı Ulûm Denizci Hoca akrabasıydı. Helâl yollarla ve aînteriyle epeyce dünyalık edinmiş eli ve gönlü açık Vehbi Ağa, baba dostuydu. Babacan bir insan olan Ermenek'li Ahmet Efendi, Gök Mehmet Ağa, Torin Ağa, Mahmut Beğ, Mehmet Beğ, Kerim Beğ, köyün ileri gelenleri idiler. Hepsi de az çok zengin olan bu kıymetli insanlar biraraya gelse-ler başaramayacakları iş olamazdı.

Bunların hepsi de tek başına köye önder olabilecek kıratla insanlardı. Pekiyi bu çay neden boşuna akar, ova neden kuraktı?

Demek ki kendi hâline iyi olmak, çok şey bilmek, çok yer görmek yetmiyordu. Teşebbüs lâzımdı. Köylüyü birleştirmek lâzımdı.. Yapılacak işlere önderlik etmek, işe başlamak lâzımdı. Teşebbüs olunca arkası gelirdi..

Bilirdi köylüsünü tek tek.. Çobanı, çiftçisi, ortakçısı, yarıcısı, hep yardım ve iyilik sever, söz dinler insanlardı. Birinin gittiği yere hepsi giderdi. Birinin yardımına hepsi koşardı. Hattâ zaman zaman Hastane'de karşılaştığı mayası zayıf insanlarla kendi köyünün insanlarını karşılaştırdı. Hadi deyince koşan; imece ve ödünç işlerinde yarışan insanlardı yöresinin insanları.

Bir düğün olunca dibek döğmeye herkes gelir; herkes yük yük odun taşır; birinin başına bir iş gelirse herkes candan ve yakından ilgilenirdi. Bu insanlarla neler yapılamazdı?

Bunları düşündü hep uykusuz gecelerde. Beş buçuk ay, bir bekleme ve yetiştirme devresi oldu. O'nun için.

Zaman zaman da güldü kendi kendine acı acı.. Bu ameliyattan sonra beni kim dinler diye düşündü.

BİZİ YAŞATANLAR

Gün gün iradesini biledi ve görgüsünü artırdı. Hastane'de herkes kendisiyle bir başka ilgilendi; doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar, hastalar...

Sayıli günler biterdi. Fakat hastanede saniyenin saata denk olduğunu bilenler, beş buçuk ayın nasıl geçtiğini anlarılar.

Mart ayının sonlarıydı. Tedavisi biten hastalardan askerliği sona erenle, askerlik yapmasına imkân olmaları, birlikleriyle temas kurularak terhis ediliyorlar, bir kısmına da tebdil-i hava izni veriliyordu. Bu işlem altı ayda bir yapılırdı. Nisan ayının başlarında bir grup terhis edilecekti.

Ahmed'i bir istek kapladı. Bir kaç ay evvel yaşayabileceğinden ümitsizken, şimdi memleketine dönmek istiyordu. Doktora nazı geçerdı.

Gitmek istediğini ezilerek anlattı. Doktor O'nu kırmazdı. Yine ufak tefek sargıları ve tedavisi devam etmekle beraber, iyi olmuş sayılırdı. Artık yürüyor, konuşuyor, şakalaşıyordu.

Gitme günü gelip çattı. Hastalardan iyice olanlar ya, yürüyemeyecek olanlar katır ve atlarla Mardin'e gelecekler, oradan trenle devam edeceklerdi nereye gideceklerse..

Bir sabah, askerî birlikten temin edilen at ve katırlar Hastane'nin arka kısmındaki alanda vazifeli erler tarafından toplanmaya başladı. Hastane'de anacık babacık günü vardı. Gidenlerin sevinci ile, kalanların gözyaşı birbirine karışıyordu. Herkes koşuyor, vedalaşıyor, toplanıyor, gülüyor, ağlıyordu.. Bunu ancak o günleri yaşayanlar bilebilirlerdi..

BİZİ YAŞATANLAR

Nihayet gidecek olanların terhis ve çıkış evrakları ellerine verildi. Anamur'lu Ahmed'in ismi de evrakı da yoktu. İlgili memurlara sordu, bilmiyorlardı. Ser-tabib'e çıktı. Abdüsselâm Beğ O'nu tanırdı.

«— Terhis isteğini birliğine yazdık... Cevap gelmedi. Henüz daha iyileşmiş de sayılmazsın. Bu grupla gidemeyeceksin evlâdım.»

Anamur'lu Gazi Ahmed'in nutku tutuldu. Verecek cevap bulamadı. Dışarıya çıktı.

Kalmıştı.. Bastığı yeri görmüyor, üzüntüsünden gözleri kararıyor, kulakları uğulduyordu.

Avluya çıktı. Gidenler, evrakları tetkik edilerek at veya katırlara bindiriliyor ve gönderiliyordu. Sefer başlamıştı. Kalmıştı kalmaya ama, buna bir türlü inanamıyordu da. Çünkü Hamdi Beğ «— Göndereceğim» demişti. O yalan konuşmaz, yapamayacağı işi söylemezdi. Bunları düşünürken, Dr. Hamdi Beğ'in kendisine doğru terhis yerinden gelmekte olduğunu gördü..

Uzaktan seslendi :

«— Kâhya izin vermedi mi oğlum?» Kâhya dediği Ser-tabip'ti.

Ahmet yüzünü yere eğdi. Dolukmuştu :

«— Bu grupla gidemeyecekmişim Efendim.»

«— Gideceksin!»

Kalemdeki memurlara bağırdı :

«— Hazırladığım evrakı getirin!»

Bir memur koştu, evrakı Hamdi Beğ'e uzatırken :

«— Birliğinden cevap gelmemiş Efendim. Bu bakımdan Ser-tabip imzalamadı.»

BİZİ YAŞATANLAR

Hamdi Beğ cevap vermedi. Kendisi Ser-tabip muavini idi. Evrakı imzaladı ve memura verdi :

«— Çabuk, çıkış evrakını hazırla, bize yetiştir!»

Ahmed'e döndü :

«— Gel evlâdım»

Ahmet hazırды. Zaten hazırlayacak pek bir şeyi de yoktu. Yürüdü Doktorun arkasından.

«— Çabuk bir at getirin!»

En sona kalan bir katır koşturdular.

«— O, katıra binemez! Çabuk at getirin!»

At kalmamıştı. Tarsus'lu Halil İbrahim'i, bindiği attan indirdiler. Getirdiler.

Hamdi Beğ'in gözü Konya'nın Ilgın Kazası'ndan er Şemsettin'i aradı. O'na binek düşmemiş, yaya olarak yola çıkmış, gidiyordu..

Bağırды :

«— Şemsettin! Hey Şemsettin! Nereye gidiyorsun? Sana bu çocuk için tebdil-i hava izni verdim. Biraktın, nereye gidiyorsun?»

Şemsettin koşarak geldi.

«— Bak, al şu dizgini! Bunu çekeceksin. Bu merhametlidir ha! Yolda bin dese bile yürüyecek, binmeyeceksin. Yoksa Allah seni taş yapar. Taş olur, yolda kalırsın.»

Sordu;

«— Anladın mı?»

«— Anladım Efendim.»

«— Ne yapacaksın?»

«— Yolda attan inse, bana gel bin dese yine binmeyeceğim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Binersen ne olur?»

«— Taş olurum Efendim.»

«— Oğlum, Gazi Ahmet!»

«— Buyurun Efendim.»

«— Şimdi memleketine gideceksin»

«— Evet Efendim.»

«— Sana olur olmaz sözler söyleyecekler. Bazısını acıyarak, bazısını kıskanarak. Şubene git, müracaat et. Devlet sana mâlûllük maaşı bağlayacak. Anladın mı?»

«— Evet Efendim.»

«— Bu paraları sefahatta, eğlencede, müskiratta harcamayacaksın. Bununla köyünün yıkıklarını yapacak, yoluna, suyuna destek olacaksın. Anladın mı?»

«— Sağolun Efendim.»

«— Seni bana Allah hediye etti. Ben de Millete hediye ediyorum. Sen ölmüştün, şehid diye anılacaktın. Allah tekrar hayat verdi de gazi oldun.»

«— Evet Efendim.»

«— Allah seni yeniden niçin hayata gönderdi? Bir vazifen var. Görülecek işlerin var. Onlar için gönderdi. Bunları yapamazsan, vazife kaçağı olursun. Sana hakkımı helâl etmem. Seni buradan takip edeceğim. Göreyim seni!»

Sonra Şemsettin'e döndü :

«— Bu yaralı, sen ise sağlamsın. Bunu götürüp Anamur'a teslim edecek, ondan sonra evine gideceksin.»

«— Başüstüne Efendim.»

Doktor ikisini de kucakladı, gözlerinden öptü. Onlar da Doktorlarının elini öptüler.

Birinci Bölümün Sonu

BÖLÜM : II

Anamur Kazası'na bağlı Bozyazı Köyü'nün Denizciler Mahallesi'nde bir hareket vardı. Grup grup kadınlar, erkekler ve çocuklar Mahmut Sipahi'nin evine girip çıkıyorlar, karşılıklı yakınıyorlardı :

«— Vah vah, fidan gibi çocuğun kolunu kesmişler. Dal gibi kalmış yavrucak.»

«— Ne olur ki bunun sonu? Aman Allah'ım, kolsuz da insan yaşarmış!»

«— Hiç bir şey olmamış gibi oturuyor köşede zavalılık. Ne yapacaksın, takdir..»

«— Bir iş te yapamaz bu haliyle.»

«— Yaa.. Yardımcısız kaldı Yusufcuk sekiz on baş horantanın başında. Yolunu gözlerdi kardeşinin.»

«— Ne bilsin böyle olacağını? Evdeki pazar çarşıya uyar mı?..»

Denizci Ali Rıza, okumuş adamdı :

«— Devlet maaş bağlar Ahmed'e. Malûllük maaşı. Bir kolunu kökten kaybetmiş. Harpte bir azası işten kalanlara maaş bağlanır, muhtaç kalmasın diye.»

«— Ahmet maaş kabul etmez ki.. Gönlü tok, müstağ-ni çocuktur. Ben para için çarpışmadım der çıkar.»

«— Yok bee. Olur mu öyle yanlışlık? Kardeşleri nâ-merde muhtaç. Bir Yusuf var içlerinde çalışabilen. Kendi çocuklarına mı baksın, kardeşlerine mi?»

«— Ahmet maaşı kabul etmezse hepimiz kırılırız. Sâ-lâmı sabahı keseriz.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Öyle öyle. Yazık değil mi bu kadar yetime, yetimeye? Bu haliyle mi çalışıp, nafaka kazanacak ağız dili yok çocuklara?»

«— Allah Devlete zeval vermesin.»

«— Âmin.»

Kadınların derdi ise başkaydı :

«— Vah yazık! Bir göreceksin kız, söğüt gibi delikanlı ne hale gelmiş? Bir omuzu çekik oturuyor köşede. Vah vah vaah!»

«— Fatma geline de yazık oldu. Ne yapar bu yarım adamla halini?»

«— Çocuğu da olmazmış artık...»

«— Bi kollu adamın çocuğu mu olurmuş kız?»

«— Olsa da hep bir kollu olurmuş.»

«— Amanın başımıza gelenleer!»

«— Yok yok, göz değdi çocuğa. Bi düşünsene kız, nasıl fidan gibi delikanlıydı?»

Fatma Hanım gelenlere hizmet etmekten, bir şey düşünecek halde değildi. Konuşulanlar hakkında bir endişe de duymuyordu nedense... Gönlü rahattı.

Deryây-ı Ulûm Denizci Hoca köşeye oturmuş, yeğeninif ifadesini alıyor, gür ve inandırıcı sesiyle dinleyenleri teselli ediyordu :

«— Sahâbe-i Kirâm'ın büyüklerinden ve Aşere-i Mübeşşere ehlinden Talha Bin Ubeydullah da bir savaşta kolunu kaybetmişti. Peygamberimiz O'nun için;

«— Kendisi hayatta iken, azası Cennet'e girmiş kimse görmek isterseniz Talha'ya bakınız buyurdu. Yeğenim Ahmet, Allah yanında derece kazandı. Biz hepimiz O'na imrenmeli, gıpta etmeliyiz.»

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet sadece dinliyordu. Üzerinde bir eziklik, üzüntü eseri yoktu.

«— Oğlum Gazi Ahmet, ben yarın Şube Reisi ve Kaymakam'la görüşürüm. Sana maaş bağlayacaklar. Seni bilirim, şimdi maaşa itiraz edeceksin. Kazandığım dereceyi kaybetmek istemem diyeceksin. Haklısın oğlum, fakat maaş almakla da, mânevî hiç bir kaybın olmaz. Şu yetim, yetimeye sen bakacaksın. Damadım Yusuf, Ağabeyin.. Sen gelinceye kadar çocukların üzerine gölge düşürmedi. Ama yarın O da çora çocuğa karışır, işlerinize bakamaz olur. Nâmerde muhtaç olursunuz. Devletin eli uzun. İmkânları geniş. O, hepimizin babası. Vatani korumak için kendini kurşunun önüne atanları elbet görüp - gözetecek.»

Konuşma bu minval üzere devam ederken, Ahmet itiraz etmiyordu. Zaten kimse tarafından acınmak istemezdi. Muhtaç olacaksa Devlete muhtaç oldu.

İlk karşılama böylece geçiştirildi.

Herkes işine gücüne dalarken, Gazi Ahmet ailenin geçim yükünü birden omuzlarında hissetti.

Askere giderken anbarlar dolu idi. Bir anbar küncü, iki anbar buğday, çuvallarla arpa, çavdar, ayrıca öküzlerle yem olsun diye bir köşede yeteri kadar burçak, ahır dolusu saman bırakmış, bunlar ben gelinceye kadar size yeter demişti.

Dönüşte anbarları boş buldu.

Karısı kendisine, unsuz kalınca nasıl başakları eliyle döğdüğünü; elde ettiği iki kutu arpayı bir çocukla değirmene gönderip nasıl un haline getirttiğini anlattı.

Ağabeyisine kızamazdı. Ağabeyisi Rüştüye'yi bitirmiş, okumuşlar safına geçmişti. Ayrıca Deryây-ı Ulûm Denizci

BİZİ YAŞATANLAR

Hoca'nın damadı olmuştu.. Herkes O'ndan akıl sorardı ama, bu hali ile öküz koşup, çift süremezdi. Anbarlardakini harcıyarak, aileyi nâmerde muhtaç etmemiştir ya, bu yeterdi. Mevcut bitince de işte genç karısı eli ile saptan arpa çıkarmıştı. Olacaktı bunlar. Gökten buğday yağmazdı ya..

O günlerde herkes ekmeğini taştan çıkarmak zorundaydı.

Anamur Antalya'ya üç yüz kilometre, Mersin'e de bir o kadar uzaklıkta idi. İki yana da karayolu yoktu. 15 gün, bazan ayda bir yük gemileri uğrar, yolcular Mersin ve Antalya'ya onlarla gider gelirdi. Antalya ile münasebetleri zaten kesikti. Vilâyet Mersin'di. Mersin'e gidip gelenler gemiyi beklemek istemezlerse, Silifke'den Anamur'a eşek kiralarlar, bugün 150 km. olan bu yolu iki üç günde alırlardı.

Medeniyetin yol, su, elektrik fabrika, modern ziraat ve ticaret gibi nimetlerinin memleketin hiç bir yerinde bilinmediği o devirlerde iki vilâyete yüzlerce kilometre uzaklıktaki kuş uçmaz, kervan geçmez Anamur, işte böyle bir yerd.

Köylerin kaza ile bile ilgileri kesikti. Köyler arası alış - veriş, pazar kurma gibi içtimâî olaylar da yoktu. Herkes, sekisinden kaldırdığı kompili; üç beş dönüm tarlasından kaldırdığı buğday ve arpayı yer; varsa ineğinden aldığı süt ve yoğurtla geçinir giderdi.

Son zamanlarda çay boyundan çevrilen sularla bazı yerlere mısır ve deneme halinde yer fıstığı ekiliyor; ayrıca sulu ve kuru ziraatla pamuk ve küncü kaldıranlar da oluyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Gazi Ahmet, dönüşündeki iki haftanın hareketli günleri geçtikten sonra «— Anbarlar boş» diye düşündü. Ağabeyisinin evi ayırdı. Beş küçük kardeşi, anası ve genç karısı ile kalakaldı. Hoş, evin içinde kendisinden bir iş bekleyen yoktu. Küçükler bir kaç inekle öküzleri otlatmaya gidiyorlar; anası, iki kızıyla gelinini alıp, evin hemen önündeki sekileri iskelicilerle çapalayarak kompil, soğan ekmeğe gidiyordu.

Olur muydu bu? Kadınlar tarlada tezekte çalışırmıydı? Anası, karısı ve kızkardeşleri çalışırken erkek evde oturur muydu?

Henüz arkası kesilmeyen misafirlerle ilgilendiği için, anası ve kardeşlerinin çalışmalarına bir iki gün ancak dayanabildi. Bahar gelmiş, herkes küncüsünü, pamuğunu ekmek için çiftlerini koşmaya başlamışlardı.

Mahmut Sipahi'nin evinde ise bir hareket yoktu..

Bir sabah ahıra indi. Örümcek bağlayan sabanı, boyunduruğu, küflenen saban demirini dışarı çıkardı. Örümcek ağlarını, eline geçirdiği bir çaputla temizledi. Eşeği çözüp getirdi. Ciğeri yanık ana, bunları sessizce pencereden seyrediyordu.

«— Yapamazsın oğlum.» diyemezdi. Oğlunun ne kadar gururlu olduğunu bilirdi. Askere gitmeden çorun çocuğun elini soğuk sudan ılık suya vurdurmayan, kadınları çifte çubuğa göndermeyen Ahmet, kendileri çalışırken evde boş oturamazdı. Anası bunu herkesten iyi bilirdi...

«— Koşun, Ağabeyinize yardım edin» diye seslendi çocuklara.

Havva ile Kiraz'ın yardımıyla saban ve boyunduruğu eşeğe yükledi ve anasına seslendi ;

BİZİ YAŞATANLAR

«— Ana ben Yeni Tarla'ya gidiyorum.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«— Çocuklar da gelsinler oğlum. Sığırları senin yanında gütsünler.»

Ahmet itiraz etmedi.

Yolda giderken rastladıklarına hiç bir şey olmamış, sanki kırk yıldır buradaymış gibi selâm verip, kısaca hâl hatır sorup geçiyordu.

Kardeşlerinin yardımıyla çifti koştı. Her iki öküzün boynuzlarına ip takarak sabanın kulpuna bağladı. İlk anda öküzler «— Biz seni dinlemeyiz» der gibilerden, başlarını alıp gitmek istediler ama, sabana ağırlığını vererek bunu önledi.

Çift sürmesinin ustasıydı aslında. Çiziden çıkmak isteyen öküz nasıl zabtedilir, taş veya bir köke rastlayan saban nasıl kurtarılır, çizi eğilirse sabanın kulpunu sağa, sola oynatarak nasıl düzeltilir, bilirdi.

Sağ elinin duruyor olması işini kolaylaştırdı. Eliyle hem sabanın kulpunu, hem övendireyi tutuyor, övendireye pek iş düşmemekle beraber, kullanmak istediği zaman sabanın kulpunu vücuduna dayayarak idare ediyordu. Çifte alışık öküzler de, ilk andaki denemeden sonra artık O'na âdeta yardım ediyorlardı.

Ahmet o gün bu başarısından memnun; ele güne karşı kendini mahcup etmeyen Allah'a karşı gözleri nemli, normalin üzerinde çift sürdü. «—Ne yapayım, çift sürebileceğimi herkese isbat etmeliyim» diyordu. Öğle namazında çifti saldı. Sabanın demirini çıkarıp heybeye koydu. Öküzleri de yayılmaları için çocukların yanına sürdü.

İşte başarmıştı. Bundan en çok kocası öldükten sonra aile şerefine gölge düşürmeyen anası memnun oldu. Oğlunun çalışamaz, iş yapamaz durumda kalışı gururuna dokunacaktı.

Ahmet o yıl Yeni Tarla'ya ve Hocacık Oğlu'ndan ortak tuttuğu Müftü Çevliği'ne küncü ekti. Küncü yeşerip, kardeşlerinin yardımıyla otunu da aldıktan sonra yaylaya göçtüler.

Kabağaç'taki tarlalarını anası kendisi gelmeden Kara Molla'ya ortağa vermişti. Kara Molla baba dostuydu. Ahmed'in evin işlerini omuzladığını sevinerek takip ediyordu.

Yaylada herkes ekin yolar, harman sürerken, Ahmed'in işsiz kalmasını istemedi :

«— Benim bu sene ekinim çok. Altından kalkamayacağım.» dedi Seyde Hanım'a. «— Kabağaç'taki ekini siz yoldursanız. Hem Ahmet te belki boş kalmak istemez diye düşündüm. Ne dersiniz? Çocuklarla bir konuşun bakalım.»

«— Molla Emmi sağol ya sizin emeğinizi ne yaparız?»

«— Aman gardaşım onun lâfı mı olur? Üç beş kile bir şey takdir edersiniz olur biter.»

Zahire ihtiyacı da çıkmıştı. Gün doğmadan neler doğardı.

Çocuklar ekinleri zevkle biçerken, ağabeyleri Ahmet onlara yardım etmekten geri kalmadı.

O yıl sekiz kile buğday; on dört kile çavdarlı buğday; on yedi kile arpa ve yirmi üç harar saman kaldırdılar. Ayrıca Ceviz Koyağı'ndaki ortaktan yirmi üç kile buğdayla, haklarına on üç harar saman düştü. Bunlar ailenin bir se-

BİZİ YAŞATANLAR

nelik zahire ve saman ihtiyacını fazlasıyla karşıladı. Gazi Ahmet, kaldırdıklarını Tahtacılar'dan kiraladığı katırlarla sahile indirtti.

İşte anbarlar yine dolmuştu.

Güz gelince sahile göçtüler. Yeni Tarla ve Müftü Çevliği'nden üç ton küncü kalktı. Bu suretle Ahmed'in cüzdanı birden doldu.

Bir ikindi üzeri Kaza'dan dönen Ağabeyisi Yusuf ta bir müjde getirdi :

Şube Reisi kendini çağırmiş, kardeşine ayda doksan lira mâlûllük maaşı bağlandığını söylemişti.

Ahmet bu habere sevinemedi. Askerlik günlerini düşündüğü belliydi.

Ahmet, Hastane'de görgü kazaamıştı. Senelik geçimim çıktı diyerek yan gelip yatacak adam değildi :

Aydın'lı, İzmir'li, Antep'li arkadaşlarını hatırladı. Onların onbinlerden, yüzbinlerden; binlerce dönümlük arazilerden bahsettiklerini geçirdi zihninden. Bunları kendi köyleriyle kıyasladı. On beş yirmi kile zahire, bir kaç ton küncü kaldıranın keyfine diyecek yoktu. Cebine koyduğu bir kaç yüz lira parayla, anbarına döktüğü bir kaç kile zahire artık onun rüyalarını süsler, evinin önünde çömelip güneşleyerek bir yılını boş ve âvâre geçirirdi. Nedendi bu? Şüphesiz görüp bilmemekten... Dünyadan habersiz oluştu.

Yüz yirmi lira vererek altına iyi bir at aldı. O devirde Anamur'da at, otomobil demektir. Eğer ve heybesiyle; üzerine diktirdiği elbisesiyle, çevresinde gösterişli bir insan olup çıkmıştı.

Hırslıydı. Bu, mâlûl oluşunun verdiği ezikliği kaldırmak isteyen psikolojik bir hâl miydi, yoksa askerde edindiği

BİZİ YAŞATANLAR

bilgi ve görgüyle çevresindeki yokluğu gidermeyi arzula-
yan bir idealizm mi? Belki bu iki ihtimalden ikisi de dağ-
ruydu...

Bahar yaklaşınca iki pulluk aldı.

O yıl Yuva Ağzı'ndaki Yeni Tarla'yı, Hayıt Arası'nı ve Müftü Çevliği'ni iki pullukla sürdürdü. Atını bir pulluğa, Deli Kısrak'la Tayını bir pulluğa koşmuş; tarlada iki dönüm ağzı açarak, biri yorulunca dinlenmeye bırakıp, diğeri; o yorulunca öbürüyle olmak üzere günde iki dönümlük yer sürmüştü.

Bu bir ihtiras değil, azimdi. Aynı zamanda iki kollulara da iyi bir ikaz ve örnekti.

Ertesi yıl, ayrı bir ev yaptırdı. Azı Tepesi'nden Tahtacılar'a getirttiği kerestelerin taşınıp, biçilmesine; yapı ustalarının ve amelelerin çalışmalarına bizzat nezaret etti. Birinci katı depo, iki katlı, iki geniş balkonlu, ayrı teşkilât ve üç odası bulunan ev; tahta parmaklıklarla süslü arka balkon haremliği, tenteneleri, korkuluklu tahta merdiveni, kapı ve pencerelerinin âhengi, çeleni ve saçaklarıyla tam bir villâ idi.

Askerden bir kolunu kaybetmiş olarak dönen Ahmet, bir kaç sene içerisinde «Ahmet Ağa» olmuştu. Ödünç ve yardım isteyenlere, darda kalanlara artık hiç bir zaman cüzdanı boş değildi.

Yeni yaptırdığı evinde kadıları, kaymakamları ağırıyor; keşfe, hacze gelenler önce Ahmet Ağa'yı buluyorlardı. Keşiflerde birlikişi olarak fikrine başvurulduğu zaman doğruyu söylüyor; O'nun kanaatı, Hâkimin kararına mesnet oluyor; hacizlerde mal kaçıranları azarlıyor; dürüstlüğü yaymak için önderlik yapıyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Bozyazı dağınık bir köydü. Deniz kenarında çay, deniz ve dağ üçlüsü arasına sıkışmış Bozyazı; ovanın doğu kesiminde dağın eteğine kurulmuş Çopurlu; kuzey doğuda dağların arasına iyice girmiş, derenin ağzındaki Gürlevik; kuzeyden ovayı ikiye bölercesine uzanan tepeler üzerindeki Denizciler; batıda Azı Tepesi'nin eteklerine kadar yayılan Ağzıkara, büyük köyün mahallelerinden bazılarıydı.

Köye adını veren Bozyazı'da ağalar otururdu. Vehbi Ağa, Gök Mehmet Ağa, Esatzade Ali Efendi, Mahmut Beğ, Mehmet Beğ, Kerim Beğ, Ermenek'li Ahmet Efendi, Çay boyunda geniş arazileri olan; buralarda sulu ziraatla yer fıstığı, pamuk, son zamanlarda ekilmeye başlanan çeltik, mısır ve susam yetiştiren; köşkleri, değirmenleri bulunan hatırlı kimselerdi.

Köyün muttarı, ihtiyar hey'eti üyeleri, büyük mahalleler olan Gürlevik ve özellikle Bozyazı'dan seçilirdi.

Ahmet Ağa, hepsi de baba dostu olan bu kimselerle ahbaptı artık.

Her şey Ahmed'in istediği gibi gelişirken, mes'ud bir olay oldu :

Askerden döneli içini kemiren endişe, yerini sonsuz bir saâdete bırakmış, bir oğlan çocuğu olmuştu.

Çocuğun adını Mustafa koydular.

O günlerde Paşa Hüsnü'nün düğünü olacaktı. Paşa Hüsnü, Ahmet Ağa'nın çocukluk arkadaşıydı.

Bozyazı'da düğün âdeti şöyleydi :

Oğlan tarafı gücünün elverdiği ölçüde yeni evlenecekler için ayırdığı yatak, çuval, çaput, kap - kacak, ayrıca

Ahmet Ağa gençlik yıllarında.

BİZİ YAŞATANLAR

kız evinin düğünde harcaması için patates, un, fasulye, pirinç gibi yiyecekleri develere yükler; hısım, akraba ve davetliler küçük bir kervan halinde kız evine nişan koymaya giderler. Bu merasim, düğünün ilk günü olan pazar-tesi yapılır. Bu günden itibaren ise düğün başlamış olur.

Nişan kervanında davulcu, zurnacı ve kemancıdan meydana gelen çalgıcılar bulunur ve yolda devamlı düğün havaları çalarlar. Bunlar oyun havaları olmayıp, kendine mahsus bir ağırlığı ve ihtişamı bulunaır, uzaktan duyanları bile etkileyen ve düğün yapılmakta olduğunu âdeta ilân eden ciddi uzun havalarıdır.

Kız evinde nişan konur. Bu, süslü ve gösterişli develere yüklü yeni dokunmuş ala heğbe, ala çuval ve ala kilimler içerisindeki eşyaların indirilmesiyle başlar ve sonra oyun ve cümbüş havalarına geçilir.

Anamur'da Ege'ye mahsus «Efe Oyunları» ile, Çukurova'ya mahsus toplu halaylar yoktu. Oyunlar tek veya en çok iki , karşılıklı olarak oynanır, iki elde iki kaşığın ustalıklı kullanılışından çıkan âhenkli seslerden istifade edilirdi. Bu arada tabancalar ve mavzerler patlar, türküler söylenir, coşkun nâralar atılırdı.

Düğünlerde kadın-erkek ihtilâtı yoktu.

Öğle olunca yemekler yenir, cemaatla namaz kılınır. Namazdan sonra iki tarafın akrobalarından iki kişi ile ana, babanın huzurunda kız ve dâmada yüzükler takılır, ikindi üzeri ise, geri dönülürdü.

Bu günden itibaren hem kız, hem oğlan evinde düğün başlamış olur.

Çarşamba günü, iki tarafta da «Kına Günü» yapılır :

BİZİ YAŞATANLAR

Kına merâsiminde kınalar hazırlanır; erkeklere iki delikanlı, kadınlara iki genç kız tepsielerde ellerine yakmaları için kına ikram ederler. Dâvetliler ise tepsiye bahşiş atarlardı.

Düğüne çağırırken, dâvet edilenin evine umumiyetle bir çay veya su bardağı bırakırlar; «— Pazartesi günü düğünümüze buyurun» denirdi. Dâvetliler de düğüne boş gitmezler; ya bir kumaş, elbise veya umumiyetle hanımlar baklava tepsiyi götürürlerdi.

Pazar günü ise yine çalgılı bir kervanla kız evine gidilir. Gelin ata bindirilir; başına «pulluca» örtülüp, atının başı çekilerek, «Çeyiz»leriyle beraber, kalabalık içerisinde, yine düğün havalarıyla getirilirdi.

Gelin oğlan evine gelince atı merdivenin önüne çekilir, güvey, pullucanın üzerinden gelinin başına şeker ve bozuk para döker, çocuklar atın ayakları dibine üşüşerek, dökülen bu para ve şekerleri toplarlardı. Bu sırada güvey, gelini, attan indirir, kolundan tutarak gelin odasına çıkarır; «— Yüz görümlüğü» olarak bir altın takar ve gelin odasında toplanan kadınlara onu teslim ettikten sonra kendisi «Sağdıç»la evi terkeder; evde ise gelin bir sandalyaya veya sandık üzerinde «Süzülerek», yanına gelen hanımların elini öper, geceye kadar bu şekilde beklerdi.

Paşa Hüsnü'nün düğününde, gelin almaya gidildiği zaman umûmiyetle âdet olduğu üzere gençler arasında güreş tertip edildi.

Oğlanın Köyü'nden Koca Kadir, kız tarafın Köyü'nden birinci ve ikinci çıkan güreşçileri yendi. Güreşte kilo farkı gözetilmez ve yenenin karşısına yenilinceye kadar, yeni güreşçiler çıkarılırdı.

BİZİ YAŞATANLAR

Güçlü kuvvetli Kadir, üçüncü güreşçiyi de yenince kız tarafa mensup delikanlılar Kadir'i dövmek istediler.

Ahmet Ağa müdahale etti. Kavgacıların ayrılmak istememeleri üzerine de, eline geçirdiği atının gemini savurarak delikanlılardan birini yaraladı. Kavga bundan sonra büyümeden önlendi.

Ahmet Ağa o bahar evini yaylaya göçürmüş, sahile dönüyordu. Yalnızdı. Kız Taşı Boğazı'ndan geçerken bir keklik vurdu. Bıçağı ile kesip, heğbesine koydu. Biraz ilerlediği sırada yolun aşağılarından, seslenildiğini duydu :

«— Oyn Ağa! Biraz dur bakalım.»

Kendine güveniyordu. Belindeki tabancasının kılıfını açtı ve atın başını çekerek bekledi. Gelmekte olan delikanlılardan biri, sahilde Paşa Hüsnü'nün düğününde yaraladığı gençti. Kendisini biraz önce çağırın sestti bu.

«— Sana efe diyorlar, doğru mu?»

Baktı. Üçünün elinde de nacıklar vardı.

Burası, sahile de, yaylaya da üçer beşer saat uzaklıkta, sık ormanlı bir dağ başıydı. Gençler burada anlaşılan kereste yapıyorlardı. Ormanda vahşi bir sessizlik vardı. Ancak uzaktan «Cırcır Böcekleri»nin ısığa benzeyen sesleri geliyordu.

Cevap verdi :

«— Canımız isterse efelik te yaparız.»

«— Beni tanıdın mı?»

«— Yüzündeki yara henüz geçmemiş.»

«— Yüzümdeki yara bana seni gösteriyor; beni O açtı diyor.»

«— Doğru söylüyor.»

Yaklaşıyorlardı.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Yani sen efesin öyle mi?»

Bu sırada beklenmeyen bir şey oldu : Ağaçların arasından birdenbire Tahtacı Selim Çavuş ortaya çıkıverdi. Hızlı hızlı soluyordu. Koştuğu belliydi.

Ahmet Ağa'nın baba-dostu olan Selim Çavuş, yaşlı adamdı. Sahildeki kavgaya bu delikanlı tarafında O da karışmış, bu bakımdan Ahmet Ağa O'na da gücenmişti.

Selim Çavuş soluyarak, akrabası olan delikanlının sorusuna sinirli sinirli cevap verdi :

«— Evet efe...» dedi. Devam etti: «— Ahmet Ağa sapına kadar efedir. Senin gibi yaramazlardan bir çoğunu tepeleyebilecek kadar efedir.»

Ahmet Ağa'ya döndü:

«— Bu yaramaz benim yeğenim olur Ağa» dedi.

«— Sana hürmetten başka hiç bir şeye gücü yetmez.»

«— Belli olmaz» dedi Ahmet Ağa. «— Gençler atak olur, bakarsın O beni tepeler.»

Selim Çavuş kızardı :

«— Aman Aşam, o nasıl söz? Siz bizim babadan oğulla ağamız, atamızsınız. Başımız sıkışınca size geliriz. Bunlar senin kapında uşaklık bile yapamazlar. Sana karşı bir kötü niyetleri olamaz.»

Gençler, süt dökmüş kediye dönmüşlerdi.

«— Ağa keklik vürmüş» dedi delikanlılardan biri.

Ahmet Ağa, kekliği kestiği bıçağın kanını kundurasının ucuna silmiş, kekliğin ince tüylerinden biri kana yapışmış olarak kunduranın ucunda bulunuyordu.

«— Vurur» dedi Selim Çavuş.

Hep beraber gülüştiler.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa atını mahmuzlarken, bir hayli heyecanlanmış olduğunu farketti. Kolay değil, büyük bir tehlikeden kurtulmuştu. Tabancasının kılıfını ilikledi..

Bu olay kendisini çok etkiledi. Sahile iner nimez, yeni bir olayla karşılaştı :

Askerde iken, her yerde olduğu gibi Anamur'da da asker kaçakları türemiş, bunlardan G. H., hayvanların ekine girmelerini bahane ederek Ahmet Ağa'nın babası Mahmut Sipahi'ye saygısız sözler sarfetmişti.

O zaman herkes «— Ölünün arkasından kötü söz söylenmez. Ölüler ancak hayırla anılır» diye kendisini ayıplamışlar, fakat O, mahcup olacak yerde lleri geri konuşmaya devam etmişti.

Kara Süleyman bunu, söz arasında ağzından kaçırıp verdi. O anda talvarda karpuz kesmişler. Ahmet Ağa'nın yayladan getirdiği «Dürüm»lere katık ediyorlardı.

Lokma boğazında kaldı.

Kız Taşı Boğazı'nda geçirdiği olayın tesirinden kurtulamadığı belliydi.

Gözleri şimşek şimşek oldu :

«— Ne istiyor bu insanlar benden?»

Donuk donuk devam etti :

«— Mezarda yatan babamdan ne isterler? Ne çıkar. kötülükten?»

Kesik kesik konuşuyordu :

«— Kıyacıklar bana! Elimden bir kötülük çıkacak.»

Kara Süleyman pişman olmuştu ama, olan olmuştu. Te'vil etmek, yalanlamak istedi.

Ahmet Ağa buna kızdı :

«— Bana bak!» dedi Kara Süleyman'a. «— Sen adam

BİZİ YAŞATANLAR

değilsin zaten! Babam hepimizin büyüğü idi. Hayatında iyilikten başka bir şey düşünmedi. Bir haksızlık gördüğü zaman derhal müdahale ederdi. Sen ne yaptın G.H. bu sözleri söylerken? Ağzını kıramaz mı idin? Hiç olmazsa söylediklerini geri aldırılmaz mı idin?»

«— Canım bu işte bir şey yok» diyecek oldu ama ça rezizdi artık.

Dik dik baktı Kara Süleyman'a.

«— Bu sözler benim ölü babama değil de, senin sağ babana söylenseydi yine aynı şekilde sinirlenirdim.»

Sinirlenmişti sinirlenmesine ya, derinden düşünceliydi de.

«— Kıydılar bana» diye tekrarladı. «— G.H.'i artık elimden kimse kurtaramaz.»

Tabancasını çıkardı. Uzun uzun baktı.

«— Öldüreceğim O'nu..»

Koydu tabancasını kabına. Tek tek, tane tane konuşuyordu:

«— Sağlığında babama kimse yan bakamazdı. Kimse söz söyleyemezdi karşısında. Demek şimdi söyleyecekler. Ölünce söyleyecekler. İntikamlarını şimdi alacaklar. Hakkını koruyan yok çünkü. Biz yoğuz. Adam değiliz biz. Ölülerimizin şerefini koruyamayacak kadar..»

Kara Süleyman'a döndü :

«— Öyle değil mi Süleyman?»

O da şaşkındı.

«— Söyle, ben babama söz söyletecek adam mıyım?»

Gitgide öfkeleniyordu :

«— Ama söylemiş işte. Babamın ölüsüne küfretmiş. Bizi yok saymış.»

BİZİ YAŞATANLAR

Acı acı güldü :

«— Yağma yok! Kötülük, yapana kâr kalmayacak. Çok ağır ödeyecek bu borcu G.H.»

Sesini alçattı :

«— Kötüler cezalanmazsa, kötülük çoğalır. Bu gün bir kötülük gören, onu düzeltecek yerde yan çiziyor. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın diyor. Haksızlık yapanlar onun için cür'etkâr.»

Yanındakine döndü :

«— Süleyman! G.H.'ne söyle. Karşıma çıkmasın. Yaşına başına bakmam. Karşıma çıkacağı ilk anda öldürecekmiş O'nu. Yıtsın buralarda! Başını alıp gitsin nereye gidecekse.»

Kara Süleyman, Ahmet Ağa'yı bilirdi. Beraber büyümüşlerdi. Babası ölünce, çocuk yaşta nasıl onun yerini doldurduğunu; değil ailesine, akrabalarına bile lâf söylemediğini hatırladı. Askere gitmeden kıyak bir gençti.

«— Kolunu kaybetmiş ama, eski deliliğinden hiç bir şey kaybetmemiş» diye düşündü. Dediklerini yapar mıydı yapardı.

G.H. o gece yaylaya kaçtı. Olanları Kara Süleyman'dan duyduğu zaman kızardı :

«— Deli çocuk, hiç akıllanmamış» dedi. «— O bir öfkeydi, gelip geçti. Şimdi nerden hatırlamış beş senelik lâfları?»

Kara Süleyman sert konuştu :

«— Hatırlamadı. Yeni duydu. Ağzımdan kaçırırım. O zaman da söylemiştim sana, terbiyesizlik etme diye. Önce duysaydı, seni o zaman öldürürdü. Bilmez misin, kendine lâf söyler mi O?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Bilirim bilirim. Yaptık işte bir hayvanlık.»

«— Ben sana bir dost sözü söyleyeyim : Ahmet Ağa'nın karşısına çıkma. İşin içinde babası olunca çok bozuldu. Eli titredi. Tabancasına uzun uzun baktı. Bana kıyacaklar dedi. Söyle O'na, yitsin buralardan, gördüğüm ilk anda vuracağım dedi.»

«— Kendime değil, O'na acırım» diye söylendi G.H.

«— Ben de» dedi, Kara Süleyman. «— Sana değil, O'na acırım.»

G.H. bu konuşmalardan sonra, « —Dell çocuk, eve baskın da yapar» diyerek yaylayı boyladı.

Ahmet Ağa bir kaç hafta sonra G.H.'nin sancıdan öldüğünü duydu. Ölümüne sevinilmezdi. G.H. kötü bir insan değildi. İşinde gücünde adamdı. Bir hatadır yapmıştı.

Bütün bunları düşünürken, gözünde biriken bir kaç damla yaş, yanaklarına doğru süzüldü.

Üzücü olayların arkası kesilmemişti.

Kadiroğlu Mustafa, Ahmet Ağa'nın yeni yaptırdığı evin balkonunda oturmakta olduğunu gördü. Mânasız bir somurtuş içindeydi.

Mâiül Ahmet'in yüzü yeni gülmeye başlamıştı. Evinin işlerini çevirebileceğinden herkes endişeliyken O, bir iki sene içerisinde işlerini yoluna koymuş, bağlanan aylıkla geçimini düzeltmiş, gözde bir ev yaptırmış, alanda küncüsü, darısı, fıstığı bulunan bir kimse olmuştu.

Bütün bunlar içerisinde O'nun yüzünü güldüren asıl devlet ise Mustafa'sıydı. O'nunla büyük bir adamla konuşur gibi yüksek sesle konuşur, «— Benim oğlum iki kollu, büyük bir adam olacak. Herkesi utandıracak» diye severdi. Görenler, O'nun saâdetine imrenirdi.

BİZİ YAŞATANLAR

Kadiroğlu yayladan gelmişti. O'nu evinin önünde görünce başını kaldırdı. Dalgınlıktan sıyrılmaya çalıştı. O'na yayladan, ekinlerden, havalardan, asıl önemlisi Mustafa'sından haberler soracaktı.

«— Gel bakalım Emmoğlu, ne var ne yok?»

Kadiroğlu bir tuhaftı.. Hep önüne bakıyordu. Düşünceliydi.

Devam etti :

«— Ne o Emmoğlu, arpacı kumrusu gibi ne düşünüyorsun? Yaylada kötü bir şey mi var yoksa?»

«— Pek te bir şey yok ya...»

«— Eee.. Ne o hâlin? Sende bir şey var!»

«— Seyde Abamı gördüm.»

«— Eee?»

«— Sizin çocuk biraz hastaymış.»

Kısa bir sessizlik oldu.

Ahmet Ağa bir şeyler anlar gibi oldu.

«— Sen yayladan bunun için mi geldin?»

«— Seyde Abam git, haber veriver dedi.»

Ahmet Ağa çıldırarak gibi oldu. Gözü karardı. Söylemek istediği sözler boğazına tıkanı. Bir müddet öylece kaldı. Çocuk hasta olsa on saatlik yola adam gönderilmezdi. En kötü durumda, çocuk sahile indirilirdi. Varsa doktor, ilaç, hepsi burdaydı.

Demek en büyük saâdetini, ümidini kaybetmişti. Hanımların kendi aralarında «— Bunun çocuğu da olmaz» dediklerini düşündü. «— Olsa da tek kollu olur» dediklerini düşündü.

Mustafa'sı doğalı daha bir buçuk ay olmuştu. O'nun doğumuyla içinli kemiren endişe ve korku kalkmış, artık

BİZİ YAŞATANLAR

normal bir insan olduğunu anlamış, hayata bir başka sarılmıştı. Demek bitmişti bütün bunlar. Demek yoktu Mustafa'sı şimdi.

Artık hiç bir şey sormadı.

Atını ahırdan çıkardı, eğertti, yamaçta asılı ceke-tini sırtına geçirerek ata atladi.

«— İşlerin varsa sen kall» dedi Kadiroğlu'na.

«— Yok» dedi. «— Seni yalnız gönderemem.»

O da atına atlayarak, arkadan yetiştii.

Ağlıca'ya kadar hiç konuşmadılar. Ahmet Ağa oğ-lunun öldüğüne inanmak istemiyor, «— Öldü» sözüne ta-hammül edemeyeceğini düşünüyor, soru sormuyordu. Ağ-lıca'da hayvanlar sulanırken, göz göze geldiler. Kadiroğlu ağlıyordu.

«— Ağlama Emmoğlu» dedi Ahmet Ağa. «— Takdirin önüne geçilmez.»

Aslında kendi de ağlıyordu.

Ardıç'lı Burun'a çıktıklarında evde kalabalık vardı. On-ları Deryayı Ulûm Denizci Hoca karşıladı. Şimdiye kadar ağdını içine gömen Ahmet Ağa, Emmisini karşısında gö-rünce dayanamadı ve boşandı. Denizci Hoca odaya Sey-de Hanım'dan başkasını almadı. Baba kolbini bilirdi.

Neden sonra başını kaldırdı Ahmet Ağa :

«— Defnettiniz mi?»

«— Salâtlarla, duâlarla, Rahmetli Babanın yanına na koyduk tertemiz yavruyu.»

Ahmet Ağa'ya döndü :

«— Ahmet oğlum! Anası kendisini harâb ediyor. Sen erkeksin. Genç yaşta harb, darb gördün. Allah'ın takdi-

BİZİ YAŞATANLAR

rine karşı gelecek hâlimiz yok. Zavallı anayı sen teselli edeceksin. Gençsiniz, daha çok çocuklarınız olur.

Günler haftaları, haftalar ayları takib etti, Ahmed'in ağıdı bitmedi. Berrak gecelerde dışarı çıkıyor, yıldızlara sesleniyor, bağırının ateşini mavî ve ışıklı semâlara dalarak söndürmek istiyordu. Bir isyan değildi bu. Her babanın evlâd sevgisiyle dolu kalbinin taşmasıydı.

Bu acılar sahile de taşındı. Nice geceler Kale Beleni, Meydancık, Salin'in ağacı, toprağı, taşı Ahmet Ağa'nın ağıt yoldaşları oldular.

Sabaha karşı O'nun dağ ve tepelerden indiğini görenler, «— Bu kadarı da fazla» dediler. Bir buçuk aylık çocuğun ardından bu kadar sızlanışın sebebi neydi? Kendi de bunu çok düşünmüştü.

Kim bilir, belki harbin ve hastane hayatının ruhunda bıraktığı ezikliği unutturan saâdetin birdenbire kaybolmasının psikolojik tezahürü idi.

Makif'ta Rahmetli Babasının vefatından biraz önce Mehmet Beğ'den satın aldığı kırk beş elli dönüm tutan çalılık bir harâbe vardı. Buranın on dönümü Ana Ark'ın altında, işlendiği zaman sulu ziraat yapmaya elverişli, verimli bir topraktı ve bir kaç senedir yer fıstığı ekiyordu.

Bozyazı'da Ağalarla buluştuğu bir gün, Mehmet Beğ'in Alanya'dan getirterek evinin önüne diktiği bir bitgiden bahsedildi. Kıbrıs'tan Alanya'ya bir zengin ağacın süs bitkisi olarak getirttiği bu ağacın adı muz idi. Kitaplarda yazdığına göre dünyanın en pahalı ve lezzetli meyvelerinden biriymiş muz. Alanya'da bir meraklı güzel bir bahçe yapmış, İstanbul ve İzmir'de bilhassa Rumlar tarafından kilosu iki, iki buçuk liraya kapışılmış. Bozyazı'da yetişip yetişmeyeceği

BİZİ YAŞATANLAR

şüpheli imiş. Çünkü sulara kırağı düşer düşmez de donarmış. Çok su, çok gübre, çok bakım istediği için meraklısı yokmuş.

Ahmet Ağa'yı bu haber çok ilgilendirdi. Doğruydu. Bozyazı'da sulara kırağı düşerdi. Hattâ sular bazan o kadar kalın donardı ki, çocuklar üzerinden taş kaydırırlardı. Sebebi basitti bunun. Bozyazı deniz sahilindeydi ve kuzeyi şimal rüzgârlarına açıktı.

Bunu Bozyazı'nın ağa ve beğleri bilmezdi ama, top-rak kurdu, rençber Ahmet Ağa bilirdi.

İzah etti bunları Ağalara. Pek ilgi toplamadı. İsrar karşısında da;

«— Amaan Ahmet, kim uğraşacak elin nazlı bitki-siyle?» dediler.

«— Bu ağaç, buranın bitkisi değil oğlum» diye ikaz etti Vehbi Ağa. «— Sıcak bölge bitkisi. Afrika'da hüdâyî nâbit olarak yetişir. Kış yok Afrika'da. İklim sıcak. Burada yazın sıcak, kışın ise muzun tahammül edemeyeceği kadar sert. Ne diyorlar, suya kırağı düşerse donarmış. Burada suya kırağı düşmediği sene var mı?»

«— Ama Alanya'da yetiştirmişler» dediniz

Mehmet Beğ atıldı :

«— Ben iki senedir evimin koltuğuna diktiğim fidaya çocuğum gibi bakıyorum. O kadar arsız ki, bir ağaç çoğaldı çoğaldı, orman oldu. Fakat meyve verdiremedim.

«— Demek ki kışın özü zedeleniyor.»

«— Soğuk göstermiyorum ki, kuzeyi de doğusu da kapalı. Evimin önünde.»

«— Orada bile olmadığına göre demek ki buranın har-cı değil.»

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa'nın içine kurt düşmüştü.

«— Bunlar ağa, beğ» diye düşündü. «— Yaşlarını yaşamışlar, dişlerini dişemişler. Çeltik tarlalarından kaldırıp, cüzdanlarını dolduruyorlar, sonra da köşklarine yaslanıp, denizi seyrediyorlar. İhtiyaçları yok ki.»

Kararını verdi. Deneyecekti. Başaramasa bile kaybedeceği bir şey yoktu.

Ana Ark'ın altındaki fıstıklığı kontrol etti. Bozyazı'da toprak umumiyetle boz, verimsiz topraktı. Burada ise kırmızı ve verimli bir toprak vardı. Kuzeyi kapalı olduğu için alan yerlere nisbetle kuytu idi. Ana Ark'a bitişikti. Bu bakımdan su yönünden de şanslı idi. O halde muz için biçilmiş kaftandı burası.

Narince Köyü'nden ameleler getirdi. Bugün Kiribiş denilen bu yerin iki dönümünü deneme olarak kirizma yaptırdı. Bahşiş Köyü'nden arkadaşlarını çağırıp gübre getirmelerini söyledi.

Kirizmadan sonra tesviye ettirdiği kısımda üçer metre aralıklarla elli santim derinliğinde çukurlar açtırdı. Develerin üzerinde Bahşişten getirttiği gübrelerden her çukura ikişer teneke koyarak bunları toprakla karıştırttı.

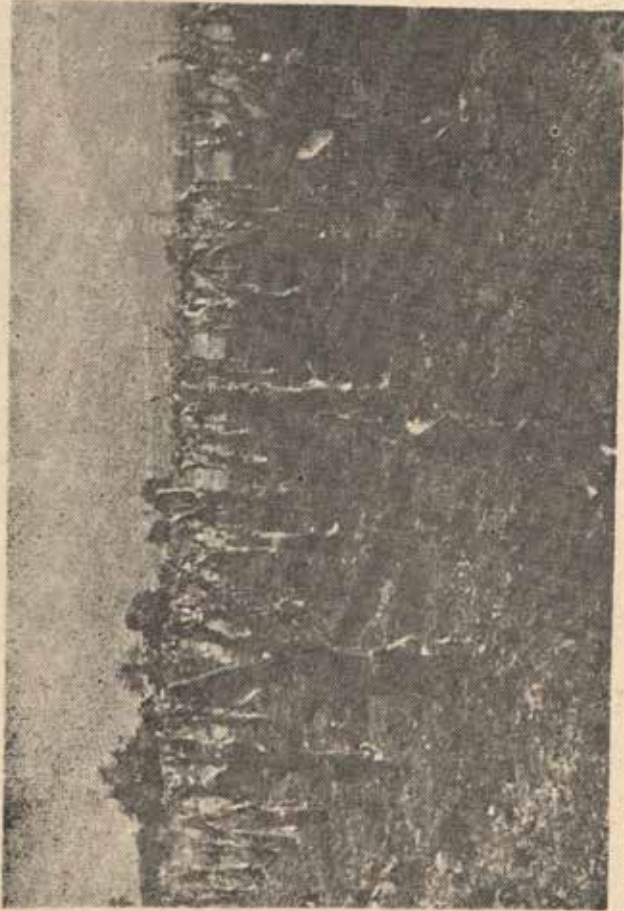
Bir Cuma günü meşhur atına binip, Bozyazı'ya indi. Cuma Namazından sonra Camii önünde toplanan ağalara konuyu açtı :

«— Ağalar! Hanginizin bahçesinde süs bitkisi var?»

«— Benim bahçede var» dedi Mahmut Beğ.

Mehmet Beğ güldü :

«— Benim evin önleri muz ormanı oldu. Temizletecek birisini arıyorum.»

Ahmet Ağa'nın yaptırdığı ilk muz bahçesi, yeni dikilmiş hâli ile...

BİZİ YAŞATANLAR

Duymuşlardı Ahmet Ağa'nın kirizma yaptırdığını.

«— Merak etme,» dedi Mehmet Beğ'e, «— Ben yarın bir kaç amele göndereyim de, bahçeni ormandan temizlesin.»

Üç gün sonra, iki dönüm muz dikilmişti. Fideler ayarsız; kimisi büyük, kimisi küçüktü. Fidelerin diplerini ilk günler tenekelerle su taşıyarak suladılar.

Mayıs'ın başlarıydı. Sıcaklar artınca bunun kâfi gelmediği görüldü. Her fidenin dibine üçer metrekairelik «Hülü» ler yapıldı. İçerisine ikişer çuval gübre dökülerek, çapalandı. Ana ark'dan çevrilen su ile sulandı.

Mayıs'ın sonlarında fidelerde bir hızlı gelişme görüldü. Haziran ayı boyunca bu gelişme devam etti.

Ahmet Ağa o sene evi yaylaya göçürdükten sonra geri döndü. Muzların otunun alınmasına, budamasına, fiderin kesilmesine bizzat nezaret etti. Temmuz'un son yarısında gelişmiş fidelerden birkaçı meyve gösterdi. Ağustos bitinceye kadar iki dönüme dikilen yüz otuz fideden kırk beşi meyve vermişti. Eylül sonuna kadar bu sayı doksan dörde yükseldi.

Ahmet Ağa'nın keyfine diyecek yoktu.

Ekim nihayetinde yayladaki evi sahile indirdi. İlk Cuma Bozyazı'daydı.

Cuma Namazı'ndan sonra ağaları topladı.

Mehmet Beğ;

«— Süs bitkilerinden ne haber?» diye sordu.

Buna kaçamak bir cevap verdi Ahmet Ağa.

Mahmut Beğ,

«— Ahmet Ağa'yı yakında muz tüccarı olarak görürsek şaşmayalım» diye alaylı alaylı güldü.

BİZİ YAŞATANLAR

Vehbi Ağa ciddi idi :

«— Yeğenim Ahmet, başladığı her işi başarmıştır. Bunu da başaracaktır. Kaldı ki bunu kendi kazancı için yapmış değil, bunu da biliyorsunuz. Hepimize bir deneme yapmamızı teklif etti. Biz rahatımızı çalışmaya değiştirmiz için bir çalışmaya girdi.»

Ahmet Ağa kendinden emindi. Vehbi Ağa'nın sözünü kesti :

«— Ağalar, Beğler!» dedi. «— Bahçemi merak edenler, gidip görürler. Ben size toptan köyün sağlığını ilgilendiren bir meseleyi danışmaya geldim.»

Dikkat kesildiler.

Ahmet Ağa devam etti :

«— Ben bu yaz yaylaya gitmedim. Sıtmadan kıvranan insanları gözlerimle gördüm. Burası dağ başı. Hastane yok. Doktor yok. İlâç yok. Bir yerde köpekler bağlanır da kurtlar bırakılıverirse hayat olmaz.»

Kısa bir duraklamadan sonra ilâve etti :

«— Beğler!

Yazın burada hayat olmuyor. Sivrisinekler bulutlar gibi her yeri kaplıyor. Hayvanlar bile sineklerin zulmünden kaçacak delik arıyorlar. Bu gidişle çocuklarımız hep sıtmalı yetişecek. Ben Doktor Siret Beğ'le görüştüm.»

«— Ne diyor Siret Beğ?»

«— Ben çok yerlerde doktorluk yaptım. Köyünüz kadar sıtma problemi olan yer görmedim. Bunun tek sebebi, ovaya ekilen çeltiktir» dedi.

«— Orası doğru» diye tastik etti Kerim Beğ.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Siz köyün, hattâ kazanın büyüklerisiniz. Muhtarı çağırıp, önümüzdeki yıl çeltik ekimine son verdirelim.»

Mahmut Beğ itiraz etti :

«— Bu mesele muhtarı aşar. Muhtar kendi başına kimsenin rızkı ile oynayamaz.»

«— Ben kimsenin rızkı ile oynayalım demedim. Oturur, bir karara varırız. Alanda kimlerin çeltiği varsa toplan, doktorun sözlerini aktarırız. İcabında doktoru da çağırır, onlarla konuşuruz. Çeltik yerine fıstık, pamuk, küncü ekerler. Kabul etmezlerse, Köy İhtiyar Hey'eti ne güne duruyor? Resmen bir karar alır. Bu karara doktorun raporunu da ekler, durumu Kaymakam'a ulaştırırız..»

Çok sonraları Milletvekili olan Halil Atalay;

«— Bu iş olmaz» dedi.

Kendisi Köy İhtiyar Hey'et'i âzası idi.

«— Neden olmaz?»

«— Olmaz. Çünkü muhtar bu fikre karşı çıkar. Çeltik köye hareket, bereket getirdi.»

«— Aynı zamanda da hastalık..» diye sözünü kesti Vehbi Ağa.

«— Hastalık varsa, çaresi de vardır. Doktor onu bunu kışkırtıp, çeltik ekenlerle uğraşacağına doktorluğunu yapsın. Sıtmaya tutulan varsa tedavi etsin. Sinek öldürecek çare arasın, ziraatı önlemeye çalışacağına.»

İş çığıından çıkıyordu.

Ahmet Ağa sinirlendi :

«— Atalay'ın sözleri düpedüz beni hedef alıyor. Doktor onu bunu kışkırtmadı. Ben doktordan, Atalay Beğ'in söylediği çareleri bulmasını istedim. Kinin, Bakanlık'ta da

BİZİ YAŞATANLAR

kalmamış. Hem bu durumda gemilerle kınına gelse yine de fayda sağlamaz. Bu, ağılın kapısını kapatacak yerde, ağıldan boşalmakta olan davalarını dışarıdan toplamaya benzer. Zehiri kaynağından kurutmak lâzım. Zehir dağıldıktan sonra onu öldürmeye çalışmak, sağ kulağı sol elle göstermek olur.»

«— Mevzuu kapatalım» dedi Esatzade Ali Efendi.

«— Çocuğun dediği doğru. Alanda en çok çeltik benim var. Çeltik ektireceğime fıstık, pamuk ektiririm. Onun gelirini berikiler de verir. Burada birbirimizin kalbini kıracağımıza ihtiyar Hey'etini toplar, beraberce bir karara varırız.»

«— Bu mesele gelir ve vâriyat meselesi değil. Doktor resmen tehlikeden bahsettiğine göre kimseye söz düşmez. İnsanların sağlığı paradan da puldan da ileridir.»

Vehbi Ağa bu sözleriyle, hâlâ öfkesini yenemediği görülen Ahmet Ağa'yı yatıştırmak istiyordu.

Toplantı bu şekilde dağıldıktan sonra, yapılan konuşmalar, yayladan inmekte olan halk arasında kısa zamanda yayıldı. Bu işle uzaktan yakından ilgisi olan herkes çıkarlarına şiddetle sahip çıktılar.

Ayrıca Muhtar Kara Osman iyice doldurulmuş olmalıydı ki, kendisine bu yolda yapılan teklifi reddetti.

Gök Mehmet Ağa dışındaki ihtiyar Hey'eti âzaları Halil Atalay, Saffet Beğ, Paşazâde Hüsnü de Muhtarı desteklediler.

Mes'ele kısa zamanda halka mâloldu. Sıtmadan yılmış olan büyük halk çoğunluğu Ahmet Ağa'yı bu mevzu da takdir ve teşvik ettiler.

BİZİ YAŞATANLAR

Kış geçip, havalar ısınmaya başlayınca yine bazı yerlerde çeltik tavaları yapıldığı görüldü.

Teşebbüslerin arkası kesilmemişti :

Ahmet Ağa, Ağabeyisi Yusuf, Esatzade Ali Efendi, Molla Durmuş Osman, Ermenek'li Ahmet Efendi Kaymakam'a çeltik ekiminin yasaklanması hususunda müracaat ettiler. Kaymakam durumu biliyordu. Doktor bir kaç defa kendisine yakınmişti. Müracaata müsbet cevap verdi.

Fakat bu cevap, şifâhî bir cevaptı.

Kaymakam'ın çeltik ekimini yasakladığı haberi duyulunca halk arasında çekişmeler başladı.

Çelişkili bir durum ortaya çıkmıştı :

Bir taraftan ekimin yasaklandığı haberi gayr-i resmî ağızlarda yayılıyor, diğer taraftan Muhtar ve ekicilere resmî bir yasaklama tebligatı yapılmamış bulunuyordu. Ekiciler de halk da huzursuzdu.

Nihayet Kaymakam İhsan Özalp'ın yayla köylerine milri'den davar kaçırma olaylarının artması üzerine sirkat takibine çıktığı günlerde Muhtar Kara Osman Ziraat Dairesi'ne müracaat ederek, Kaymakam'lık tarafından bir yasaklama emri verilip verilmediğini sordu. Ziraat Dairesi'nin böyle bir şeyden haberi yoktu. Daire, Tahrirat Kâtibi'ne danışarak; «Bir yasaklama kararı bulunmadığı, binâenaleyh, ekicilerin, dedikodulara aldırılmayarak gönül huzuru ile ekime devam etmeleri» meâlinde bir yazıyı Muhtara verdi. Bu yazı da kısa zamanda elden ele dolaştı.

Yasaklama kararına karşı çıkanlar, taşkınlıklar yaptılar. Bu arada köyün büyüklerinden Esatzâde Ali Efendi'nin köşkünü o gece taşla tutarak, camlarını kırdılar.

BİZİ YAŞATANLAR

Esatzâde Ali Efendi allesini henüz yaylada indirmemişti. Bu bakımdan o sabah yaylaya gidecekti. Ahmet Ağa ise yaylada idi ve bu olayların hiç birinden haberdar değildi.

Esatzâde Ali Efendi;

«— Sonunda kabak benim başımda patladı» diye söylendi. Fakat olan olmuştu.

Sabahleyin kalktı. Taşkınlık yapanlara cevap vermek, yeni olaylara sebep olabilirdi. Gün görmüş adam, olgun adamdı. Karakola bile haber vermeden, hiç bir şey yokmuş gibi atına binip, yaylaya hareket etti.

Beğ Konağı'na varmıştı ki, sahile dönmekte olan Ahmet Ağa ile karşılaştı :

«— Maşallah Ağa»ya dedi. «— Siz yaylalarda gezerken eller ekim emrini aldılar.»

Ahmet Ağa Kaymakam İhsan Beğ'in yaylada olduğunu biliyordu. İşin içinde bir emr-i vâki, bir oyun olduğunu anladı.

«— Yanlışlık vardır» dedi. «— Kaymakam bize bizzat söz verdi. Kendisi ise yaylada. Kaymakam'ın emrini ancak kendisi ortadan kaldırır. Kimmiş o eli Kaymakam'dan üstün olan?»

«— Bunlar kendimizi avutmak. Resmen ekim müsadese almışlar. İzin kâğıdı elden ele dolaşıyor.»

«Ahmet Ağa» sinirli adamdı :

«— Kimse çeltik ekemeyecek, göreceksin.» dedi ve atını mahmuzladı.

Esatzâde evinin taşlandığını söylememiştir. Belli ki, «— Çiçeği burnunda çocuk, bir delilik yapar» diye düşünmüştü.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa Denizcilere; evine uğramadan Bozyazı'ya indi. Yolda, akrabası olan Gürlevik'li Rahime Ebe'nin oğlu Hamdi'yi çeltik ekerken gördü ve seslendi :

«— Atma Halaoğlu atma. Hepsini kurutacağım.»

Hamdi gülerek;

«— El ile gelen düğün bayram» diye cevap verdi.

Bozyazı'da kimse ile görüşmedi ve evine döndü.

Ertesi gün erkenden Kaza'ya gitti. Öğrendi ki, durum karışmıştı.

Kaymakam yayladan dönmüş, durumu öğrenmiş, Ziraat Dairesi'ne çeltiğe ait suların kesilmesi için emir vermişti.

Bunu duyan ekiciler ise Muhtarı harekete geçirmişler, İhtiyar Hey'eti olarak;

«Suların kesilemeyeceği; aksi halde ekilen fıstık, pamuk ve kısaca mezranın tamamen kuruyacağı; bunun ise fakir köylü ve ekiciler için büyük zararlara malolacağı» yolunda bir zabıt tutmuşlar ve ayrıca müstahsiller, Kaymakam aleyhine otuz bin liralık tazminat dâvası açmışlardı.

Kaymakam yaylada iken bir olup-bitti ile Tahrirat Kâ-tibi ve Ziraat Dairesi'nden aldıkları müsadeyi kaymakam aleyhine koz olarak kullanıyorlardı.

Kaymakam'a çıkmadan bütün bunları öğrenen Ahmet Ağa, girdiği zaman O'nu düşünceli buldu. Ama ok yaydan çıkmıştı. İsrar edecek, ağırlığını koyacaktı :

«— Ne o Beğefendi» dedi, «— Tohumlar atılıyor ya?»

«— Ben de seni bekliyordum» diye cevap verdi Kaymakam. «— Çeltik sularının kesilmesini emrettim, ama

BİZİ YAŞATANLAR

herifler suların kesilmesi mümkün değildir. Çeltik suları kesilince bütün mezra kurur diye zabıt tutmuşlar.»

«— Onların kendi başlarına buyruk vardıkları karar, sizi bağlar mı?»

«— Mezra kuruyacaksa suyu kestiremeyiz. Pamuk, mısır ve fıstık müstahsilini de mutazzır edemeyiz.»

«— Ben çiftçiyim Efendim. Su altında benim de tarlam var. Çeltik suları çeltiğe aittir. Kesildiği zaman hububatın zarar görmesi söz konusu olamaz. Zira Savaklar ayırdır.»

Kaymakam düşünceliydi.

Ahmet Ağa sordu :

«— Kim tutmuş bu zabıtı? Görmek isterdim.»

«— Jandarma Komutanına git. Zabıtı okusun diye şimdi Yusuf Çavuş'la gönderdim. Beraber okuyun. Bana anlattıklarını Kumandan'a da anlat ve ikna et. Bu iş çığırından çıktı artık.»

Ahmet Ağa Jandarma Kumandanı'na çıktı. Kumandan karakol'un önünde izinli gelmiş olan Doktor Kayın Babası ile çay içiyordu. Yusuf Çavuş ta hazır ol- vaziyetinde yanbaşıda duruyordu.

Kumandan bir yandan Ahmet Ağa'yı buyur ederken, bir yandan da Yusuf Çavuş;

«— Efendim, Atalay Beğ'in de selâmı var» diyerek, tutulan zabıtı uzattı.

Anamur Jandarma Kumandanı zabıtı bitirdikten sonra Ahmet Ağa Kaymakam'ın kendisini Bozyazı'nın çeltik ekimi meselesi için gönderdiğini söyledi.

BİZİ YAŞATANLAR

«— İyi ya işte» dedi Kumandan. «— Zabıt tutulmuş. Mezra kuruyacak deniyor. Mezra kurursa suyu kesemeyiz.»

«— Efendim, kesilecek olan su, sadece çeltik suyudur. Mezranın suları tamamen kesilmeyecek. Sadece çeltikten kesilecek.»

«— Olur mu evlâdım? Elimizde resmî evrak var. İş resmiyete dökülmüş. Zabıt tutulmuş. Sular kesilemez deniyor.»

Doktor müdahale etti:

«— Ezbere konuşuyorsunuz. Bir kâğıt kalem getir. Masaya koy. Çocuk, kâğıt üzerinde izah etsin.»

Kumandan kabul etti.

Ahmet Ağa kâğıt kalemi aldı. Çaydan çıktıktan sonra denize paralel uzanıp Güven Seydi'de denize dökülen Ana Ark'ı uzun bir çizgi hâlinde gösterdi. Arkasından, Ana Ark'tan «Savak»ları ayırıp, dikey çizgilerle denize dökme ye başladı.

«— Şu Başsavak.

Şu Kindilözü Savağı.

Bu, Yuva Ağız Savağı; yan arklar, yine ana kanalda birleşir.

Şu Dut Savağı; en küçük kanaldır bu.

İşte Koca Yer Savağı.

Bu Kum Tepe;

Şu ise en son kanal; Güven Seydi Savağı.

Bunlardan sadece Başsavak ve Kindilözü, çeltik tarlalarına su veren yollardır. Bu ikisinden su kesildiği zaman, Ana Ark'a bağlı diğerleri akmakta devam edecektir.»

BİZİ YAŞATANLAR

İfadeler inandırıcı idi. Krokilerle durum gün ışığı gibi ortaya çıkmıştı.

«— Ben Kaymakam'a gidiyorum» diye izin istedi. Kumandan.

Ahmet Ağa da çarşıya gitti.

Biraz sonra koşarak bir jandarma eri geldi :

«— Kaymakam sizi çağırıyor» diye seslendi Ahmet Ağa'ya.

Odaya girdiği zaman, Kaymakam daktilonun başında, Ziraat Vekâletine çekilmek üzere telgraf yazıyordu :

«Ziraat Vekâletine

ANKARA

Kazâımızda sıtma hastalığı son senelerde artmıştır. Bu mevzuda yaptığımız tetkikatta, çeltik ekimi sebep olarak gösterilmektedir. Halkın umumî müracaatları ve Hükümet Tabibi'nin raporlarına dayanarak istihsalin temerküz ettiği Bozyazı'da çeltik ekiminin yasaklanması, Kaymakamlığımızca uygun görülmektedir.

Kararınızın acele bildirilmesi dileğiyle durumu tensiplerinize arzederim.»

İhsan ÖZALP

KAYMAKAM — Anamur

Ahmet Ağa'ya döndü :

«— Çeltik sularının kesilmesiyle hiç bir hububata zarar verilmeyeceği hususunda zabıt tutacağız, imzalayacağız. Bu mevzudaki bütün mes'uliyeti de tekeffül edecek-sin.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Doğacak bütün mes'uliyeti, bu mevzuda verilecek her türlü cezaî ve hukukî müeyyideleri şimdiden kabul ediyorum.»

Bu mealde tutulan zabıt, Ahmet Ağa'ya imzalatıldı. Kaymakam'ın isteği üzerine Jandarma Kumandanı Başçavuş'u çağırdı :

«— Ne kadar jandarmamız var?»

«— On beş Efendim.»

«— Emir ver, hepsi hazır olsun. Ayrıca Aksaz Karakol Kumandanı'na telefon aç, kaç jandarması varsa alsın, yarın sabah Bozyazı'da bizi beklesin.»

«— Başüstüne Kumandanım!»

Ahmet Ağa güldü :

«— Ne yapacağız iki karakolun kuvvetlerini? Bu kuvvetle ancak harbe gidilir.»

«— Olsun. Bir karışıklık çıkmasın.»

«— Ben jandarmayım. Köyümü ve köylümü bilirim. Bana köy bekçisine hitaben yazılı bir emirle, yanıma gözünü açık bir jandarma verin yeter.»

Kaymakam tedbirli idi :

«— Hayır hayır olamaz. Bir sakatlık çıkarsa işi büyütürüz. Bu defa her şey arap saçına döner.»

Ahmet Ağa ısrar etti :

«— Siz müsterih olun Kaymakam Beğ. Bana kimse yan bakamaz. Kaldı ki iş sandığınız gibi büyütülmeye değmez. Ben sizi temin ediyorum. Çeltik ekilen tarlalar bile fıstık veya pamuk ekilerek tekrar yeşerecek. Kimse mutazzarrır olmayacağı gibi, karşı koymaya yeltenen de çıkmayacak.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Biz tedbirli olmaya mecburuz.»

«— Mersin'li Ahmed'i çağırın» dedi Kumandan.

«— Bak oğlum! Ahmet Ağa ile Bozyazı'ya gideceksin. O'nun emrindesin. Köy Bekçisini yanınıza alın. Başsavak ve Kindilözü savaklarından çeltik tarlalarına açılan bütünü su yollarını kapatın. Karşı koyan olursa kat'iyen silâh kullanma. Durumu bir zabıtla tesbit edip, bize intikal ettirin.»

«— Başüstüne Efendim.»

Jandarma Mersin'li Ahmet, rençberdi.

Köy Bekçisini arazide yakaladı :

«— Çabuk, şimdi 12 amele bul!»

«— Şimdi ben ameleyi nerede bulabilirim?»

«— Nerede bulacağını sen daha iyi bilirsin! Köyün bekçisi değil misin? Kimin nerde olduğunu bilmez misin?»

«— Bilemem. Şimdi herkes işinde gücünde.»

«— Ne demek istiyorsun?»

Üzerine doğru yürürken, sesini daha da yükseltti :

«— Emre karşı mı geliyorsun?»

Ahmet Ağa araya girdi :

«— Yarın sabah Başsavak'ta beş kişi ile bizi beklesin. On iki kişiye lüzum yok?»

«— Pekiyi öyle olsun» dedi jandarma. «— Anladın mı? Kaç kişi ile hazır olacaksınız?»

«— Beş kişiyle..»

O geceyi Ahmet Ağa'nın evinde geçirdiler. Sabahleyin Mersin'li, kimseyi uyandırmadan buluşma yerine gitti. Kimse yoktu.

Bekçi, Gürlevik'li Eyüp, daha akşamdan yaylayı tutmuştu.

BİZİ YAŞATANLAR

Muhtar Kara Osman yaylada; Kazağacı'ndaydı. Bekçi, çeltiklerden suyun kesileceği haberini mübâlâğalandırarak, bçşına toplananlara anlattı. Muhtar, akıllı, aynı zamanda tedbirli insandı :

«— Yapacak bir şey kalmamış» dedi. «— Kaymakam Beğ ne emretmişse onu yaparız.»

Ahmet Ağa kuşluk vakti Başsavağa geldiği zaman, jandarma eri Ahmed'i kan ter içerisinde buldu :

Bu işleri iyi bildiği anlaşılan Mersin'li, beylik pantolonunu çıkarıp omuzuna atmış, çeltik tarlalarına açılan bütün su yollarını kapatmıştı.

«— Hayrola adaş!» dedi Ahmet Ağa.

«— Tabi hayrolacak» diye cevapladı. «Benim yanımda şer barınır mı?»

«— Ameleleri paydos mu ettin?»

«— Onu ben sana soracağım. Bekçiyi bana sen bıraktırmıştın.»

Mes'ele halledilmişti.

Sıtmadan kıvranan insanlar, sineklerin baskınına uğrayıp «Bozulaşan» develer, kaçacak yer arayan hayvanlar, biraz olsun kurtulacaklardı.

Müstahsil o yaz, suyu kesilen çeltik tarlalarına başka mahsuller ektiler. Gerçi sıtmanın önü tamamen alınamadı ama, büyük âfet olmaktan da çıktı insanlar için.

Mevzu şimdilik kapandı.

Aradan uzun seneler geçti :

1942 kıtlığı ve araya giren harp yılları bu mücadeleyi unutturdu. Bazı kimseler bir yandan yine çeltik ektirirken,

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

diğer yandan Valiliğe ve Bakanlığa yasaklama kararından dolayı Kaymakamlık aleyhine şikâyet dilekçeleri gönderdiler.

Durumu tahkik için gelen Bakanlık Müfettişi, her tarladaki tavalardan sinek ocakları; süfreler tesbit etti. Bunları torbalayarak tahlile gönderdi.

Neticede Bakanlık emri ile çeltik ekimi Bozyazı'da kat'i olarak yasaklandı.

1930'u takip eden yıllar...

Çeltik mücadelesindeki âsâyiş mes'elesi ortaya koydu ki, büyük bir köy olan Bozyazı'da bir karakol gerekliydi. Kaymakamlık, Aksaz'daki karakolu Bozyazı'ya nakletti. Bina yoktu. Esatzâde Ali Efendi, deniz kenarındaki evini geçici olarak verdi.

Kaza Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Münir Karamanoğlu Anamur'da Karakol binası yaptırmaya başlamıştı.

Bozyazı'ya geldi. O sırada Muhtarlık Kara Osman'dan, Mahmut Beğ'e geçmiş bulunuyordu. Ahmet Ağa da âza idi.

Yüzbaşı Karamanoğlu İhtiyar Hey'eti ve Köy ileri gelenlerini topladı :

«— Beğler, arkadaşlar,

Köyünüzde Karakol yok. Karakol, âsâyiş, düzen demektir. Geçtiğimiz günlerde Esatzâde Ali Efendi'nin evi taşlandı. Bize intikal ettirmediniz. Fakat olanlardan haberdarız. Çeltik yasağı dolayısıyla, alanda bir dönüm ekili toprağı olmayanlar bile Kaymakamlığın emrine karşı direnme hazırlığına giriştiler. Kimin ne yaptığını biliyorum.

Köyün ileri gelenlerisiniz. İçinizde tek başına bir karakol binası yaptıracak malî güce sahip olanlarınız var.

BİZİ YAŞATANLAR

Toplanın, konuşun. Bir yer tesbit edelim ve köyünüze bir karakol binası yaptırın.»

«— Köylü bu işin altından kalkamaz» diye itiraz etti Muhtar Mahmut Beğ.

«Biz de hiç yardım edemeyiz. Merkez binası yaptırıyoruz.»

Gök Mehmet Ağa, Yüzbaşı'nın sözünü kesti :

«— Bir mektebe başladık Kumandan Beğ. Külfetli başlamışız. Köylü kendi geçim derdinde. Bir de karakola girişirse, ikisi de yarım kalır.»

«— Ben size teklif ediyorum. Aksaz'lılar, karakolun tekrar köyelerine iâdesi için müracaat ettiler. Kaymakam, Bozyazı'lılar bina yapmazsa iâde ederim diyor. Burada ise karakol lüzumlu.»

«— Ben yerini gösteririm» dedi Esatzâde.

«— O zaman, ben de binayı yaptırırım» diye gürlledi Ahmet Ağa.

Kumandan gülümsedi :

«— Bu sözü senden başkası söylese, ben de inanmazdım.»

Yüzbaşı Münir Beğ hem merkez, hem Bozyazı karakol binası inşaatları ile bizzat ilgileniyordu. Gece Anamur'dan atına biniyor, sabah namazına Bozyazı'ya geliyordu.

Bir sabah Muhtar'ı, Mehmet Beğ'i inşaatı çağırıp, azarlamaya başladı :

«— İnşaat yürümüyor. Nerede köylü? Sen Muhtar değil misin? Daha temeli bile bitirememişsiniz. Yüzgörümlüğü mü bu kazılan topraklar?»

Muhtar ezilerek cevap verdi :

«— Efendim Ahmet Ağa inşaatı üzerine aldı. O ilgileniyor diye biz de pek aldırmadık.»

BİZİ YAŞATANLAR

O sırada Ahmet Ağa, amele bulmak üzere gittiği Nârinçe'den dönüyordu. Manzarayı gördü :

Bozyazı Karakol Kumandanı Hasan Onbaşı hazırol vaziyetine geçmiş; Mahmut ve Mehmet Beğler Yüzbaşının azarı karşısında cevap bulmak için ezilip büzülüyorlardı.

Atından indi. Bunu gören Kumandan O'na döndü ve sert sert çıkıştı :

«— Hani çektirdiğiniz taş? Bu taş inşaata yeter mi?»

«— Taş yavaş yavaş çekilir Yüzbaşım. Bina yapıldıkça arkası tamamlanır.»

Cevap o kadar kesindi ki, Münir Beğ yavaşladı :

«— Ama bu taşlar küçük?»

«— Efendim, küçüğün de yeri var, büyüğün de.. Büyüklerin arasına küçükler konur.»

Gülüştüler.

Ahmet Ağa devam etti :

«— Biz temelden de, yapıdan da korkmayız. Ben Nârinçe'den geliyorum. Altı usta ile on beş amele gelecek. Bunlar iş değil. Keresteden korkarız biz. Siz bize kereste temin edin, o yeter bize.»

Tekniker oradaydı. Ahmet Ağa, getirilen ağaçları gösterdi :

«— Bunlar sar ağaç. Burası sahil. Sar ağaç sahilde beş, altı sene bile dayanmaz. Sar ağaç kullanırsak, bu bina çöker.»

Münir Beğ, Tahtacı Selim Çavuş'a döndü :

«— Ne diyor Ahmet Ağa?»

«— Doğru söylüyor.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Pekiyi siz burada hiç bina yaptırmıyor musunuz? Onlar niçin çökmüyor?»

«— Biz binaları ya öz, veya katrandan yaparız. Ahmet Ağa'nın dediği kereste ancak torulardan kesilebilir. Ben teknikere söyledim bunları.»

Yüzbaşı Teknikere döndü :

«— Bunlar sar ağaç imiş, öyle mi?»

«— Bizim programımızda sar diye, öz diye bir ayırım yok. Ağaç, ağaçtır.»

Münir Beğ Ahmet Ağa'yı iknaya çalıştı :

«— Oğlum ne yapalım? Tekniker öyle diyor.»

«— Tekniker bu bölgenin özelliklerini bilmediği için öyle konuşuyor. Bu kereste ile bina yapılmaz.»

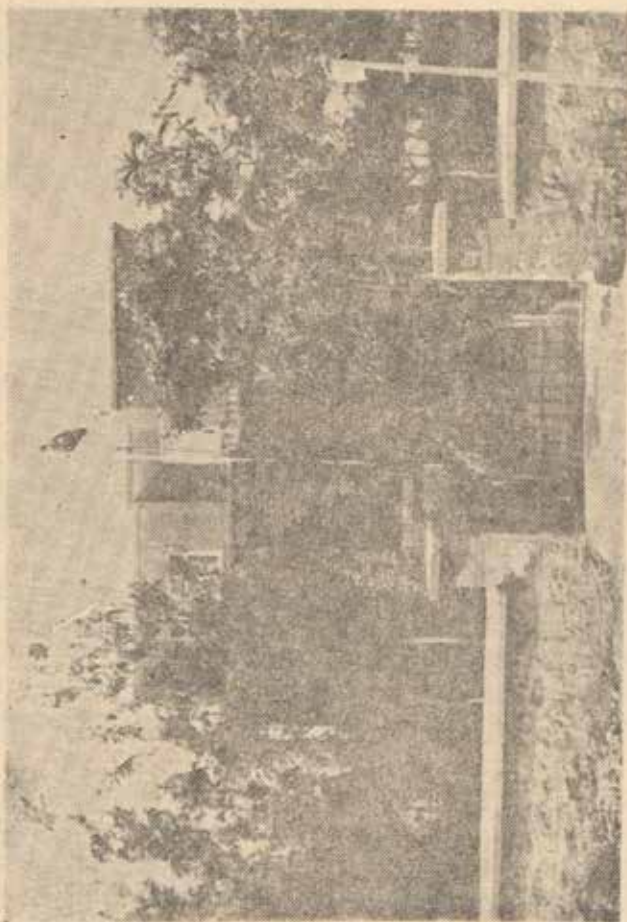
«— Biz yapalım oğlum. Çökerse, onu da sonrakiler düşünsün.»

Bina yapılacak; 30 yıl geçtikten sonra çökecek; 1962 senesinde 7. Yurtiçi Jandarma Kumandanı Albay İbrahim Yavuz'un ricâsıyla Ahmet Ağa bu defa betonarme olarak binayı tekrar yaptıracaktı.

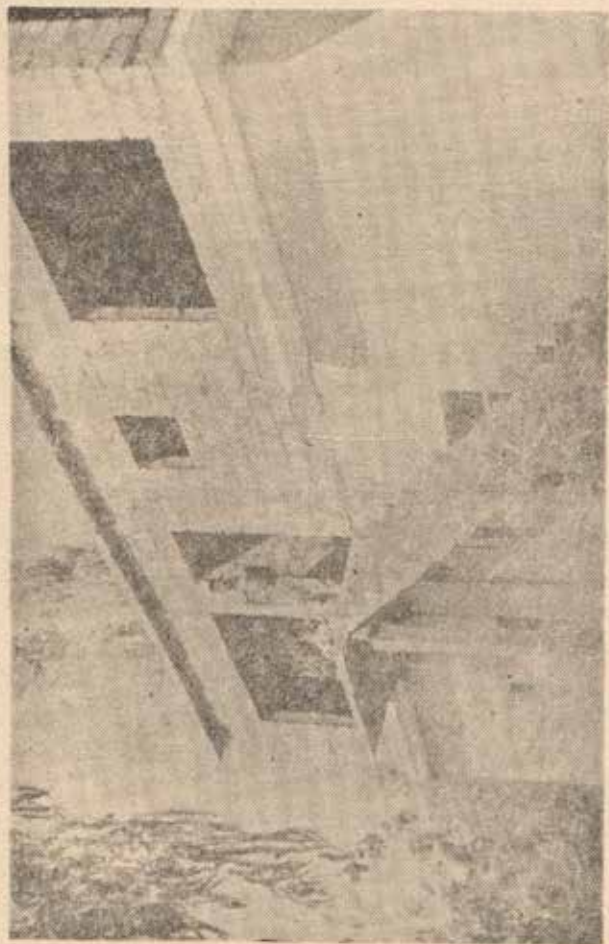
Ahmet Ağa'nın muz denemesi parlak bir sonuç gösterdi. Müteâkip yıllarda halkı alıştırmak için fidelerini kendisi vererek, bahçesinin bitişiğinden yerler dağıttı. Kara Molla, Denizci Mustafa, Gürlevik'li Molla Hüseyin, Bal Hamdi Ahmet Ağa'nın tarlasında ortak muz bahçeleri yaptılar.

Muz'un İzmir ve İstanbul'a gönderilmesi güçtü. Anamur'un Mersin ve Antalya ile karayolu bağlantısı yoktu. Bu bakımdan deniz yoluyla götürme mecburiyeti vardı. Bu ise muzun bazan donması, bazan haşlanması veya gemide iken olgunlaşıp çürümesi gibi sonuçlar doğuruyordu.

Bir kaç sene geçecek, Anamur - Mersin karayolu açılacak, muz, Bozyazı'nın her yanına birdenbire yayılacaktı.

Bozyazı Karakol binası bugünkü şekli ile.

Bozyazı Karakol binası inşaatı.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa bundan son derece memnundu. Fakat bazı seneler soğukluk (—1) derecenin altına düşüyor, uzun hem meyvesi, hem ağacı donuç zedeleniyor, verim düşüyordu. Ahmet Ağa bunun da sebebini buldu :

Don olayları tabanlarda oluyor, kıraca doğru yükseldikçe azalıyor, hattâ kayboluyordu. Ana Ark ise ovanın ortasından geçiyordu. Dağın etekleri sulanabilse, ideal muz yatakları olacaktı. O zamanlar arteziyen, ve su motoru bilinmiyordu. Tek çaresi vardı bunun: Dağ eteklerini takip eden ikinci bir kanal açıp, çayın suyunu ordan akıtmak.

Mümkün mü idi bu? Belki değildi ama, mümkün kılınırsa, sulanmakta olan altı bin dönüme ilâveten dört bin dönüm daha sulanacak, Bozyazı'nın muz hamlesi ile kalkınması başarılacaktı. Neden olmasındı? Dağları delerek tüneller açan insan akli, bunu mu yapamayacaktı?

Bir işe çabuk karar verir ve çabuk yürürlüğe koyardı.

Atına atladı. Çay Boyu'ndan Halıllar'a kadar sürdü. Çay'dan itibaren kanalın geçirileceği yerleri kendince keşfederek döndü.

Kanalın geçirileceği yol on kilometreden fazlaydı. Tek zorluk, Çayın suyunun bende çevrileceği yerde idi. Zira en müsait yerde Halıllar Değirmeni'nin su bendi vardı. Başka bir bend kurmak ise imkânsızdı.

Ağabeyisi Yusuf'la görüştü. O da birkaç senedir aynı şeyi düşünüyordu.

«— Kanalı açabilirsek, ben değirmenimi tatil eder, suyunu veririm» dedi.

«— Mesele yarı yarıya bitti öyleyse» diye sevincini belirtti Ahmet Ağa.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Benim değirmenim zaten kışın iş yapar. Yazın ise millet göçtüğü için iş azalır. Ben de kışın çalışır, yazın dinlenirim. Yalnız, sulanacak her dönüm başına bir hisse alırım.»

«— Orası kolay. Biz İhtiyar Hey'etini toplar, bir karara varırız.»

Ahmet Ağa İhtiyar Hey'etini topladı. Durumu açtı. Muhtar Mahmut Beğ rahattı.

«—İşin içinde sen olduktan sonra Kıbrıs'a geçmeye hazırım.»

«— Bu iş karakol yapmaya benzemez Ağa. Halıllar'dan tutup, Dere Kenarı, Cevizli Değirmen, Edilânlar, Hacı Hıdırlı, Çopurlu, Kızılalan, Boynuzcuk, Cüneyit, Topak Murt, Makıf, Karataş ve Güven Seydi'den geçip, denize ulaşacağız. Bunu yapmak için suyu kâh yüksek duvarlar üzerine oturtacağımız kanallardan, kâh üç beş metre kazacağımız yarımalardan geçireceğiz. Başlar da bırakırsak, bize el güler. Attığımız adımı sağlam atalım.»

«— Ben sana bir şey söyleyeyim mi Ahmet?»

Muhtarın yan çizeceği anlaşılmıştı.

«— Ne söyleyeceksin?»

«— Ben evimin geçimini de yürütemiyorum. Muhtarlık benim harcam değil. Al mühürü, istediğin gibi tasarruf et. Ben her zaman senin arkadayım.»

«— Öyle mi?»

«— Öyle.»

«— Pekiyi yapamayacağın işin başına neden oturdun? Muhtarlığı mühür basmak sayıyordun da niçin tâlip oldun? Kara Osman hiç olmazsa eline kazmayı alır, bizimle beraber terlerdi.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Canım ben hastayım, biliyorsun. Al mühürü, salma mı salarsın, yardım mı toplarsın? Ne yaparsan yap. Vur kazmayı, başla. Sen başladığın işi bitirirsin.»

İş yine Ahmet Ağa'ya kalmıştı.

Kararlıydı. Başaracaktı.

Ağabeyisi Yusuf ve kardeşi Fehmi ile, Çay'dan Kocadere'ye kadar bir kaç kere gidip geldiler. On, on iki kilometrelik kanal yapılacaktı. Asıl zorluk, kanala suyun akabileceği meyili verebilmektir. Arazi dalgalı idi ve bugünkü modern âletlerin hiç birisi yoktu.

Üç kardeş baş başa verdiler.

«— Başlarsak işin içinden şerefimizle çıkabilir miyiz Ağa?»

«— Çıkarız kardeşim.»

«— Köylü bize yardım eder mi?»

«— Eder. Para verecek kimse yok ama, el yardımı, dil yardımı, herkes arkamızdan koşar.»

«— Bu bir büyük iş. Köy işi, devlet işi. Köyün Muhtarını ise yan çiziyor.»

«— Kardeş, sen, Muhtar esip yağsa; ederiz, tutarız dese inanır mısın? Eline çapa almamış, köylü ile karşı karşıya, yüz yüze, göz göze gelmemiş adamdan ne beklersin? Karakol işinde hangi yardımlarını gördün? Ele bakma sen. Kendine güvenebiliyor musun? Güveniyorsan, sıva kolunu, vur kazmayı. Allah yalnız bırakmaz.»

Öyle yaptılar.

Gürlevik'liler, Bozyazı'nın en eski ve köklü, hânedan bir sülâlesinin çocukları idiler. Durumu yakından takip ediyorlardı. Eski Muhtar Kara Osman, Kocaloğlu, Kara Kiya'nın Hacı, bir sabah Ahmet Ağa'nın yeni evine damladılar.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Allah seni korusun yeğenim» dedi Kara Osman.
«— Babanın yerini hakkıyla doldurdun. O da hep zor işle-
rin adamı idi ve köylünün önderiydi.»

Kara Osman içten konuşuyordu :

«— Askerden geleli seni takip ediyorum. Boş günün
olmadı. Evini bile hayırlamaya gelemedik. Bahçeni zaman
zaman gelip, kendi bahçem gibi geziyorum. Köye iyi bir
geçim kapısı açtın. Karakolu sen olmasan Mahmut Beğ
eline yüzüne bulaştırırdı. Başladığımız okulu biteremedik.
Vehbi Ağa, Kozak ve sen onu da tamamladınız. Okulla Ka-
rakol yan yana o kadar yakıştılar ki, geçerken hep seni,
babanı ve çocukluğunu düşünür, gıyabında seni okşar,
takdir ederim.»

Arkadaşlarını gösterdi :

«— Biz bu arkadaşlarla karar verdik. Seni destekleye-
cek, yalnız bırakmayacağız.»

«— Sağolun. Bu iş hepimizin. Tek el şaplamaz. Siz ol-
mazsanız, hiç bir şey yapamayız. Elimizde âlet, edevât yok.
Bu büyük bir iş. Aşam Yusuf'la konuştum. Yazın değir-
menini çalıştırmayacak. Suyunu bize verecek. Bendi elbir-
liği eder, biraz daha kuvvetlendirirsek, bu ova kadar daha
yer sularız.»

«— Bu iş bitti» dedi Kocaloğlu Süleyman. «— Yusuf
bunu dediyse, iş kolaylaştı. Yusuf verdiği sözü de tutar.»

«— Tabii tutar» diye ekledi Kara Osman, «— O, Sipa-
hî'nin oğlu değil mi?»

Bu gelenlerle Çopurlu'ya doğru yürüdüler.

«— Suya akıntıyı nasıl veririz?» diye onlara da sordu.
Gürlevik'iller üçü de aklı eren, iş bilir adamlardı.

BİZİ YAŞATANLAR

«— O kolay» dediler. «— Halililerden, suyu alacağımız kanalın ucundan başlar, göz kararı ile kanalı yürütür geliriz.»

Ertəsi sabah erkenden, Gürlevik'ten eli çapa tutan herkes azığıını, kazmasını, küreğini alıp, Halililere yollanmışlardı.

Ahmet Ağa baktı baktı, ağzından şu teşekkür cümleleri döküldü :

«— Bu milletle neler yapılmaz?»

O gün akşama kadar açılan kanal, 150 metreyi aşmıştı. Ahmet Ağa, Ağabeyisi Yusuf, Kara Osman ve Kocaloğlu Süleyman arkin geçeceği yerleri kazıkladılar!

Akşam üzeri olunca;

«— Başlamak, bitirmek demektir» dedi Kara Osman. «— Bu çocukların sana söyleyemedikleri bir şey var. Biliyorsun, çift zamanı. Bir kısmı çifte başladı. Bugün ara verip geldiler. İçlerinde yarın gelemeyecek olanları var. Bir gün çalışmakla usandılar demeyesin diye beni aracı seçtiler.»

Bu haber Ahmet Ağa'nın hoşuna gitmedi.

«— Yoo! Yarın hepinizi eksiksiz burda göreceğim. Bu işe başlama şerefi Gürlevik'lilerin. Yarın bu şerefi perçinleyeceksiniz. Ben Narince ve Bahşiş'e amele aramaya gideceğim. Burda bulunmayacağım. Herkes emrini kendinden alacak, bilemediklerini eski muhtarımızdan soracak.

Tamam mı arkadaşlar?»

«— Tamam!» diye bir uğultu yükseldi.

BİZİ YAŞATANLAR

Ertesi gün akşam üzeri kanalın ucu 150 metre daha ilerlemiş, Dere Kenarı'ndaki çamlara ulaşmıştı. Ahmet Ağa da Narince'den on beş, Bahşiş'ten yirmi olmak üzere otuz beş amele tutmuştu.

Kara Osman, vazifesini tam yapmış memur rahatlığı ile O'nu karşıladı.

«— Bak, kanalın ucunu çamlara ulaştırdık.»

«— Çocukları yormuşsun.»

«— Yoruldular. Yarın çamların gölgesinde çalışacaklar.»

«— Gitmek isteyenlere izin verelim artık.»

Eski Muhtarın muhtarlığı tutmuştu.

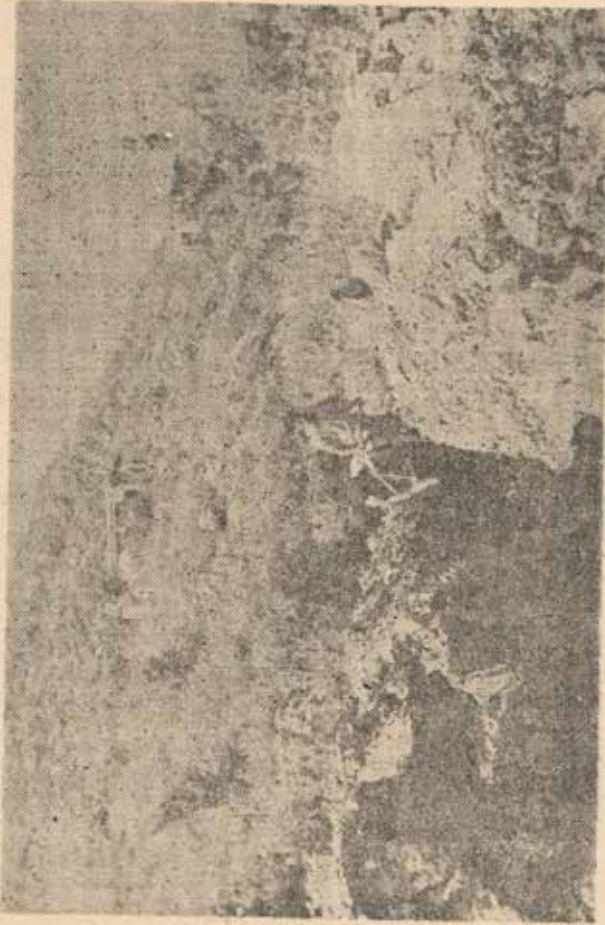
«— Hayır, söz verdiler. Yarın hepsi yine buradalar. Öyle değil mi çocuklar?»

Ertesi günü ameleler de geldiler.

O günkü çalışma zevkli bir yarışma havası içerisinde geçti. Gülevik'li gönüllülerle, Bahşiş ve Narince ameleleri âdeta üçlü bir yarışma içinde çalıştılar ve kanalı ikiyüz elli metreden fazla ilerlettiler.

Müteâkip günlerde Çopurlu ve Denizci'ler de imeceye katıldılar. Kanal daha bir kilometre ilerlemeden Ahmet Ağa kendini ameleler ve iki kardeşi ile yapayalnız buldu.

Çift zamanydı. Artık kimseyi zorlayamazlardı.

Bozyazı kandi çalışmalarından bir sahne.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Ahmet Ağa dört ameleyle kanalın geçeceği yerleri kazıklıyor, akşama kadar durup dinlenmeden ordan oraya koşuyordu.

Ameleleri kontrolü kolay olsun diye ikiye ayırdılar. İki kardeş ayrı ayrı grupların başına geçtiler.

Ahmet Ağa zaman zaman Ağabeyisinin azarlayarak darıttığı kimselerin şevkini tekrar artırmak için de uğraşmak zorunda kaldı.

Bu çalışma üç ay sürdü.

Bilhassa Hacı Hıdırlı ile Çopurlu arasında kanal bazı yerde üç metreye kadar yükseltilen duvarların üzerinden geçirildi. Bazı yerde ise yükselen arazi, üç beş metreyi bulan yarmalarda derinleştirildi.

Meyil ayarı için göz kararı yetmiyordu. Çok çeşitli çarelere başvuruldu. Çirpi ipleri, işaretli sınıklar kullanıldı.

Bazı günler yağmur yağdı.

«— Bahar yağmurundan kaçılmaz» diye aldırmadıkları zamanlar oldu. Fazla yağışlarda ise, toprağın kurumaması için ara vermek zorunda kaldılar.

Suyun Makif'tan aşırılması bir dert oldu. Burada toprak, yerini mahallî deyişle «Kıyır Taş»a bıraktı. Ameleler günlerce ve haftalarca kazmalarıyla taş yonttular.

Bu yorucu çalışmalardan sonra Makif'ı dolandırıp, denize kavuşturmadan, kanalı Koca Dere'ye bağladılar.

Kanal çalışmalarından diğeri bir sahne.

Acian kanala su verildiği zaman, insanlar, seviciden kucaklaştılar.

BİZİ YAŞATANLAR

Bir Mayıs günü açılan kanala su verildiği zaman, arkin altında ve üstünde çift süren rençberler, öküzlerine «Hüta» deyip, iftihar ve sevinçle, nazlı nazlı akan suyun gelişini seyre koştular. Susuzluktan yanılan toprak hayat buldu o gün. Suyu hasret yanık bağırlardan yeşil umutlar yükseldi göğe, şükür duâlarıyla. Dünyaya yeniden geldi insanlar. Yeniden dirildiler. Emeği olanlar sevindiler, emeği olmayanlar minnet duydular; sevinçle kucaklaştılar. Gayretin önünde hiç bir engelin duramayacağına inandılar...

Haber bütün köyü neş'eye boğdu. Sulanacak arazi dört bin dönümdü. Bunun kısım-ı Küllisi ise, muz dikmeye müsait yamaç tarlalardı.

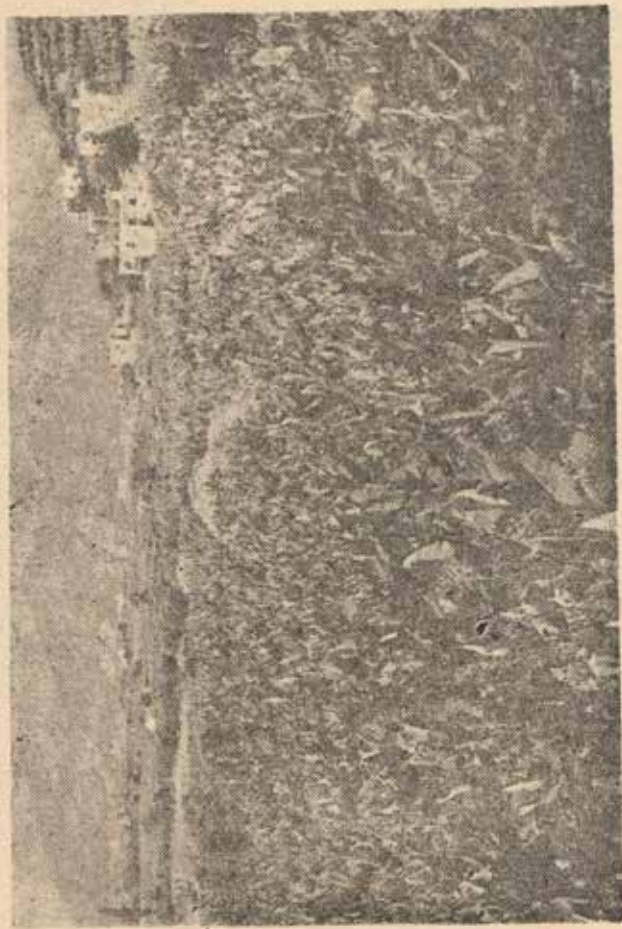
Bu hizmetten sonra muzculuk, herkesin hevesle koştuğu bir dal oldu. Bugün «Anamur Muzu» veya «Kokulu Muz» diye isim yapan muzların menbaı, işte bu kanalın suladığı eteklerdir.

Anamur'un, Türkiye'nin muz deposu diye anılması, bu yamaçlar sayesinde. Memleketimizin en iyi muzunu Anamur'da; Anamur'un en kaliteli muzunu ise buralardadır.

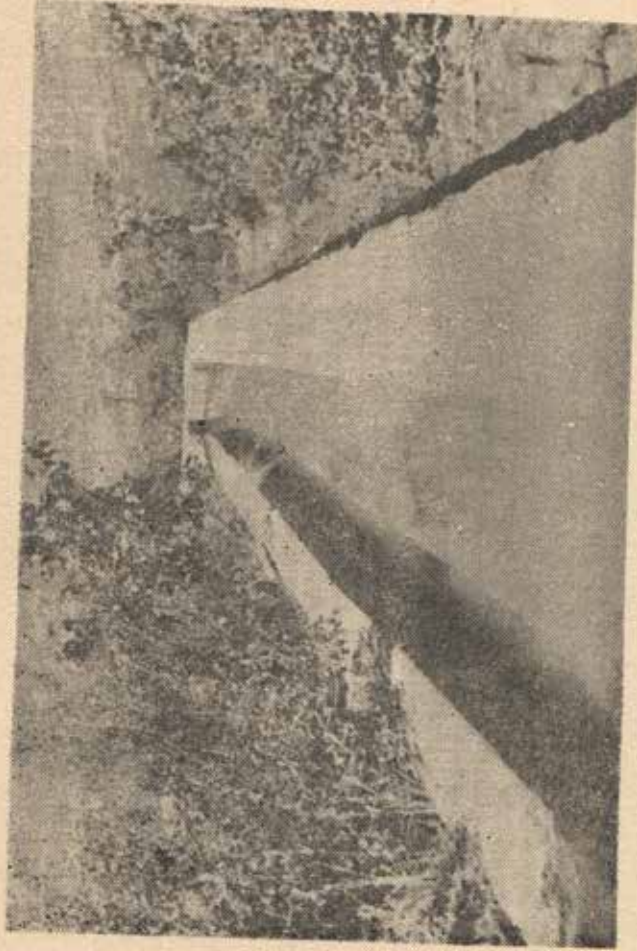
Aradan yarım asra yaklaşan zaman geçti. Devlet Su İşleri, daha yukarıdan ve yeniden iki bin dönümü sulayan beton bir kanal yaptı.

Köylünün eli, devlete yıllarca önce uzanmıştı. Devlet de elini millete uzatacağı. Devlet-Millet kucaklaşmasından genç Türkiye yeşerecekti, burada olduğu gibi...

Bir kaç sene sonra Anamur'u Mersin'e bağlayan karayolu açıldı. Anamur'a ilk gelen otomobil bir Austine idi. Başka dünyadan gelen bir varlık gibi karşılandı.

Muz bahçeleri. Anamur'un, «Türkiye'nin muz anbarı» diye anılması, bu yamaclar sayesinde.

Aradan yarım asra yaklaşan zaman geçti. Devlet Su İşleri, daha yukarıdan ve yeniden iki bin dönümü sulayan, beton bir kanal yaptı. Köylünün eli, devlete yıllarca önce uzanmıştı. Devlet de, elini millete uzatacağı, Devlet - millet kucaklaşmasından, genç Türkiye yeşerecekti.

Devletin eli uzun, imkânı genişti.

Anamur'un taşına, toprağına kıymet getiren Vilâyet yolu için Ahmet Ağa'nın ağzından takdir cümleleri döküldü :

«On iki kilometrelik kanal bize ne kadar zor geldi. El âlem üç yüz kilometrelik yolu, haberimiz bile olmadan bitirdi.»

Bu «El âlem» devlet olunca yapardı.

Devlet yolu açılınca yol üzerinde olmayan mahalleleri ana-yola bağlayan ara-yolların açılması gerekliydi.

Ahmet Ağa bir gün Kum Tepe'den kazmayı vurdu.

Denizciler, ana-yoldan iki üç kilometre içeride; ovayı, ortasından denize doğru uzanarak âdeta ikiye bölen tepelerin üzerinden kurulmuştu.

Mahalleyi ana-yola bağlayacak bu ara-yolun geçeceği arazi sulandığı için kıymetli idi. Ne istimlâk, ne tazminat, hiç bir karşılık göstermeden, ekili araziden yol geçer mi idi?

Ahmet Ağa, tarla sahiplerine sormadan ve İhtiyar Heyeti kararı da olmadan, buna cesaret etmişti. Çünkü Köylü O'nu artık kendi hizmetinde bir büyük olarak görüyordu. Yaşlı kimselerin bile öpmek için eline kapandığı bir kimseydi. Muhtar Mahmut Beğ ise, her işi O'na güvенеbiliyor, O'nun bir dediğini iki etmiyordu.

Kazma küreğini alan, Ahmet Ağa'nın peşinden yürüdü. Ahmet Ağa yolu, Kum Tepe'de yeni aldığı tarlayı ikiye bölecek şekilde başlattı. Bunu gören mülk sahipleri itiraz edemezlerdi.

Esatzâde Ali Efendi, İbtidâiyeden Hocası Emin Efendi, İkinci ve üçüncü tarlaların sahipleriydiler. Onlara kendisi kadar nazı geçerci. Dördüncü tarla, eniştesi Hocacıkoğlu'

nun; Onu takip edeni, Denizci Hoca'nındı. Diğerleri ise kanal işinde önderlik eden Gürlevik ve Manastır'lılarındı.

Esatzâde Ali Efendi ihtiyar hali ile atına binmiş, yola başladığının ikinci gününü kuşluk vakti Sarı Su'dan göründü.

Amelenin ucu, Esatzâde'nin tarlasına dayanmıştı.

«— Ağa geliyor!» dediler.

Gözler o tarafa çevrilirken, mırıldanmalar oldu :

«— Tarlasına kazma vurdurmamak için geliyordur.»

«— Yolu Denizciler'e düşmez ki! Geçmeyeceği yola tarlasını neye versin?»

«— Yok yok, Ahmet Ağa bilmeden iş yapmaz. Onlar kendi aralarında konuşmuşlardır.»

Aslında konuşma, anlaşma, bir şey yoktu. Ahmet Ağa, kimseye, hattâ muhtara bile sormadan, nüfuzuna güvenererek iş başı yapmıştı.

Ali Efendi atının başını çekti :

«— Selâmünaleyküm»

«— Aleyküm selâm»

«— Ahmet nerde?»

«— Buradayım Ağa.»

«— Aç oğlum elini!»

Esatzâde, elinde bir avuç para tutuyordu. Ahmet Ağa'nın eline bıraktı ve ilâve etti :

«— Al oğlum. Bu köyün muhtarı, kâhyası, varlıklı, zengin, sana yardımcı olamıyoruz. Yaptığın işleri ancak uzaktan takdir ediyoruz.»

«— Sağol Ağa sağol. Ben arkamı evvelâ Allah'a sonra size dayıyorum. Sizin varlığınız bana koca dağlar gibi geliyor. Başım sıkıştığı zaman hep sizi düşünür, tehlikenin üzerine üzerine giderim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Yok oğlum yok. Biz yoğuz. Koca çayı çevirip, memleketi suladınız. Gelip bir kolay gelsin bile diyemedik. Başka memlekette olsa, kadılar, kaymakamlar gelir, merâsimler yapar, kurdelâlar keserlerdi. Çalış yeğenim. Baban Sipahi genç yaşta öldü. Bu günleri görmek isterdi...»

Arap Hüsni gülen; güldüren adamdı. Bu ciddî sahneyi bozmak istedi :

«— Ağa, biz seni tarlamdan geçmeyin demek için geliyor sandık.»

Lâtifeye lâtife gerekirdi :

«— Amelenin başında sen olsan, onu da düşünürdüm Hüsni. Fakat Ahmet, tarlamı kaldırıp denize dökse, yine seslenmem.»

Bir insan teşvik görürse çalışırdı. Ahmet Ağa'nın arkasında işte böyle bir köy vardı.

Çalışmalar sürdü. Yol, düz gitmiyordu. Ahmet Ağa daha çok tanıdıklarının ve biraz da hali vakti iyi olanların tarlasından geçirmek veya bazı yerlerde, iki tarladan müsâvi kısımlar almak için az çok viraçlı bir gidiş takip etmek zorunda kaldı.

Yol Denizciler'e geldiği zaman, akli eren bir kaç Manastır'lı Ahmet Ağa'ya müracaat ettiler :

«— Başımızda durursan, biz de yolu kaldığın yerden devam ettireceğiz.»

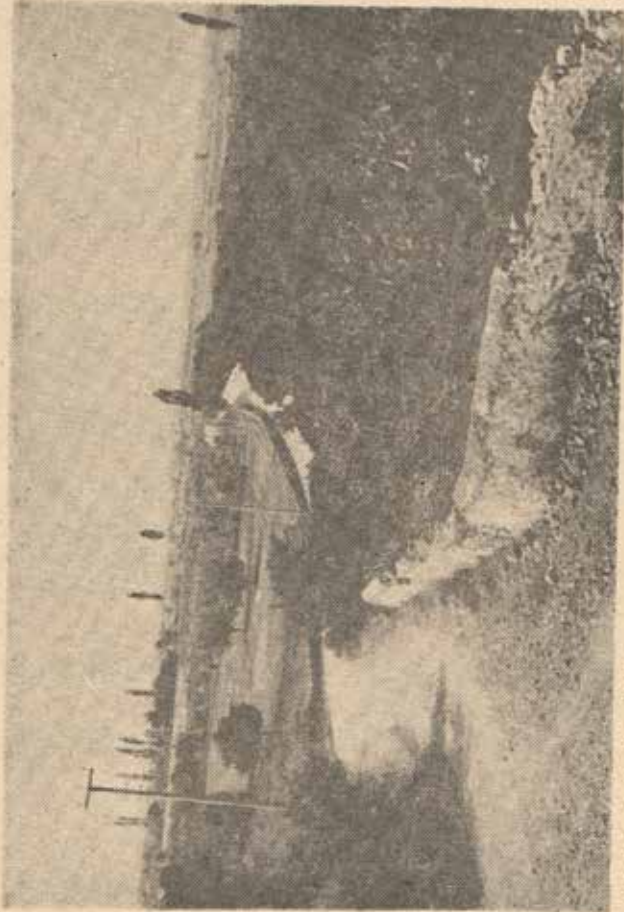
«— Yok, hayır. Başınızda duramam.»

Bir kaç kişi birden, yüzlerini eğdiler :

«— Neden?»

«Sana karşı bir suç mu işledik?»

Hoca'nın Mehmet olgun adamdı :

Yol, Denizciler'e geldiği zaman, akli eren birkaç Manastır'lı Ahmet Ağa'ya müracaat ettiler «— Başımızda durursan, yolumuzu biz de yaparız» dediler.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Ahmet Ağa, sen başımızda olmazsan, bizi kimse tarlasından geçirmez. Kimse bize bir taş bile vermez. Başınızda durmam diye kesip atma öyle.»

«— Başınızda durmam Mehmet, sizinle beraber çalışırım.»

Ferahladılar :

«— Biz de onu bekleriz zaten.»

Amele dağıtılmadan devam edildi.

Bu böyleydi ya, Manastır'a yol yapılırken, Manastır'lı olarak ancak bir kaç kişi vardı yardım eden : Mustul, Fazlı Onbaşı, Arap Hüsnü, Hocanın Mehmet, Köse Çavuş, Arap Mustafa. Bir gün gelip bir gün kaybolan bir kaç kişi daha.

Yol Çiftlik Taşı'na vardığı zaman H.O. çalışanların önüne çıktı.

«— Tarlama çapa vurdurmam» diye itiraz etti.

O anda Ahmet Ağa yoktu. İkna etmeye çalıştılar :

«— Etme Ağa.»

«— Bu sana yakışmaz.»

«— Bu yol , kırk kişinin tarlasından geçti. Fakir, fukara bile seslenmedi. Bir sen mi tarla lâfı edeceksin?»

«— Ben anlamam!!» dedi. «Manastır'lılar geçecekmiş diye ben tarlamı ikiye böldürmem.»

Hocanın Mehmet dayanamadı :

«— Sen hep kendi tarlandan mı gelip geçersin? Kaza'ya gidip gelinceye kadar kaç kişinin tarlasını çiğniyorsun? Bu köyler, bu şehirler, nasıl kurulmuş?»

H.O. inat ediyordu :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Erkek olan, beni tarlasından geçirmesin! Ben tarlamdan kimseyi geçirmem.

Kazanırken, benimle beraber taş mı attınız?»

Yatıştırmaya imkân yoktu.

«— Seninle harara girilmez. Aklın ermez senin, Okumadın. Askere de gitmedin ki bir yer göresin. Askerden kaçtın. Asker kaçağını vururlar. Sen zaten katli vâcib adamsın!»

Hava elektriklenmişti. Bir gazâ çıkacaktı. Tam bu sırada Ahmet Ağa görüldü :

«— Neden durdunuz çocuklar?»

«— H.O. tarlamdan geçmeyin!» diyor.

«— Kim?»

«— H.O.»

«— Kimmiş H.O.? Muhtar mı kâhya mı?»

H.O.'na döndü :

«— Öyle mi, doğru mu dedikleri?»

H.O. gerilemişti :

«— Bu işin içinde senin olduğunu bilmiyordum. Benim yola bir diyeceğim yok. Fakat bu Manastır'lıları sevmem. Ben bunlara yol vermem.»

Ahmet Ağa aşağıdan aldı :

«— Yol kimsenin olamaz! Ne Manastır'lıların, ne Denizci'lerin, Yol herkesin yoludur. Ben de, sen de hep bu yoldan geçeceğiz.»

«— Ben geçmem? Tarlamdan da yol vermem.»

H.O. dikleşmişti yine.

B. İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Ahmet Ağa da sinirlenmeye başladı.

«— Demek sen iyi sözden anlamıyorsun?»

«— Ben iyi sözden de, kötü sözden de anlamam! Tarlama kazma vuranın da» diye bir küfür savurdu.

Ahmet Ağa bunu kendine söylenmiş bir söz saydı. Küfürü duymasıyla, çileden çıkması bir oldu. Eline geçirdiği sivri bir kazmayı kaptığı gibi koştu.

«— Çorun çocuğun öksüz kalacak Ahmeeset!» diye bir nâra atan Hocanın Mehmet, koşup, Ahmet Ağa'yı tutarken, iki delikanlı H.O.'nu hırpalamaya başlamışlardı bile.

Şimdi biraz kendine gelen Ahmet Ağa, delikanlılara seslendi :

«— Bırakın şunu!»

Amelelere döndü :

«— Dağılın. Bunun tarlasına kimse kazma vurmuyacak. Bugünlük bu kadar.»

Köylü Hasan'a seslendi :

«— Yarın ameleyi kendi tarlandan başlat Hasan. Bunun tarlasını atlayın. Orayı kendisine yaptıracağım.»

Eve geldi. O zamanlar, köy yollarının köylüye yaptırılması hakkında Münâkalât Vekâletinden muhtarlara emir vardı.

Muhtara bir pusula yazdı :

«Mahmut Beğ.

Manastır Yolu'nun yapılması için İhtiyar Hey'eti kararı almadık. H.O. karşımıza çıktı. Tarlasına çapa vuranın anasına, avradına küfretti. Elimizden bir cinayet çıkacak.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

İhtiyar Hey'etini akşamdan topla. Bir karar al. Karakol Kumandanı ile görüş. Yarın erkenden iki jandarma gönderilmesini sağla.

Bu iş ihmale gelmez. Gevşeklik yaparsak, köyde hiç bir iş başaramayız.

Allah'a emanet ol.»

Ahmet

Akşam Ahmet Ağa'nın kapısı çalındı. H.O. başına gelecekleri mi anlamıştı, yoksa yaptığına mı pişman olmuştu?

«— Gel bakalım, anladın mı başına gelecekleri?»

«— Geç bunları canım. Pis Manastır'lılar, sen gelmeden beni kızdırdılar.»

«— Lâfı uzatma! Ben her şeyi öğrendim. Kimse sana gözünün üstünde kaşın var demeden, basmışsın küfürü. Yakışır mı bu sana?»

«— Kötü bir kastım yok canım. Geçirin yolul!»

Ahmet Ağa güldü:

«— Öyle yağma yok! Jandarma nezâretinde kendin işleyeceksin. Kimsenin anası, avradı, senin oynaşın değil. Senden başka ağız bozuk var mı köyde? Utanmadın mı, yardım edecek yerde bir hayır işinin karşısına dikilirken?»

«— Yok canım. O kadar değil. Köyün en kötüsü ben miyim?»

«— Sensin tabii. Bunu kendin bilmiyorsan, önüne kim çıkarsa sor bakalım ne diyecekler. İnsanlar nasıl birarada yaşayacak, birbirlerinin tarlalarına ayak basmayacaklar da?»

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— Neyse canım. Muhtara mektup yazmışsın. İşin içi-
ne jandarma sokmayın da kendim işliyeyim.»

«— Hah şöylee. Tarlanı kendin işle. Bir daha da böyle
halt etme!»

Ertesi gün sabah erkenden iki jandarma Ahmet Ağa'nın
kapısında idi.

Ahmet Ağa onları geri çevirdi.

Yol bittiği zaman herkes gibi Durmuş Ağa da memnun-
du.

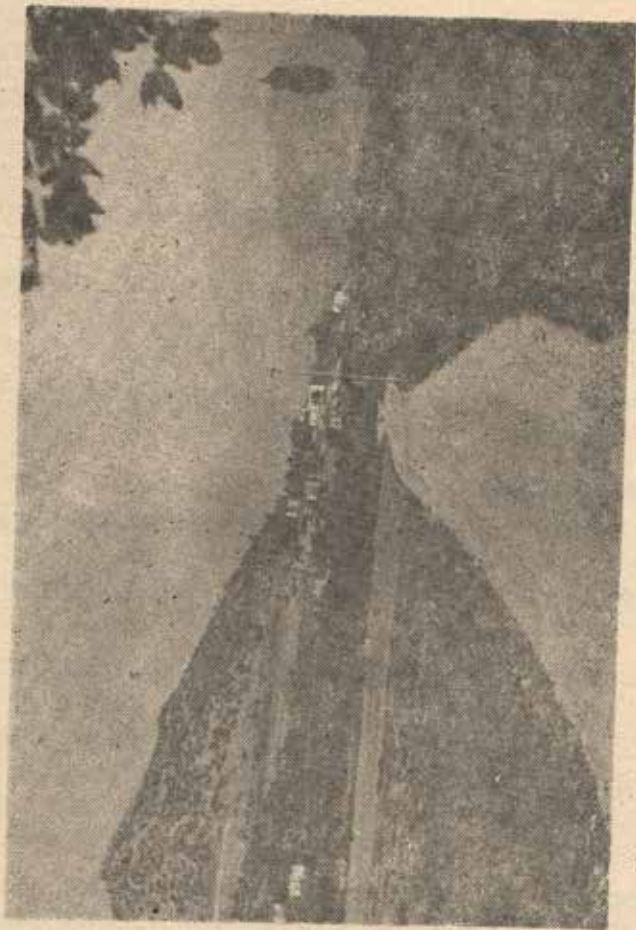
Ahmet Ağa o sene yaylaya Mayıs başında erkenden
çıktı. Ceviz Koyağı'na yurt tuttular. Evinin bulunduğu Ardıçlı
Burun «Ekin Salası» idi. Ceviz Koyağı; katran ve lâdinlerle
kaplı orman ile pelitli tepelerin arasında bahar yeşilliğinde
bin bir ot, çiçek ve renklerin cümbüş ettiği bir koyaktı.

Ekinler ağıncaya kadar orada yurt tutmak âdetti.

Bir metreyi geçmeyen bir duvar çevirir; duvarın üzeri-
ne sııkları «Sayfant» şeklinde birbirine dayar; lâdin dal-
larıyla örttükları «Evcik»te bir, bir buçuk ay, baharın zevki-
ni çıkarırlardı.

Herkesin ineği vardı. Sütler «Değişik» yapılarak bir ev-
de toplanır, bu bakımdan her gün bir evde yayık yayılırdı.
Köpüklü bahar ayranı, ayranlı çorba, çeşit çeşit otlarla
üzeri süslenen batırma, darı kapaması böreği, günlük taze
tereyağı, kaymak, çökelek, bal, gübbüklerin derinden ötüş-
leri arasında ilk baharın; bu yeşil Cennet'in nimetleriydi.

Çocuklar meydana, kendine mahsus sesiyle gönül
açan «Cingirtlak» larla oynar; delikanlılar yalamık yemek
için ormanlara dalar; genç kızlar ada çayı ve kekik toplar;
akşam üzerleri tavşan avına çıkarlardı.

Ahmet Ağa'nın actırdığı Denizciler Yolu, bugünkü asfaltlanmış şekli ile...

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Bu arada tabanca atışları yapılır, isâbet yarışları düzenlenirdi.

Bir ikinci üzeri, böyle bir atış müsabakası düzenlenmişti. Taştan bir kale dikiyorlar, ortasına kömürle yapılan yuvarlak işarete isâbet ettirmeye çalışıyorlardı.

«— Böyle olmaz» dedi Ahmet Ağa. «— Senit kadar taş kim olsa atar.»

«— Ne olacak?»

«— Otuz adıma yumurta koyacağız, kim vurabilirse ona beş mermi alacağım.»

Kahkahalar yükseldi.

«— Otuz adımdan yumurtayı vur, ben sana beş değil yirmi beş mermi alayım.» dedi Hocacık Oğlu.

«— Otuz adıma değil, otuz metreye dikin, sen bana yirmi beş değil, beş mermi al.»

Hocacık Oğlu :

«— Olur alırım.» dedi. «— Nasıl olsa vuramayacaksınız.»

Delikanlının biri koşarak beş yumurta getirdi. Her adım yetmiş beş santim hesabından, kırk adım öteye; duvarın üzerine yan yana dizdiler.

Herkes kenarlara kaçarken, peşi peşine beş tabanca sesi duyuldu. Üst tarafları yok yumurtalar yerlerinde duruyorlardı.

«— Yumurtalar yoyulmasın diye yerlerinden kımıldamadım. İsterseniz hepsini uçurayım.»

Bir sahan getirerek, yarısı kırk yumurtaları boşalttılar.

H. Oğlu'na döndü :

«— Yirmi beş mermiyi ne zaman getireceksin?»

«— Yirmi beş değil, beş mermi veririm.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Beşe de razıyım. Ne zaman?»

«— Bulduğum zaman.»

«— Ahmet Ağa uçan serçeyi de vurur.» dedi Aşık Ahmet.

H. Oğlu güldü :

«— Yok devenin postalı!»

Ahmet Ağa seslendi :

«— At şu tabakanı havaya!»

Havaya yükselen tabaka, tabanca sesiyle ileri doğru bir hamle yaparak, yere düştü.

Tam ortasından delinmişti.

H. Oğlunun yüzü eğildi :

«— Tabakamı deldin! Kullanılmaz artık. Beş mermiyi de rüyada görürsün.»

Kahkahalar yükselirken, Ahmet Ağa cevap verdi :

«— Alacağım desen de inanmam zaten. Senin kime bir kuruşun nasib oldu şimdiye kadar?»

Bu sırada Ahmet Ağa'ya Savcıdan haber geldi. Haberci bir mektup getirmişti :

«Ahmet Ağa,

Bozyazı'da arattım. Yaylada olduğunu söylemişler. Sarınc'ta T.'nin dükânı soyulmuş. Soruşturma için geliyorum. Pazar günü Kızılca'da bulun.»

Pazar sabahı Sarınc'ta T. nin evinde idiler.

Sarınc, K. Köyü'nün bağ evlerinin bulunduğu yedi. Dere Başı, Dere Boğazı Köyleri'nden de yaylaya çıkanlar olurdu.

Savcı, muhtar marifetiyle köylüyü toplamış, ifade alıyordu. Yanında Karakol Kumandanı ve beş jandarma vardı.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— İfadeyi bırakın» dedi Ahmet Ağa Savcıya.

«— Kendinizi boş yere yormayın. Söylenemezler.»

Savcı itiraz etti :

«— Ben zorla söyleteceğim onlara! Hırsız buluncaya kadar hepsini falakaya yatıracağım.»

«— İmkân yok söylemezler.»

Savcı sesini yükseltti :

«— Nasıl söylemezler?»

«— Müdde-i Umumî Beğ, söylemezler. Çünkü bunların hepsi hırsız.»

Bütün köylü oradaydı. Bakışlar Ahmet Ağa'ya doğru yöneltilirken, Savcı ifadeyi bıraktı. .

Adaleleri gerilmiş, gözleri şimşek şimşekti. Susuyordu. Bir müddet öylece kaldı. Neden sonra sordu :

«— Hepsi mi hırsız bunların?»

«— Hepsi hırsız!»

«— İçinde hiç hırsız olmayan yok mu?»

Ahmet Ağa düşünerek cevap verdi :

«— Üç kişiden şüpheliyim.»

«— Demek bu koca köyde üç kişi dışında herkes hırsız mı?»

«— Üç kişi hırsız değil demedim Efendim. Onlardan da şüpheliyim. Bu köyün hepsi hırsız. Hattâ malı çalınan T., kendisi de hırsız.»

«— Allah Allah!» dedi Savcı. «—Gel Ahmet Ağa, biraz dolaşalım.»

Kalktılar...

Savcı bir müddet hiç konuşmadı. Adeta şok geçirmişti.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Nasıl olurdu? Kendisi Savcı olarak bundan sorumlu değil mi idi?

«— Ahmet Ağa, ben bunların hepsini tevkif edip Anamur'a sevkedeceğim.»

«— Delil yok elimizde. Fakat tevkif etseniz de söylemezler. Onların mesleğidir hırsızlık. Hepsi birbirini bilir. Biri ihanet etse, yaşıtmazlar onu.»

K. Köyü vahşi, eşkiya yurdu bir köydü. Ahmet Ağa'ya ise nedense saygı duyarlardı. Ahmet Ağa iki sene önce K.'da bir değirmen almıştı. Zahire isteyenlere para sormadan veriyordu. Değirmenini de Kalpak Hasan adında biri çalıştırıyordu.

«— T. da hırsız dedin, doğru mu?»

«— O kendisi çalmaz. Yataklık eder.»

«— Vay seni vay!»

«— Ne olsa ne olur Ahmet Ağa? İfade almayalım mı?»

«— Siz bilirsiniz. Aslında T. kendisi bilir hırsızları. K.'lılar, T.'nun malını çalmazlar. Mutlaka aralarında bir anlaşmazlık çıkmıştır. Bu bakımdan O'nu cezalandırmışlardır.»

O gün akşama kadar bu mevzu etrafında konuştular.

Akşam üzeri Ahmet Ağa'ya güle güle derken, Savcı, Kumandana rica etti :

«— İki jandarma görevlendir. Ahmet Ağa'yı evine kadar götürsünler.»

Ahmet Ağa güldü :

«— Ben kendim giderim.»

«— Yok yok. Bir düşmanlık yapan olur. Seni evine kadar götürsünler.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Bunlar bana yan bile bakamazlar. Siz müsterih olun.»

Değirmenin bakımı münasebetiyle K.'ya geldiği bir gün etrafını çevirdiler :

Kalpak Hasan sordu :

«— Hırsız değil dediğin üç kişi kimdi Ahmet Ağa? Bütün köy günlerdir onun tartışmasıyla meşgul.»

«— Çok mu merak ettiniz?»

«— Çok merak ettik.»

«— Bütün köyün hırsız olşunu değil de, hırsız olmayan üç kişiyi mi ararsınız?»

«— O sözün doğru» dediler. «— Biz sadece o üç kişiyi merak ediyoruz.»

«— Söylemem» dedi. «— Siz zaten kendiniz bilirsiniz.»

«Biz biliriz ya, bakalım bulabilmiş misin, onu öğrenmek istiyoruz.»

«— Pekiyi söyleyeyim.»

Biri Abdullah Kıya'nın Osman.»

«— Doğru. O dışarıya karşı hırsızlık yapmaz. Fakat evinin hırsızdır O. Karısının misafir için ayırdığı ne varsa, hepsini bulur, aşırır.»

«— Diğer A.H.»

Bir kahkaha tufanı yükseldi.

«— Geç O'nu da.. O sadece hırsız değil, hırsızların yatağı...»

«— Üçüncü Molla Ese.»

«— Tamam.» dediler. «— K.'da hırsızlığa bulaşmayan tek kişi var, o da Molla Ese.. O kimsenin bir iğnesini çalmamıştır.»

BİZİ YAŞATANLAR

Molla Ese dedikleri, Köy'ün hocasıydı.

Adamlar memnundu hallerinden.

Ahmet Ağa işini bitirmiş, dönerken Köy'ün dışındaki Topak Taş gölgesinde dört kişinin kendisini beklemekte olduklarını gördü. Ellerinde özel olarak yapılmış sopalar vardı. Yaklaşınca önüne çıktılar.

Ahmet Ağa'nın omuzunda mavzer, belinde tabanca vardı. Mavzeri indirip kucağına aldı.

«— Selâmünaleyküm.»

«— Aleyküm selâm.»

Biri uzandı mavzere;

«— Bakabilir miyim Ağa?»

«— Baktım da aldım.»

Bu sözü söylerken, atın başını öbür tarafa çevirdi. Atın çifteleri meşhurdu.

Tekrar öne dolanıp;

«— Tabancan da var» dedi biri.

Ahmet Ağa atın başını yine çevirirken cevap verdi :

«— Emniyeti de açık.»

«— Neden açtın emniyetini?»

«— Karşıma âniden bir keklik çıkarsa, avlarım diye düşündüm.»

«— Tabanca ile keklik vurabilir misin?»

«— İstersem serçeyi de vururum.»

«— Atın da yiğit.»

«— Erkek adamın, atı da yiğit olur. Bana bir diyeceğiniz var mı? Yolumu niye kestiniz?»

Birbirlerine bakarken, verecek cevap arıyorlardı.

Devam etti :

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— Elinizdeki değnekler niyetinizin pek sâlih olmadığını gösteriyor.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«— Ne diyelim Ağa» dedi en yaşlısı. «— Silâhına da, atına da, kendine de aşkolsun. Hadi güle güle..»

Ahmet Ağa atını sürerken, arkasından bir toz bulutu yükseldi.

Sonradan anladı ki bunlar T. nun dükkânını soyanlardı. Niyetleri de kendisini hırpalamaktı. At ve tabanca buna elvermemişti.

Ahmet Ağa'nın Makîf'a yaptırdığı bahçe, işlerini evinden uzaklaştırmıştı.

Muzunu çoğaltmış, portakal ve limon dikmişti. Şimdi örnek bir bahçesi vardı. Bahçe ise, çocuk gibi bakım, meşguliyet isterdi. Bu bakımdan Makîf'a bir ev yaptırdı. Bu, iki katlı bir salma, basit bir bahçe evi idi, yukarıdakine nisbetle.

Evin biraz yukarısında ise, inşaata taş temini için kazı yaparken, bir Roma Yıkığı'nda güzel bir su buldu. Onu evin yanına künkle akıtıp, beton bir depo-çeşme yaptırdı. Bu çeşme yapıldıktan sonra Eski Denizciler buraya hızla taşındı.

İkinci Cihan Harbi'nin bittiği yıllar...

Bir kaç senedenberi Ahmet Ağa'nın zihnini meşgul eden bir konu vardı : Yayla yolu...

Çubuk Koyağı, Bozyazı, Aksaz, Teke Düzü, Kötékler, Narince, Kömürlü, Bahşış, Derekenarı, Beyreli vb. bir çok köyün gelip geçtiği Beğ Konağı Yolu o zaman keçi yolu bile değildi.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Gürlevik Deresi gibi yüzlerce metre derinliklere bu keçi yolundan zaman zaman hayvanlar düşer, Sülmenç Geçidi'nde tipinin çevirmesiyle sürüler donar, elli kilometrelik yol, atla on, on beş saatta katedilebilirdi. Dağ yamaçlarında öyle sıyrıklar vardı ki, hayır sahipleri, toprağın içine ağaçtan «Hatıllar» koymuşlar, insan ve hayvanlar, ancak bu hatıllara tutunarak çıkabiliyorlardı.

Bu yolu kullanan en azından on köy vardı.

Son senelerde köy yolları da yapılmış, otomobil artık, lıyce insanların hayatına girmişti.

Kaş, Abanoz ve Akpınar'a Orman İdaresi tarafından Kuru Ağaç Yolu yapılmış; bir kaç senedir Azı Tepesi'nin batısındaki Anamur ve köyleri, yaylaya giderken, buradan faydalanıyorlardı.

Azı Tepesi'nin doğusundaki köyler ise, iki çığırdan yaylaya çıkıyorlardı. Bunlardan Beğ Konağı yolu, kar ve tipiye karşı daha emniyetli; Kara İn yolu ise yakın olmakla beraber, sarp ve kışı bakımından tehlikeli idi.

Bir kaç yıldan beri Beğ Konağı Yolu'nun yapılması için Orman İdaresi'ne müracaatlar yapılmış, fakat Kuru Ağaç Yolu'nu tam ikmal edememiş olan Orman İdaresi, bu müracaatları müsbet karşılayamamıştı.

Ahmet Ağa gidip gelirken, bazı yerlerde atından inmek zorunda kaldığı bu sarp dağları gözden geçiriyor, bu mevzu ile zihni karmakarışık oluyordu.

Devlet işiydi bu. Keşif plânı bile yüz binleri aşardı. Buldozerler greyderler, mühendisler, projeler ve bunları sağlayacak, hazineler isterdi.

Buna girmek çılgınlık olurdu. Boyundan büyük işe girişmek olurdu.

Zaman zaman bir kaç sene daha bekleyelim derken, zaman zaman uykuları kaçtı.

Sonunda konuyu Muhtara açtı. Muhtar, haddinden fazla tedbirli adamdı :

«— Çocuk oyuncuğu değil o dediğin. Orman İdaresi Kurulu Ağaç Yolu'nun hakkından bile gelemedi, kaç yıldır. Arkasında devlet varken..»

«— Devlete gökten para mı yağıyor? Devleti kuran da insanlar değil mi? Biz insan değil miyiz?»

«— Sen de işi hemen kavgaya dökersin. Duygulanmışsın sen bugün. Kapatalım bu konuyu, hislerin yatışsın, tekrar konuşuruz.»

Vehbi Ağa baştan beri sadece dinliyordu. Lâfın tam burasında, bir çocuk çağırarak görevlendirdi :

«— Oğlum bak, karşıda Camiin önünde Ali Efendi oturuyor. Buraya gelsin.»

Muhtara döndü :

«— Ahmet'in söylediği konu yıllardır bizi de meşgul ediyor. Ama oturduğumuz yerden. Ahmet ise her iş gibi bunda da acele ediyor.»

Esatzâde Ali Efendi gelmişti. Vehbi Ağa O'na döndü :

«— Esadoğlu bak. Ahmet, Beğ Konağı yolunu bana arka olun, yapalım diyor.»

Esatzâde biraz düşündü :

«— Ahmet diyorsa yapar. Bu, sözün kaçamak tarafı. Ciddî tarafına gelince.»

Sandalyesini düzeltip, bir iyice oturdu ve devam etti :

«— Beğ Konağı, on köyün yoludur. Bu köyler içerisinde de, asıl bizim yolumuzdur. Muhtar, burada. Diğer muh-

tarlarla görüşsün. Beraberce Kaymakam'a giderler. Kaymakam da dinamit, ihtiyaç erzak; malzeme; mühendis temini vb. yardımından geri kalmaz. Burası asıl Orman İdaresi'ni ilgilendirir. Bu bakımdan, işletmenin de arka çıkması muhtemeldir.

Ahmet bu işe girerse, köylüyü harekete geçirir. Biz de elimizden gelen her türlü yardımla O'nu yalnız bırakmayız.»

Vehbi Ağa düşünceliydi. Ağır ağır başını kaldırdı ve devam etti :

«— Ahmet, oğlum. Yol önce keşfedilmeli. Bunun için Kaymakam'a rica edilsin. Vilâyetten mi ister, Vekâletten mi ister, bir mühendis temin etsin bize.

İkinci bir mesele, Kara İn veya Beğ Konağı arasında bir tercih yapmaktır. Bu da halledildikten sonra keşif yapılır. Mühendisin fikri alınır. Aslında bu iki yoldan birinin seçilmesi de mühendisin bileceği iştir. İki de gezdirilir, hangisi kolaysa, plân üzerinde karar verilir. Kazıklarla yolun geçeceği yer belli edilir.

Ondan sonra bakar, inceler, gücümüz yetecekse başlarız.»

Ahmet Ağa, Vehbi Ağa'ya saygıyla bakıyordu :

«— Soğol Ağa» dedi. «Siz bizim en yaşlımız, en büyüğümüzüsünüz.»

Ahmet Ağa Kaymakam'a durumu açtı :

«— Biz köylü olarak, bu işin altından kalkamayız. Bize ne gibi yardımınız olur?»

«— Bozyazı zengin köy. Vâkıa biz de çadır, malzeme yardımı yaparız ama, asıl yük köylünün üzerinde olur.»

«— Köyün zenginleri ağa, beğ. Sıcak yataklarından

kalkıp, bir gün dağda kalamazlar. Geri kalanı ise cahil ve fakir. Gün kazanır, gün yerler. Öküzü ile, eşeği ile, sekisinde çalışmadığı gün aç kalırlar.»

«— Sen bu işe önderlik yapar mısın?»

«— Kaymakam Beğ, ben mâzur bir adamım. Yarım adamım. Buna rağmen işin arkasını, önünü de pek düşünmem. Yapabilir miyim, yapamaz mıyım, düşünmeden bu işe girişirim. Siz akıllı, bilgili adamsınız. Başaramayacaksa, yarıda kalacaksa, hiç başlamamak daha iyi olmaz mı?»

Kaymakam, kapıdaki eri çağırarak, iki kahve söyledi :

«— Bak Ahmet Ağa! Her iş böyle başlar, böyle bitirilir. Çok tedbirli adam, hiç bir iş yapamaz. Ben seni takip ediyorum. Mahallenizin yoluna başladığınız zaman bize çok şikâyetler geldi : İhtiyar Hey'eti kararı almadan başlamışsınız. Sonunu alamaz, yarıda bırakmışsınız. Tarlaların bozulduğu kalırmış.»

Ahmet Ağa birden sinirlendi :

«— Kimdi Kaymakam Beğ bunlar?»

Kaymakam güldü :

«— O bizde sır. Kaldı ki önemli de değil. Benim anlatmak istediğim başka :

Sen köyünüz için inanılmaz hizmetler yaptın. Kanala başladığın zaman ben de inanmıyordum başarabileceğine. Anlatmak istediğim şu ki, her iş cesaret ve cür'et ister. Bu da öyle. Ben Beğ Konağı'nı ve Kara İn'i bilmem. Fakat duyduğum kadarı ile aşılmaz geçitler varmış. Bu, âlet, edevât ister. Sen şimdi git. Köyün ileri gelenlerini, hattâ komşu muhtarları toplayın. Konuşun, karar verin. Elimizde bir mühendisimiz var. Kuru Ağaç yolu için çalışıyor. Daha bir hafta burada. O'nu, yanınıza veririm.»

Ayağa kalktı :

«— Kararınızı bekliyorum Ahmet Ağa.»

Muhtar Mahmut Beğ, Cuma günü Camiin gölgesine Nctik'in Kahvehanesinden sandalyalar koydurdu. Beyrelli, Tekedüzü, Narince, Bahçekoyağı, Karaisalı, Derebaşı ve Bozyazı olmak üzere yedi köyün muhtarı biraraya geldiler. Esatzâde Ali Efendi, Ahmet Efendi, Vehbi Ağa, Kerim Beğ, Gök Mehmet Ağa, Adil Usta, Mehmet Deniz de oradaydılar.

«— Arkadaşlar,» dedi Mahmut Beğ, «— On'dan fazla köyün gidip geldiği yayla yolumuz yok. Kaymakam haber göndermiş. Muhtarlar biraraya gelsin, yardımlaşarak yollarını yapsınlar diye.»

Yahya Ahmet söz aldı :

«— Kaymakam, Kuru Ağaç Yolunu yaptırdı. Hâlâ da çalışıyorlar. Bizim yolumuz orası gibi de değil. Aşılmaz belgeler var. Hayvanla bile geçemiyoruz da, inip yürüyoruz. Sonra asıl mesele, bu yollarda kışın hayat yoktur. Sadece yazın çalışılarak yıllarca sürer. Kaldı ki, seller ve yağmurdan yazın yaptığımız yerler de bozulacak, tekrar tamir etmek zorunda kalacağız.»

Ahmet Ağa dayanamadı :

«— Yahya Ahmed'in dedikleri bahâne. Beğ Konağı, Sartavul Geçidi'nden de mi çetin? Eğer bu dediğiniz olsaydı, hiç bir yere yol yapılamazdı.»

Yahya Ahmet itiraz etti :

«— Sartavul Geçidi'ni Hükümet yaptı. Kaç senede bitirdi?»

«— Sartavul Geçidi'ni Hükümet yaptı diye, Beğ Konağı'nı da mı Hükümet yapsın diyorsun?» Muhtarlara döndü:

BİZİ YAŞATANLAR

«Arkadaşlar,

İşî uzatmayalım. Orası devlet yolu, burası ise köy yolu. Üstelik yayla mevsiminde kullanılacak. Tâli bir önemi var Devlet için. Muhtarlar bilirler, Vekâletin emri var : Köylüler yollarını kendileri yapacaklar. Her köy suyunu, mektebini, yolunu kendisi yaparsa, memleket kendiliğinden kalkınır.»

Beyrelî Muhtarı Nebi Kiya, Ahmet Ağa'yı destekledi :

«— Bozyazı, Okulunu, Karakolunu, Camiini yaptı. Kilo metrelerce kanal açıp, ovasını suladı. Köy ara - yollarını yaptı. Çeltik ekimini yasaklatarak, hepimizi sıtmadan kurtardı.

Ahmet Ağa yaptığı bu hizmetleri şimdi köyünden taşımak, bize tevcih etmek istiyor. Biz ise susuyoruz. Ben söz veriyorum : Kaymakam'la da görüşecek, köyümle beraber bu işte Ahmet Ağa'nın emrinde olacağım.»

Narince Muhtarı Gökmen Durmuş söze karıştı :

«— Çubuk Kayağı Karaisalı, Tekmen ve Aksaz muhtarları yok.

Arkadaşlar,

Biz, on muhtarlıktan fazlayız. Çalışırsak, bu bahsedilen yol gibi bir kaç tanesini yaparız. Ama ben biliyorum ki, bu iş başladıktan sonra herkes çekiliverecek, Ahmet Ağa'nın üzerinde kalacak bu iş.. Kanal yapımında bunu gördük. Gürlevik başta, bütün Bozyazı başlarken söz verdikleri halde, ikinci gün bırakıverdiler. Ahmet Ağa köyümüzden amele topladı. Aylarca uğraştı. Ova yeşerince suya herkes sahip çıktı. Şimdi suyun arkasında kavga ediyorlar. Ben sulayacağım, sen sulayacaksın diye.»

«— Ben de aynı şeyi düşünüyorum» dedi Vehbi Ağa.
«— Beni yolun yapılıp yapılmaması değil de, bu çocuk düşündürüyor. Kolay iş değil bu. Yarın hep yan çizersiniz. Ahmet bu işin altında harab eder kendisini, ezilir.»

«— Arkamda Vehbi Ağa ve Esatzâde Ali Efendi olduktan sonra ben kendimi ezdirmem» diye cevap verdi Ahmet Ağa, «— Birinin değirmeni, diğerinin dükkânı var. Darda kalırsam onlar beni kollarlar.»

Bir sabah, Ahmet Ağa'ya bir jandarma geldi. Muhtar Mahmut Beğ çağırıyordu kendisini. Kaymakam, Mühendisi Beğ Konağı Yolu'nun keşfi ile görevlendirmişti.

Mahmut Beğ, Nafia Mühendisi Hüseyin Beğ, Ahmet Ağa, Kocaloğlu Ahmet, birer ata binerek hemen yola çıktılar : Soğukpınar, Ağılica, Gökçukur, Kumluca, Ačanlıca ve Sülmenç'ten geçip, atlarından inmeden Aşağı Beğkonağı'na geldiler. Mühendis hiç konuşmadan, geçtiği yerleri gözden geçirmişti. Akşam oluyordu. Mahmut Beğ, geri döndü. Kalanlar, Aşağı Beğ Konağı'ndaki kuyuların başında indiler. Burası kuş uçmaz, kervan geçmez, ormanlık bir dağ başıydı.

Atlarına torba takıp, oturdular.

Kuyular derin değildi. Taşla örülüydü. Kocaloğlu Ahmet, taşlara tutunup, inerek su aldı. Yaktıkları ateşin aydınlığında azıklarını yerken, uzaklardan uluyan kurtların vahşi çığlıkları geliyordu. Hava biraz daha kararınca ortada yanan ateşin çitirdileri duyuluyor, etrafta ara ara gelen kurt ulumaları dışında korkutucu bir sessizlik hüküm sürüyordu. Derinden gelen çamların hisşirtileri ise insanı âdeta ürperti-yordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Kocaloğlu Ahmet'in bir şikâyeti yoktu. O, dağların çocuğu idi. Ahmet Ağa da alışıktı dağda kalmaya. Yalnızca az mı gelip geçmişti buralardan? Karanlıktan ürperen tek kişi vardı, o da Mühendis Hüseyin Beğ'di.

Yakındı..

«— Ne kadar vahşi bir orman değil mi?»

Ahmet Ağa gülererek cevap verdi :

«— Bizde ormanlar, düzden daha emniyetlidir, Mühendis Beğ. Buralar, insanların şerrinden uzak, tabiatın saf ve tertemiz kucadıdır. Bak şu çamların hışırtısına. Bunlar âdetta bizi karşılayan sevinç nameleri, bize söylenen ninnilerdir.»

«— Ama karanlık ne kadar ürkütücü değil mi?»

«— Hayır, bu karanlık daha iyi dinlenmemiz için bize örtüdür.. Karanlığın serin örtüsü ve ağaçların ninnisi ile bu gece hayatının en güzel uykusunu çekeceksin.»

«— Uzaktan gelen bu sesler beni ürkütüyor desem, güler misiniz?»

İki kahkaha yükseldi.

«— Bunlar kurt ulumalarıdır. Kurtlar aç kalmadıkça insana saldırmazlar.»

Hüseyin Beğ. saklamaya çalıştığı korkuyla sordu :

«— Ya aç kalırlarsa?»

«— O zaman düze inerler, köylere saldırırlar. Ama onlar bu bölgede hele bu mevsimde aç kalmazlar. Askerde duyardık : Kışın kar ve tipiden günlerce yiyecek bir şey bulamayan aç kurtlar, köylere inerler. Bu ancak, soğuk memleketlerde, bizde Şark'ta görülür.»

Hüseyin Beğ seslenmedi ama, «Höflenmişti»...

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Altına üstüne ve başına olmak üzere üç battaniye vererek yatırdılar. Ahmet Ağa, altına battaniyenin yarısını serdi, başının altına heğbe koyarak, battaniyenin öbür yarısını örtünüp yattı.

Kurt ulumaları arasında gözüne uyku girmeyen Mühendis Hüseyin Beğ, birara başucunda bir tıkırtı duydu. Kalkıp, bakamadı. Battaniyeyi başına iyice çekerken, her an bir hücum bekliyordu, kendisine.. Yattığı yerden dikkat kesildi : Otlayan bir hayvan vardı. Kurt ot yer mi idi? Kendisine saldıracak mı idi? Ahmet Ağa'ya seslenebilir mi idi? Hayır hayır, bu çılgınlık olurdu. Kurdu haber yoksa, haberdar etmek olurdu. Belki biraz sonra uzaklaşır giderdi.

Ama hayır, gitmedi. Çevresinde dolaştı durdu. Bu şekilde ne kadar durdu bilmiyordu ki, otlayan hayvan, kişnedi. Binip geldikleri atın biriydi bu. Boşanmış, yayılıyordu. Hüseyin Beğ, yükten inmiş gibi oldu. Kalktı, atı yerine bağladı. Güzel bir ay ışığı etrafı aydınlatıyordu. Biraz dolaştıktan sonra tekrar yattı. Geçirdiği şoktan sonra korkusu kaybolmuştu.

Sabahleyin, olanları anlatırken sessizliği bozan kurt sesleri değil, üç arkadaşın keskin kahkahalarıydı.

Namazlarını kıldılar ve akşamdan kalan yiyeceklerle yaptıkları kahvaltıdan sonra yola devam ettiler.

Yukarı Beğ Konağı'na vardıklarında Mühendis durdu, etrafı gözden geçirdi. Ahmet Ağa'ya;

«— Yolu nereden geçireceksin?» gibilerden ümitsizce baktı.

Ahmet Ağa bu bakışın sebebini anladı ama, her şeyin bittiğini görmek istemediği için sustu.

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Sıtma Suyu'na kadar çıktılar. Vakit öğleye yaklaşmıştı. Atlardan inip, istirahata çekilirken, Hüseyin Beğ Ahmet Ağa'ya döndü :

«— Köylü buradan yol çıkaramaz. Aslında dün anlamıştım ben bunu. Buraya kadar boşuna çıktık. Canın sıkılmasın diye seni kırmadım, geldim.»

Ahmet Ağa;

«— Sağol Mühendis Beğ» derken, Hüseyin Beğ devam etti :

«— Bu iş, Hükümet işi. Ben bu köylüyü bilirim. Baştan yardıma koşar, teşvik ederler, sonradan herkes işine gücüne dağılır.»

«— Siz bu köylüyü öğrenememişsiniz Hüseyin Beğ. Zor günlerin adamıdır onlar. Bu dağlar, imkânsızlıklar, onları yıldırمامışlardır. Yaşama savaşı veriyorlar yoklukta.»

Mühendis, Ahmet Ağa'nın sözünü kesti :

«— Demek istediğim başka oğlum! Yalnız kalırsın. Yardımına koşan olmaz. Yol çıkaramazsın sen burdan. Çorun çocuğun aç kalır, mahvolursun. Çok meraklı ve kararlısın diye söylüyorum bunları. Seni sevdiğim için söylüyorum. Bu bakımdan kusura bakma, beni yanlış anlama, köylünün, bu işin altından kalkabileceğini sanmıyorum. Raporumu Kaymakam'a bu şekilde vereceğim.»

Ahmet Ağa hiç cevap vermedi ama, hâlinden O'na inanmadığı, «— Biz yine de yaparız» diye düşündüğü beliydi.

Bozyazı'da Muhtar ve diğerlerine Mühendis aynı şeyleri söyledi :

«— Buradan yol çıkmaz. Biz üç yıldır Kuru Ağaç Yolu'nun üstesinden gelemedik. Burada Kuru Ağaç Yolu'nun üç katı zorluk var. Raporumu ona göre tutacağım.»

Kozak Mehmet atıldı :

«— Köylünün Beğ Konağı'ndan yol çıkaramayacağını biz yıllardanberi söylüyoruz. Hem uzak, hem sarp.. Oranın yarısı kadar sürmeyen Kara İn Yolu bizim için daha kolaydır.»

Bir kaç kişi daha Kozak Mehmed'i desteklediler.

«— Öyle ise» dedi Ahmet Ağa. «— Mühendis Beğ'e rica edelim, bize iki gününü daha versin. Bir de orayı gezelim.»

Edilân'ın oğlu ve orayı bilen bir kaç kişi ile ertesi gün Kara İn'e hareket ettiler.

İki gün sonra saç sakal uzamış, yorgun argın döndükleri zaman, Mühendis'in kanaatı aynı idi :

«— Buradan hiç çıkmaz. Yolun geçirilebileceği yerlerin plânını yaptım ama, raporum yine müsbet olmayacak.»

Bir hafta sonra Kaymakam, Muhtar Mahmut Beğ'le Ahmet Ağa'yı Anamur'a çağırdı. Girdikleri zaman makamında Vali ve Başmühendis Kerim Beğ'le Hüseyin Beğ vardı.

Kaymakam, Mahmut Beğ'le Ahmet Ağa'yı Vali Şakir Cenap'a takdim etti :

«— Gazi Ahmet Ağa, gördüğünüz gibi harp mâlûlü. İlk muz bahçesi O'nun. Muz, Anamur'a O'nun hediyesi. Başımız sıkıştığı zaman O'nu buluruz. Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Münir Karamanoğlu Merkez Karakol binasına başladıktan sonra kendisine rica ettik. Bozyazı karakol binasına başladı ve bizden önce bitirdi. Köyüne on kilo-

BİZİ YAŞATANLAR

metreyi aşan bir kanal yaparak ovayı suladı. Bir kaç mahalleye yol yaptı. Çeltik ekimini O'nun sayesinde hâdisesiz önleyebildik. Köylü bizi değil, O'nu dinler.»

Vali Şakir Cenap Beğ, şefkat ve memnuniyetle Ahmet Ağa'yı süzüyordu :

«— Şimdi de on köyün yayla yolunu mu yapacaksın evlâdım?»

Saygıyla cevap verdi :

«— Emir ve himâye buyurursanız Efendim.»

Vali'nin gözleri ışıltı ışıltı. Duyduğu şeylerden yüzü gülüyordu. Yanındakilere döndü :

«— İşte halk! İşte köylü! Genç Türkiye'yi bunlar kuracak! Yoksulluğu bunlarla yeneceğiz. Millet yardımcı ve yetişkin olmazsa, devlet hiç bir şey yapamaz.»

Kaymakam'a döndü :

«— Ne cevap verdin yol için?»

«— Hüseyin Beğ'i keşfe gönderdim Efendim. Kendisi buradalar.»

Hüseyin Beğ çantasından raporları çıkardı ve kısaca izah etti :

«— Beğ Konağı Yolu; Gök Çukur Boğazı, Sülmenç ve Yukarı Beğ Konağı'nda geçit vermiyor. Gök Çukur Boğazı'nda en az on, on iki metre yüksekliğinde, yüzlerce metre tutacak bir yarma var. Sülmenç'te, kilometrelerce uzunluğunda yapılacak yedi sekiz metrelik duvarlar üzerinden geçilecek. Aşağı Beğ Konağı'ndan yukarıya yol çıkarmak ise mümkün değil. Burası bir boğaz. Yağmur suları burayı oyarak, derin bir dere ortaya çıkmış. Bu civarda bu dereden başka geçit te yok.»

BİZİ YAŞATANLAR

Vali dikkatle dinlerken, takdirini gizleyemedi :

«— Yerinde ve çok güzel bir inceleme yapmışsınız.»

«— At üzerinde günlerce dağda kaldık Efendim.»

«— Öbür raporda ne diyor?.»

«— Kara İn Yolu Efendim. Burası ancak, dağcıların tırmanabileceği sarp kayalarla kaplı. Üç gün buralara tırmandık.»

«— O rapor da mı müsbet değil.»

— Maalesef değil Efendim. Fakat köylü ısrar ederse kendi imkânlarını kullanarak yapmak isterlerse ellerinde bulunsun diye plânını yaptım.»

Baş Mühendis Kerim Beğ, plânı aldı, inceledi :

Vali, Kerim Beğ'e sordu :

«— Ne dersin Kerim Beğ?»

«— Ben bu plânla yolu çıkarırım Efendim. Keşfe dahi lüzum görmem. Emrederseniz, hemen yarından itibaren çivileri çıkar, köylüye bir hafta içerisinde teslim ederim.»

«— Kalır mısın burada?»

«— Emrederseniz kalırım Efendim. İşimi de en geç bir haftada bitiririm.»

Vali Ahmet Ağa'ya hitabetti :

«— Seni tanıdığıma memnun oldum evlâdım. Memleket sizin omuzlarınızda yükselecek. Köyün için yaptığın hizmetleri gittiğim her yerde, örnek olsun diye anlatacağım.

Kerim Beğ'i sizinle bırakıyorum. Yolun geçeceği yerleri tesbit edecek. Bizden bu kadar. Kaymakam da size çadır ve malzeme yardımında bulunacak.»

Muhtara döndü :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Köylüyü mecbur tutun. Taksim edin. Herkese belirli bir yer gösterin. Elbirliği yapın.»

Müsaade isteyip ayrılırlarken, Kaymakam Muhtara «— Yarın Kerim Beğ'i karşılayın» demeyi unutmadı.

Atlarıyla dönerlerken, Mahmut Beğ takıldı :

«— Vali'yi de, Kaymakam'ı da sürükleyerek, bizi bir olmaz işe soktun ya, bakalım ne yaparız?»

«— Ne yapalım, Allah utandırmasın.»

«— Evet, Allah utandırmasın.»

Güneş, Azı Tepesi'nden süzülerek batarken, düşünceli iki kişi, atların çıkardığı yeknesak seslerin âhengini bozmak istemiyormuşcasına suskun, ilerliyordular.

Bozyazı Denizciler yol ayırına gelince birbirlerinin yüzlerine bile bakmadan bir kaç nezâket cümlesiyle ayrıldılar. Ahmet Ağa, «— Yarın bir kaç katır temini için Tah-tacılara haber gönderin» demeyi ihmal etmemişti.

Ahmet Ağa şafakla birlikte kalktığı zaman, üzerinde bir ağırlık hissediyordu. Büyük bir yükün altına girmişti. Vali'nin sözlerini hatırladı :

«— Genç Türkiye'yi kuran sizsiniz. Memleket sizin omuzlarınızda yükselecek...»

Öyle mi idi? Bu sözlere sevinmiş miydi, yoksa ağırlığı altında ezilmiş mi idi bilmiyordu ama, kendine çok tesir ettiği muhakkaktı.

Abdestini aldıktan sonra evinin geniş balkonundaki tahta «Mastapa» ya oturdu. Ovada, güz gününün henüz sarıya dönüşmemiş koyu yeşilliği vardı. Bu yüklü yeşilliklerin ötesinde derinden inleyen denizin mavilikleri uzanıyordu. Horoz sesleri henüz kesilmiş, ara ara köpek havlamaları duyuluyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Henüz öğarmaya başlayan bugünün sabahında her şey ne kadar güzeldi? Buna rağmen üzerindeki bu ağırlık neydi?

Ahırdaki atın yem isteyen kişnemesiyle dalgınlıktan uyandı. Bir kaç yıldır hizmetinde olan ince uzun, Şark çocuğu Şâmil, yem veriyor oimalıydı.

Namazını kılarken de, hep bu ağırlık üzerindeydi. Sakızlık çalıları arasında cıvıldaşan kuşların tatlı müsikilerini dinleyerek seccâdede bir müddet oturdu. Kahvaltı sınısı ortaya konuncaya kadar bu karmakarışık duygulardan kurtulamadı.

Güneş Yaren Gediği'nin, usta bir ressam elinden çıkmış tablo görünüşündeki ormanları arasından ilk ışıklarını dünyaya gönderirken, Ahmet Ağa, Şamil'in hazırladığı atına atlayıp, Bozyazı'ya yönelmişti.

Etrafta huzur veren, temiz bir sabah havası ve sessizlik vardı. Mahallede akşam en geç dönen, sabah en erken çıkan ben miyim diye düşündü. Olsun. Ne olacaktı? Evinin geçimi, düzeni yerindeydi. Bahçelerine Şamil, kendini aratmayacak kadar bakıyordu. Geçim sıkıntısı yoktu. İki kızı, iki oğlu olmuş; karısı son çocuğuna hâmileydi. Şamil, evin bütün ihtiyaçlarını karşılıyordu. Kadının, kızın bağ bahçe işlerinde eli yoktu artık. Kelimenin tam mânasıyla mes'ut ve rahattı.

Bütün bu iyi, fakat bir bakıma da ciddi ve sıkıcı duygularla dalgın, ilerlerken, tam Sarı Su'ya varmıştı ki, atı birden bire ürktü. Yaydan fırlayan bir ok gibi yana doğru kaçan atın üzerinden nasıl düşmediğine kendisi de şaşı. Ağı dalları arasından çıkan uzun gagalı bir su kuşu, yaptığından utanmış gibi; kanat dahi çırpmadan, havada süzülerek uzaklaştı.

BİZİ YAŞATANLAR

O kadar âni bir heyecan yükselmesi olmuştu ki, tabancasına bile el atamadı. Uçan serçeyi vuran insan için, bu da şaşırtıcı idi.

Gittiği işte bir uğursuzluk mu vardı yoksa? Atı ürkmüştü...

Bu şekildeki kısa bir tereddüitten sonra, Hocası Emin Efendi'nin sözlerini hatırladı:

«— Mücerred hiç bir işte uğur veya uğursuzluk aramayınız. Bunlar bir takım yanlış inanışlardır ki, Dinimizin tertemiz nass'larında böyle bir hüküm yoktur.»

Bunları tek tek zihninden geçirdikten sonra kendi kendine şaştı. Bir hayır peşinde idi. Hayır işinde uğursuzluk aranır mıydı?

Bozyazı'ya yaklaştığı zaman Kara İn'den yol çıkmayacağını düşündü. Kararını verdi :

Mühendis Kerim Beğ'i ikna edecek, Beğ Konağı Yolunun yeniden keşfini isteyecekti.

Vardığı zaman bir oldu bitti ile karşılaştı. Mühendis gelmiş, çadırlar hazırlanmış, Ahmet Efendi, çağırdığı bir Tahtacı'yı azarlayıp duruyordu :

«— Hani katırlar oğlum?»

«— Katırlar alanda yayılıyor.»

«— Niçin getirmedin? Haber göndermedik mi, erkenden köprü başında hazırol diye? Bak Mühendis Beğ, bu ameleler, hey'etler, seni bekliyoruz.»

«— Muhababımı bileyim. Kimin adına gideceğim? Kaç gün kalacağım? Ücretim ne olacak? Paramı kimden alacağım?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Köy işi oğlum bu! Yedi köy var karşında. Dört katırın lâfımı olur? Ayıp değil mi bu yaptığın? Utanmaz mısın sen?»

Üzerine doğru yürüyor, kızgınlığı gittikçe artıyordu.

«— Gürültü etme bana! Biz fakir adamlarız. Çalışmadığımız gün aç kalırız. Günlerce dağlarda gezeceğiz. Yedi köy bana ne verecek? Hangi köyden ve kimden ne isteyeceğim? Bu bir. İkincisi; bir çocukla gece vakti, ısmarlama bir haber göndermişsiniz, üç beş katır getirsin diye...

Bu nasıl haber? Üç mü, beş mi? Kaç gün kalacağız? Bileyim ki, ona göre yem yiyecek alayım. İşin ısmarlama ve ciddî bir sorumlusu olmadığı bundan belli.»

Ahmet Efendi küfürler savuruyordu.

Tahtacı da kızdı :

«Küfretme bana! Bozyazı'nın ağalarını bilirim ben. Sizin gibi çok ağalar gördüm. Bak Muhtar! Yedi köy var diyorsun. O da bu köyün muhtarı. Hiç sesleniyor mu? Ücretini benden al diyor mu?»

Biz Orman İdaresi'ne kereste çekiyoruz. Beni dağa taşta sürüp, işimden gücümdeyken etmeyin. Gülerler bana sonra. Kimse kusura bakmasın. Ben sizin sözünüzle bir adım atmam.»

Durdu. Biraz sustuktan sonra;

«— Fakat şu kolsuz adam var ya? Baştan beri hiç konuşmayan? O'nun bu işte bir ilgisi varsa, değil Kara İn'e, Karaman Belî'ne bile giderim.»

O zamana kadar susan Ahmet Ağa, ilk defa konuştu :

«— Git oğlum, beş katır getir. Üç günlük te yiyecek al.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Olur Ağam. Bu işte senin de bulunduğunu bilsem, bu kadar uzatmazdım.»

İki saat sonra çadırları katırlara yüklemişler, yola çıkmışlardı.

Ahmet Efendi;

«— Ben gidemem.»

Mahmut Beğ.

«— Benim bir faydam dokunmaz» diyerek yan çizdiler.

Ameleler ve mühendislerin yanında sadece Kozak Mehmet ile, Ahmet Ağa vardı.

Tahtacıya çadırları Geyik Suyu'na kadar götürüp, orada kendilerini beklemesini söylediler.

Kızıldere ve Gölgeli'den başlayarak çivilerle yol güzergâhını tesbite koyuldular. Amelelerden dördü çivi kesiyor, ikisi taşıyor, ikisi de mühendisin işaret ettiği yerlere bunları çakıyorlardı. Akşama Geyik Suyu'na varacaklardı. Fakat evdeki pazar çarşıya uymadı. Ormanlık bir yamacıta akşam oldu.

Ahmet Ağa'nın heğbesinde azık vardı. Su ise bitmişti. Akşam kararırken, mühendis su istedi, yoktu. Ateş yakın, ben karanlıkta yatamam dedi, o da yoktu.

Aşağıda koyakta bir çoban ateşi gördüler. O gece çobana getirttikleri su ve ateşle idare ederek, orada yattılar. Çoban Borda'lı Ahmet, evinde imiş gibi bütün misafirperverliğini gösterdi. Temin ettiği çul, çapıtla onları rahat ettirdi.

Ertesi sabah erkenden işbaşı yaptılar. Akşama kadar Geyik Suyu'na varabildiler.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa durumu anlamıştı. Burası Beğ Konağı'na nisbetle bir kaç kat daha sarptı. O geceyi de orada geçirdikten sonra, ertesi günü devam ettiler.

Ameleler de zaman zaman Ahmet Ağa'yı uyarıyorlardı:

«— Boşuna uğraşıyoruz» diye.

Mühendisin ise aldırdığı yoktu. Vatan kurtaran aslan edasıyla bağırip çağırıyor, emirler veriyor, azarlıyordu. Üç gündür, on beş yirmi kilometrelik yer işaretlemişlerdi. Yi-ne akşam oluyordu. Ağaçların gölgesi doğuya doğru çoktan uzamış, tepelerin gölgesi güneşi göstermez olmuştu.

Mühendis, Kösemeliğin yamacından yalçın kayalara, elindeki calun'a dayanarak, bir dağcı gibi âdeta tırmanmaya çalışıyordu.

Ahmet Ağa dayanamadı ve aşağıdan bağırdı :

«— Dur Mühendis Beğ!»

Durdu.

«— Dön bu yana!»

Mühendis şaşkın şaşkın döndü...

«— Kaç metrelik yarma var burada?»

«— Sekiz on metreden aşağı değil.»

«— Dağcılık mı yapıyoruz, yol mu keşfediyoruz?»

«— Azarlıyor musunuz beni?»

«— Hayır, vazifenizi hatırlamıyorum. Bu yarmayı köylü açıp ta, yol geçirebilir mi?»

«— Geçiremez!»

«— Geçirse bile, on metrelik yarma tutar mı bu cürük kayrakta?»

«— Tutmaz.»

BİZİ YAŞATANLAR

Sesini yükseltti :

«— Bizi niçin günlerdir meşgul ediyorsunuz bir çıkmaz işin arkasında öyleyse?»

Kerim Beğ biraz daha çıkıp, düz bir yere oturdu.

Ahmet Ağa, işi biraz da lâtifeye dökme zamanının geldiğini anladı. İşçiler de işi bırakmışlar, konuşmanın sonunu bekliyorlardı :

«Siz nerelisiniz Mühendis Beğ?»

«— İstanbulluyum.»

«— Hayatınızda İstanbul'dan dışarıya çıktınız mı?»

«— Şimdi nerdeyim? İstanbul'da mı?»

«— Şimdiye kadar diyorum, hiç dağa çıktın mı? Hiç dağ yolu yaptın mı? Bu dağlar yolla nasıl aşılır hiç gördün mü?»

«— Sen benim ifademi alıyorsun ya, söyleyeyim: İzmir'deki Eşek Anır'dan yokuşunu ben yaptım. Dokuz mühendis, buradan yol çıkmaz diye rapor verdiler. Ben ise yapılar dedim ve yaptım.»

«— Anlaşıldı.» dedi Ahmet Ağa. «— Hüseyin Beğ de buradan çıkmaz dedi. Siz şimdi buradan da çıkaracaksınız yolu. Ama dikkat etmiyorsunuz : Burası İzmir'deki Eşek Anır'dan Yokuşu değil. Kara İn Boğazı'ndaki Kösemeliğin yamacı. Orayı devlet yapmıştı, burayı köylü yapacak. Ben bırakıyorum. Artık benden buraya kadar.»

«— Pekiyi Ahmet Ağa, ne yapalım?»

«— Yapacak şey şu : Buradan Sıtma Suyu'na aşacağız. Oradan aşağı doğru keşfe devam edeceğiz. Raporunu tutup, kanaatını bize söyleyeceksin. Eğer yolu biz yaparsak, oradan yapacağız.»

Akşam oluyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa amelelere çadırları ve malzemeleri katırlara yükleyip, Ardıç Alanına gelmelerini söyledi ve ilâve etti :

«— Biz ateş yakar, size işaret veririz. Oraya gelirsiniz.»

Mühendisin yüzü eğilmişti. Üç gündür kan ter içerisinde çektiği emek boşa gitmişti. Her şey orda kalmıştı. Ge-yik Suyu, Kösemelik, Kızıl Dere artık hayatında bir hatıra kırıntısı olarak kalacaktı.

Kozak Mehmet, iki suskun kimse arasında havayı yumuşatıcı sözler söylüyor, lâtifeler yapıyordu.

Ardıç'a çıktılar. Terkedilmiş bir sayfant vardı. Geceyi geçirecek emin bir yer bulmuşlardı. Kozak Mehmet bu ümitle kapıyı açtı. Fakat kendisini karşılayan rutubetli bir gübre kokusu ile pireler oldu.

Geceyi bir ardıç dibinde geçirdiler.

Ahmet Ağa sabaha kadar hep Beğ Konağı'ndaki dereyi düşündü. Mühendis'e, bir çıkar yol gösteremezse ne olacaktı?

Kozak Mehmet'le erkenden kalktılar. Sabah Namazını kılıp, Sıtma Suyu üzerinden Beğ Konağı'na hareket ettiler. Amelelerden birini uyandırarak malzemeleri ve mühendisi Sıtma Suyu'na getirip, orada istirahat etmelerini söylediler.

Ahmet Ağa yolda hep bir çıkar yol aradı.

Ağabeyisi Yusuf, Hüseyin Beğ'in raporunu gördükten sonra;

«— Beğ Konağı'nda yolu, Ayı Kaklığı'nda aramalarını söylemişti. Bunu Kozak Mehmet'e yolda söylediği zaman şu cevabı aldı :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Doğrudur. Biz oralarda çok davar güttük. Hava yağmurlu olduğu zaman, sele kapılmayalım diye Ayı Kaklığı'ndan taraftan geçerdik.»

Yürürken hep bunu düşündüler.

Ayı Kaklığı'na vardıkları zaman iki kişi ayrı ayrı, ağaçların arasına daıldılar.

Geride döndükleri zaman yüzleri gülüyordu :

Aşağı Beğ Konağı'ndan yukarıya çıkarken dere takip edilmeyecek, kuyulardan biraz ilerledikten sonra sola kıvrılıp; tedricen yükselen tepenin yamacını takip ederek yükselecek; sonra tekrar sağa dönerek, dereyi sol yamacından geçerek, düzlüğe çıkılacaktı.

En büyük engel burasıydı, Ahmet Ağa için.. O da işte aşılmıştı.

Geride döndüler. Mühendis Sıtma Suyu'nda kendilerini bekliyeycekti.

Şimdi artık gelirkenki sükûnet, yerini iri konuşma ve neş'eli kahkahalara bırakmıştı.

Kara Göl'e geldikleri zaman hoş bir manzara ile karşılaştılar :

Mühendis, ameleleri iş başı yaptırmış, yolu tesbit edip geliyordu.

Ahmet Ağa sevinçle sordu :

«— Ne o Mühendis Beğ?»

Mühendis, yaptığı çalışmadan memnun, cevap verdi :

«— Beni niçin burada aydınlık, Cennet gibi yer varken; oraya. Cehennem'e sürdünüz?»

«— O kendi kararınız Mühendis Beğ. Bir de Hüseyin Beğ'in. Siz kendiniz yol keşfetmeden, kâğıt üzerindeki plâna göre hareket ettiniz.

Kaldı ki plânın sahibi de, raporunda menfi kanaat belirtmişti.»

Mühendis sordu :

«— Hüseyin Beğ burası için de olumsuz kanaat beyan ediyordu değil mi?»

«— Hüseyin Beğ'i korkutan geçiti biz bulduk Efendim» dedi Kozak.

«— O zaman biz bugün bir kaç yönden kazançlıyız.»

Çalışmaya daha bir şevkle devam ettiler.

Mühendis memnundu. Her fırsatta, buranın çok müsait olduğunu; Hüseyin Beğ'in nasıl olup ta menfi rapor verdiğini sorup duruyordu kendi kendine..

«— Dur bakalım» dedi Ahmet Ağa, «— Buranın da zor yerleri var. Oraları görmediniz henüz. Korkarım siz de o kanaata varacaksınız.»

«— Hayır» diye itiraz eti Kerim Beğ. «— Artık rapor safhasını aştık. Keşfimizi yaptık, raporumuzu verdik, onaylandı. Şimdi yolu tesbit ediyoruz.»

Ahmet Ağa güldü :

«— Raporu yazan da, tastik eden de siz olduktan sonra...»

O gün, Aşağı Beğ Konağı'nda kuyuların başında yat-tilar.

Sabah olunca, bir pehlivan gibi dinç, uyandı Mühendis Kerim Beğ. Gerindi, çam kokularının yıkadığı mis gibi havoyu derin derin alıp verdi. Mahmurluktan kurtulabilmek için bazı beden hareketleri yaptı. Sonra komutunu verdi :

«— Haydi çocuklar! Herkes iş başına!»

BİZİ YAŞATANLAR

Katır sahibine, çadırları yükletip, kendilerini Sülmenç'te beklemesini söylediler, su kaplarını kuyulardan doldurarak işbaşı yaptılar.

Herkes neş'eli türküler mırıldanıyor; Ahmet Ağa ise Mühendise yolu gösteriyordu.

Öğleye, Sülmenç'e vardılar. Namazlar kılındı, Sülmenç Tepesi'ndeki konak çamının altında yemekler yendi. Serin havada tatlı bir güneş, iyi bir istirahatı tavsiye eder gibiydi. Mühendis bunu kaçırmak istemedi. Görevi Ahmet Ağa'ya devrettikten sonra, battaniyelere sarınarak uzandı. Hafif rüzgârda çam yapraklarının çıkardığı tatlı sesler, yorgun bir vücudu uykunun kollarına atmaya yeterdi.

Uyandığı zaman çevrede kimse yoktu. Güneş eğilmiş, tepenin arkasına batmaya başlıyordu. İnsana derinden huzur veren, kokulu dağ havası, yalnızlıkta, ürkütücü olurdu.

Kalktı. Ara sıra «cıyk!» diye duyulan serçe sesleri, ıssızlığın ürpertisini perçinliyordu. Çakılan çivileri takip ederek yürümeye başladı. Hayır, yürüme denmezdi buna. Yol yoktu ki yürüsün. Taştan taşa sekip duruyordu. Sülmenç bitti, Acanlı'ca geldi. Acanlı'ca bitti, Kumluca geldi. Yoklardı.

«— Ne güzel çalışmışlar!» diye geçirdi içinden. Hava kararmaya başlamıştı ki, katırların sahibi karşıda göründü. Gülüyordu. Kendisini aramaya geldiği belliydi. Kestirme yoldan Gök Çukur'a indiler.

Çadırlar kurulmuş, bir kısmı istirahata çekilirken, bir kısmı akşam Namazı hazırlığı yapıyordu.

«— Aferin Mühendis Beğ» dedi Ahmet Ağa.

BİZİ YAŞATANLAR

«— İşini bize bıraktın, dolaşıverdin.»

«— Size de aferin. Çok iyi çalışmışsınız.»

«— Nasıl beğendin mi keşfimizi?»

«— Korkumdan hiç bir şey görmedim ki! Akılım fikrim sizi bulmaktı.»

Kendisini karşılayan işçi, kahkahalarla güldü.

«— Karşılaştığımız zaman, kovalayan birinden kaçır gibi telâşlı idi.»

Ahmet Ağa da gülerek sordu :

«— Yoksa Hüseyin Beğ gibi kurtların hücumuna mı uğradınız?»

«— Yok canım, o kadar değil. Sadece hava kararınca kadar size yetişememekten korktum.»

«— Yok yok» dedi Kozak. «— Yüzünden belli, büyük bir korku geçirmişsin.»

Gülüştüler ...

Gök Çukur artık sahil sayılırdı. Serin değil, ılık bir hava esiyordu. Yemekten sonra herkes çadırlarında uykuya dalarken, gündüzden uykusunu tam alan Kerim Beğ, dört yanı dağlarla kaplı çukurdan, gök yüzünü seyrediyordu.

Gök yüzü ne kadar da güzeldi : Göğün mavisini daha bir koyu, daha bir göz alıcıydı burada.

Vakit yatsıya yaklaşırken, yukarıdan bir göç çıktı. Önce sığırlar, sonra üzerine kadın ve çocukların bindiği at ve eşekler, en arkadan da yüklü ve süslü develer geliyorlardı.

Sığırlar, karanlıklar içerisinde yükselen beyaz koni biçimindeki çadırları görünce ürktüler. Bunu gören köpekler, çadırlara doğru hücum edecekken, malların arkasındaki delikanlı onları çağırarak durdurdu.

BİZİ YAŞATANLAR

Bir taraftan da geriye seslendi :

«— Burada çadırlar var. Duralım mı, devam mı edelim.»

Arkadan, tok bir ses cevap verdi :

«— Yolculardır oğlum onlar. Buraya konamayız. Ağlıca'ya kadar sür.»

Burayı konak olarak seçtikleri belliydi ki, mırıldanmalar duyuldu :

«— Yolcular da bula bula burayı bulmuşlar çadır tutacak.»

«— Sus kız! Duyacaklar.»

«— Ne yapsınlar, onlar da bizim için çalışıyorlar.»

«— Hıh... Bizim için çalışıyorlarmış... Yol yapıp tarabalarla çalım satacaklar.. Araba bizim neyimize?»

İri sesin sahibi, tek tek cevap verdi :

«— Cahil cahil konuşmayın. Yol birisinin mi olurmuş? Yol olmasaydı Molla Durmuş Osman'ı Mersin'e nasıl yetiştireceklerdi yazın? Bir saat daha getirmeseydiniz, zehirlenecekmiş demiş doktor. Kör bağırsağını ameliyatla aldı. ar da kurtuldu adam.»

«— Doğru doğru..»

«— Amaan, buralardan araba yolu mu geçermiş? Hayvanlar bile doğru dürüst gidemiyor.»

«— Hükümetin elinden bir şey mi kurtulur?»

«— Hükümet nerde oğlum burda? Gene bu çadırların birinde Ahmet Ağa vardır. Manastır'a yol yaparken, H. O. yol geçirmem demiş te, sonra o yolu kendisine işletmiş.»

«— Anası atası nur içinde yatsın adamın. Helâl süt emmiş.»

«— Bir koluyla iki kolluların yapamadıklarını yapıyor.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— O'nun aldığı maaşı alsan, sen de yapardın.»

«— Memlekette maaş alan sadece o mu var?»

Çukurdaki alanın bir ucundan girip, yarı daire şeklinde dolanan yolda bütün bu konuşmalar olurken, Ahmet Ağa'nın çadırından, kurşun gibi bir ses duyuldu :

«— Ooyn Kır Dedel!»

«— Buyur Ağa!»

«— Konuştuklarınızı duydum.»

«— Bir kusur işlediysek, affet Ağa!»

«— Yok yok, şaka ediyorum. Köye inince bizim eve bir haber sal, bize su ve yiyecek göndersinler.»

«— Olur. Fakat biz olanlardan bir şeyler bırakalım size.»

«— Şimdilik var yiyeceğimize.»

«— Olsun Ağa olsun. Siz de hayır için çalışıyorsunuz.»

«— Kız!» diye seslendi. «— Dur biraz.»

Ahmet Ağa «— Bir şey istemez. Durdurma göçül!» deyince de, fayda etmedi. Biraz sonra, Narince'li Kır Dede, beş altı dürüm ekmek, bir tas da «Göç Helvası» ile geldi.

«— Bir ağız tadımlığı olsun Ağa.» diyerek, göçün arkasından yetişmek üzere uzaklaştı.

Kerim Beğ, yolcuların gitmesini beklemek üzere girdiği çadırdan çıktı. Ahmet Ağa'nın çadırına girdi :

«— Bizden kaçak neler yiyorsun öyle?»

«— Buyur Kerim Beğ. Uyuyamadın her halde geçenlerin gürültüsünden?»

«— Ondan değil. Hiç uyumadım zaten.»

«— Ne yaptın akşamdan beri öyleyse?»

«— Yamaçları ve gök yüzünü seyrettim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Ha şu mesele, İstanbul'u özledim desene.»

«— Eh, İstanbul'u özlemedim değil ama, buraların güzelliği de yabana atılmaz.»

Bu sırada dürümün birini açmışlar, helva ile çömac yaparak, yemeye başlamışlardı. Arkasından bir daha, bir daha sardılar. Mühendis, takdir etmekten kendini alamadı.

«— Yörüklerin ekmeği de, yemeği de ne kadar tatlı oluyor!»

«— Onların her şeyleri böyle güzeldir. Ahlâkları da, âdetleri de..»

Şafak sökerken, Ahmet Ağa kalktı. Kozak, O'nu bir gölge gibi takip etti, abdest aldırdı. Biraz sonra Ahmet Ağa'nın gür sesi yamaçlarda yankılanırken, tabiatın güzelliğine Ezan namelerinin haşmeti karışıyordu.

Mühendis Ezanı yattığı yerden, huşu içerisinde dinledi. İçinden bir ses «— Sen de kalk, katıl» diyordu. Tabi katılmalıydı. Babasının öğrettiği ayet ve duâlar, bugün ezberlemiş gibi hatırlıydı. Kalktı, kendisine ayrılan kabaktan abdestini aldı. Sünnetini kılmışlar, farza başlamışlardı. İmâmete geçen Ahmet Ağa, gür, fakat tatlı sesiyle «Fetih» Sûresi'ni okurken, Kerim Beğ, şimdiye kadar onlara uymadığına pişmanlık duyuyordu.

Bütûn bu güzelikleri veren Allah'a karşı borcumuz yok muydu?

Namazdan sonra ellerini kaldırarak uzun uzun duâ etti. Babasının, anasının ruhuna Fatihâ'lar gönderdi. Şu anda oğlunun bu halini görse ne kadar sevinirdi ölen babası?

Kahvaltıdan sonra herkes işine dağılırken, Kerim Beğ, yüksekçe bir kayaya çıktı. Hüseyin Beğ'in aşılmaz dediği boğaz burası olmalıydı.

BİZİ YAŞATANLAR

Sekiz, on metre derinliğinde, bir kaç yüz metre yarıla-
caktı.

Ahmet Ağa'nın iki gün önce, Kösemelik'teki sözlerini
ve kendisini âdeta azarlamasını hatırladı ve bir karşılık
vermeyi düşündü :

«— Bak Ahmet Ağa!»

Ahmet Ağa durumu anladi.

«— Buyur Kerim Beğ!»

«— Burdan yol çıkar mı?»

Ahmet Ağa ciddiyetle cevap verdi :

«— Çıkar!»

«— Bak şuraya! Kaç metrelik yarma var burada?»

«— On metreden fazla.»

«— Pekiyi köylü açabilir mi bunu?»

«— Açar.»

«— Açsa bile, tutar mı burada yarma?»

«— Tutar.»

Mühendis güldü :

«— Eee, sen de hep aksi konuşuyorsun. Ben sana
böyle mi cevap vermiştim?»

«— Tabii» dedi Ahmet Ağa. «— İşte fark burada! Ben
sana, buradan yol çıkar mı dediğim zaman, sen «çıkart!» di-
yemedin. Köylü yapabilir mi dediğimde, «— Evet yapar,» di-
yemedin. «— Tutar mı?» soruma, «— Tutar» diye cevap
veremedin. Yani kendine güvenin yoktu. Yaptığın işe kendin
de inanmıyordun. Ben ise, zor da olsa bu işi başarabilece-
ğimize inanıyorum. Demek istiyorum ki, kendime güvenim
var.»

«— Demek kendine çok güveniyorsun?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Bu benim özelliğim. Önce Allah'a, sonra kendime çok güvenirim.»

«— Haklısın güvenmekte» dedi Kerim Beğ ciddiyetle. «— Nerede ise bir haftadır beraberiz. Şu amelelerin, gelip geçen insanların sana karşı davranışları çok saygılı. Kendini sevdirmişsin. Sebepsiz değil bu. Elinin açık oluşu, diğergâmlık ve fedakârlığın bir tarafa, tuttuğunu koparıyorsun. İşinde ciddi olan insanın başaramayacağı hiç bir iş yoktur. Köyüne az hizmet yapmamışsın. Bunların hiç bir riya, gösteriş olmaksızın, sadece hizmet duygusu ve Hak rızası için yapıldığına, şu beş altı günde, samimî bir mü'min olduğun için inandım.»

«— Bu söylediklerini, beni teşvik için söylüyorsun» dedi Ahmet Ağa gülererek.

«— Yok yok, benim lâtifem ile, ciddi sözlerim, birbirinden kolaylıkla ayrılır.»

«— Ne ise, şimdi biz işimize dönelim.»

«— Burası sizi çok yoracak.»

«— Doğru, çok yorar ama, sonradan kaymaz. Yamaçtan uzak. Ayrıca toprak ta sağlam.»

Ahmet Ağa işçileri gösterdi :

«Bak işçiler sizi bekliyor.»

«— Sadece beni değil, ikimizi.»

Öğleye kadar, Ağlıca sırtlarına kadar vardılar. Suları ve yiyecekleri bitmişti.

Mühendis, kuruyan ağzını ağaç yapraklarıyla nemlendirmeye çalışırken, Ahmet Ağa sinirlenmeye başladı. Eve haber göndermişti yiyecek ve içecek için. Sonra bu kızgınlığın yersiz olduğunu anladı. Haberin ulaşip ulaşmadığı

BİZİ YAŞATANLAR

belli değildi. Ulaşsa bile üç beş saatlık yol vardı arada. Kolay mı idi? Sonra, kiminle göndereceklerdi? Şamil, bahçelerin ve ev işlerinin başından ayrılamazdı.

Bunları düşünürken, Kozak Mehmet müjdeyi verdi.

Kızılca'lı Mustafa, heğbelerle yüklü bir eşeği önüne katmış, sürüp geliyordu.

«— Şamil, bunu nereden bulmuş?» diye söylendi.

Kızılca'lı Mustafa geldi gelmesine ama, elindeki su kabı boştu. Yarım saat önce Ağlıca Çeşmesi'nden geçmişti..

Ne denirdi?

«— Şamil bu zavallıyı nereden bulmuş?» derken, haksız mıydı?

Ahmet Ağa, «— Çabuk dön, elindekini doldur gel!» diye Mustafa'yı azarlarken, Kerim Beğ'le Kozak, heğbedeki portakallarla susuzluklarını gidermeye çalışıyorlardı.

Öğle yemeğini kıt kanaat yemişlerdi. Şimdi kana kana yeyip içtiler.

O gün geç vakit Bozyazı'ya ulaştılar.

Yol güzergâhı tesbit edilmişti. Ama neye niyet, neye kismetti? Kara İn'den gitmişler, Beğ Konağı'ndan dönüyorlardı.

Yolun Kara İn'den geçmesini isteyenler, mutlaka bir dırđır çıkarırlardı ama, Kozak Mehmet, her şeyi gözleriyle görmüştü. Kara İn Yolu'nun en hararetili taraftarlarından birisiyse O idi.

Şimdi iş, yeni başlayacaktı.

Ahmet Ağa, yola başlama hazırlıklarıyla meşguldü.

Kaymakam'la görüştü. Ondandır, kırk çadır sözü aldı. Kuru Ağaç Yolu kısmen tamamlandığı için Orman İşlet-

BİZİ YAŞATANLAR

mesî'nin elinde boş malzeme vardı. Onları temin etti. Ayrıca seksen kilogramlık dinamit temin edildi.

Şimdi bütün mesele yola ne zaman başlanacağına idi.

Bunun için Bozyazı'da bir toplantı yapıldı. Esatzâde Ali Efendi rahatsızlığını öne sürerek, toplantının kendi dükânında yapılmasını istedi.

Ermenek'li Ahmet Efendi ilk konuşmayı yaptı :

«— Kasım geliyor. Güz ayında oduna bile gidilmez. Kışın ovada çalışılmaz ki, dağda taştan yol peşinde koşalım.»

Gök Mehmet Ağa da aynı fikirdeydi :

«— Boyumuzdan büyük bir işe başlıyoruz. Aslında bizi aşan bir mesele bu. Fakat Ahmet Ağa genç, dinamik. Mâli imkânı da var. Köy ve kazadaki idareciler üzerinde nüfuz sahibi. En önemlisi, bu konuda hevesli. Fakat benim bir korkum var :

Daha işin başında kışın bastırmasıyla yılar da, peşini bir bırakırsak, bu müsait duruma bir daha çok zor geliriz. Onun için ilk adımı çok hesaplı ve emin atmalıyız diyorum. Ama karar sizin. Çoğunluk ne derse, ben oradayım.»

Konuşmalar uzayacaktı. Bu türlü toplu kararlarda iş böyle bir durum aldı mı, oradan sıhhatli karar çıkmazdı. Birazdan reyler ve görüşler ikiye, üçe ayrılacak; sınırlar gerilecek; kırıcı ithamlar başlayacak; bir sonuca varılmadan dağılacaktı.

Ahmet Ağa kısa kesti :

«— İş boyumuzdan büyük. Fakat durum Vali'ye aktetti. Kaymakam emrimize kırk çadır, seksen kilo dinamit,

BİZİ YAŞATANLAR

yeteri kadar malzeme verdi. Bir haftadır dağlarda yatıp kalkıyoruz. Keşif yapıldı, kazıklar dikildi. Sizininki düpedüz işten kaçmaktır. Sizden bir isteğim var :

Muhtar ve İhtiyar Hey'eti karar alsın; Bozyazı'yı bütün mahalleleriyle ve Beyreli'yi sorumlu tutacağız. Bu bakımdan Beyreli Muhtarı da köyü adına karar alsın. Yolda çalışabilecek olanları bizzat çalışmaya, para verebilecek durumdakileri para yardımına mecbur tutalım... Birinci isteğim bu..»

İtiraz kolaydı.

Durali Kiya;

«— Her köyden çalışabilecek olanlar iki elin parmakları sayısını geçmez.» dedi.

Ahmet Ağa;

«— Her köyden yirmi kişi çalışır, bir o kadarı da çalışma yerine para verirse, o bana yeter.»

«— O zaman mesele yok» dedi iki Muhtar.

Esatzâde, «— Verilecek parayı az tutmayın» dedi.

«— Aksi halde karda kışta çalışacak bir kişi bile bulamazsınız.»

Ahmet Ağa cevap verdi :

«— O, Vekâletçe tâyin edilmiştir zaten. Yıllardan beri tatbik ediliyor. Köy yolları köylü tarafından yapılır. Çalışmayacak durumda olan yirmi lira verir.»

Devam etti :

«— İkinci isteğim şu :

Kızılca, Nedire, Dere Köy ve Bahşiş'ten yetmiş amele gelecek. Bunlar yiyip içecek. Daha doğrusu şöyle diyelim : Bunlar ne yiyip ne içecek? İçinizde tüccarı, terzisi,

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

kunduracısı, hepsi var. Ben her zaman gelemem. Şimdi söz verin bana : İhtiyaç oldukça helva tenekesi, un ve bulgur çuvalı, lokum sandığı, kundura, çarık, çizme, ceket, gömlek, sigara ısmarlayacağım. Yetmiş amele, beş işçi başı ile belki de yaza kadar dağdan inmem. Beni dağlarda yalnız bırakmayacaksınız.»

Baba - dostu Vehbi Ağa'nın gözleri dolu dolu oldu :

«— Yeğenim Ahmet, gayretini biliyordum ama, bu kadar kararlı olacağını da bilmiyordum. Yetmiş seksen kişiyle yol işlemek, bir kişinin kaldıracağı yük değil. Değirmenin emrinde. Un, bulgur, darı, buğday, ne istersen, bir pusula yazman yeter.

Bunlara gelince; ben ihtiyarladım. Bedenen yardım edemem. Bunlar da seni yalnız bırakırlar. Hiç bir tanesi sıcak yatağını bırakıp, bir gün olsun iş onsuna gelmezler. Ben kendini bu kadar üzme derim. Ama madem ameleler ısmarlanmış; çadır ve malzeme temin edilmiş; Allah yardımcın olsun.»

Muhtar o anda mühürü çıkarıp teslim etti.

«— Mühür de, köy de, köylü de eline teslim Ahmet Ağa. Ben Kaymakam'la görüşür, rahatsızlığımı beyan ederek mühürü sana bıraktığımı söylerim.»

Adil Usta tüccardı. O da :

«— Dükkânım emrinde» dedi.

Gök Mehmet Ağa, Esatzâde, Saffet, hepsinin manifatura, bakkaliye dükkânları vardı. Onlar da aynı şeyleri söylediler...

Durum bu şekilde gelişirken üzücü bir olay oldu :

Ahmet Ağa'nın, on beş yıldır hizmetini gören Şâmil, tarla işlemeden gelirken, katırın çiftesiyle yaralanmıştı.

Zavallı, kimsesiz, dürüst adam, «Boş Böğrü»nün ağrısı ile üç beş saat kıvrandıktan sonra öldü. Doktor yetişememişti...

Ahmet Ağa, olaya çok üzüldü. Bir kaç gün kendisine gelemedi. Dile kolay, on beş senedir bahçesini, tarlasını, çiftini, çubuğunu O'na bırakmış, bu sayede köyün işleri peşinde koşmaya imkân buluyordu.

Evin işlerini o kadar üstüne maletmişti ki, artık Ağa'sından bile sakınıyordu.

Herkes yaylada iken, O sahilde, bahçenin başında kalıyor; nereye ne ekilecek O tâyin ediyor; Ağa'sının atını O tımar ediyor; ineğe, hayvana O bakıyordu.

Ahmet Ağa, Şâmil'in öldüğü gün bir kaç yaş ihtiyarladığını hissetti.

Bütün işler üstüne birdenbire binmişti.

Yaşlı ve vefâlî Vehbi Ağa, başsağlığına geldi. Şâmil'i, sık sık geldiği değirmeninden tanıyordu. Ahmet Ağa'yı gerçekten çökmüş buldu.

Vehbi Ağa'yı karşısında görünce içini döktü :

«— Şâmil benim kolum kanadımdı Ağa» dedi. «— İşte ası şimdi kolum kanadım kırıldı. Yardımcısız, yalnız kaldım.»

«— Biliyorum. Şâmil'di seni bu işlerin arkasından koşturan. Dürüst çocuktu. Güvenilir çocuktu. Ama ne yapalım? Allah sevdiklerini alıyor elimizden.»

«— Evimin işlerini benden kıskanırdı. İnek mi var, dana mı var, çift mi var, çubuk mu var bilmezdim. Bir iş yapacağım zaman Ona sorardım. Bahçenin tımarı, ayarı, suyu O'nun elindeydi. Şu tarlaya fıstık, bu tarlaya pamuk diye, ekimi, dikimi O tâyin ederdi. O olmasa, atıma yem verip eğerini bile atamam.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Yıpratma kendini Ahmet. Çocuğun yeri doldurulamaz. Fakat biz sana dürüst bir yardımcı daha buluruz. Daha fazla üzölmek, Allah'a isyan olur.»

«Üzölssek te elimizden ne gelir?»

Nadire ameleleri Kasım'ın yirmisinde geleceklerdi. Kızılca amelelerine de, aynı gün gelmelerini ısmarladı. Narince ve Bahşış yakındı.

Hâdiseyi duymuşlar, Ahmet Ağa'nın yol işiyle artık ilgilenemeyeceği haberi çıkmıştı.

Bunun üzerine oralara yeniden haberler göndererek, ayın on beşinde Ağlıca'da bulunmalarını söyledi.

Biraz da olayın özüntüsünü dağıtmak için Ahmet Ağa acele etti; köylüye haberler saldı. Kimin bedenen çalışacağını; kimin para yardımı ile mükellef olduğunu teker teker duyurdu.

1944 Kasım Ayı'nın ilk Pazartesi günü Gürlevik ve Beyre'liden gelen otuz kişiye, Gürlevik Deresi'nden itibaren, yüzer metrelik yol verdi.

Herkes hissesine düşeni ya bizzat işlemek veya ameleye yaptırmakta serbestti. Kış gelmeden borçtan kurtulmak için akın akın geliyorlardı...

Bir yandan rahatsız olanlar da vardı.

«— Ne para verir, ne gider çalışırım. Beni kimse çalışmaya mecbur tutamaz!» dedi Kör Osman.

Ahmet Ağa bunu duydu ve haber yolladı :

«— Herkesin geçtiği köprüden O da geçsin. Bu kendisi için daha hayırlı olur. Kötü örnek olmasın herkese...»

Bu ricayı duyduğu zaman, yine de inadından dönmedi:

BİZİ YAŞATANLAR

«— Kötü örnek neymiş? Kim dedi kendisine dağlardan yol aşır diye? Mil'eti şarma şaşkın etti dağda, taşta. İşi mi yok bu herifin?»

Ahmet Ağa bunları da duydu.

Birine yüz vermek, çözülmek demektir. Kaymakam'ın bir pusula yazdı, durumu bildirdi.

Kör Osman'a da «Ya iki güne kadar yirmi yevmiyelik para göndermesini; veya kazma küreğini alıp işinin başına gelmesini» ısmarladı.

İş sarpa sarıyordu. Ne altta kalmak, ne de Ahmet Ağa ile karşı karşıya gelmek işine gelmezdi. Soluğu Kaymakam'ın yanında aldı :

«— Efendim, Ahmet Ağa köylüyü şarma şaşkın etti. Arkasına taktığı bir kaç kişiyle yapamayacağı bir işe girişti. Şimdi haberler göndererek, ya yirmi yevmiye vermeye veya yirmi gün çalışmaya herkesi mecbur ediyor. Bunu hangi hak ve selâhiyetle yapıyor?»

Kaymakam kaşlarını çatmış, baştan beri O'nu süzüyordu.

«— Kör Osman sen misin?»

«— Benim Efendim.»

«— Önce git Mal Müdürlüğü'ne Bozyazı Yayla Yolu'na otuz liralık makbuz kessin, yatır. Ondan sonra gel. Hadi, defol!»

Haber kısa zamanda yayıldı ve dedikodular da kökünden kesildi.

İyi bir başlangıç olmuştu.

O Cuma Ahmet Ağa, Bozyazı'ya geldiği zaman sevgiyle karşılandı. Başsağlığı dileyenle, tebrik edenler birbirine karışıyorlardı. Henüz daha yem yiyecek derdi yoktu. Zira herkes azağı ile geliyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Ertesi gün Bahşiş ve Narince amelelerini Ağlıca'dan iş başı yaptırdı. Çadırlar çeşme çevresine kurulmuş, âdetta bembeyaz; sun'i bir şehir ortaya çıkmıştı. Herkes yatağını kendisi getirmiş, otuz kişiye yirmi çadır dağıtılmıştı.

Ahmet Ağa ne öğrendiyse askerde öğrenmişti. Toplu işlerde başarı demek, düzen demektir. Bunun için ilk gün, ameleleri topladı : İki kola ayırarak, ilk onbeşinin başına Arap Hasan'ın oğlu Hacı'yı; diğer kola da, Molla Mevlid'in oğlu Lütü'yi işçi başı olarak tâyin etti ve şöyle talimat verdi :

«— Emri benden değil, başkanlarınızdan alacaksınız. Siz onlara karşı, onlar da bana karşı sorumlu. İçinizden iki kişi yemek için ayrılacak. Bir kişi de, su taşıyacak.»

Bismillâh ve duâlarla işe başlarken, dağlardan, kutsal çalışmanın müjdeli yankıları geliyordu.

Vehbi Ağa, katırların üzerinde on kile un; iki kile bulgur; dört kile nohut; bir kile mercimek; iki kile fasulye; on teneke helva; üç teneke zeytinyağı göndermişti.

İlk dört gün, dinamit atma ihtiyacı duyulmadı. Dağlara tırmanınca iki delikçi; dört duvarcı ayrıldı. Sonradan duvarcılar sekize; delikçiler dörde çıkarıldı. Namaz zamanları Ahmet Ağa Ezan okuyor, ağzı yatanlar müezzinlik yaparak, Ahmet Ağa'nın imâmetinde iki grup birleşerek namazlarını kılıyorlar; bir buçuk saatlik öğle paydosundan başka, bir saatlik kuşluk; yarım saatlik ikindi istirahatları veriliyor; bunun dışında sabah namazını kıldıktan itibaren akşam namazına kadar aralıksız şevkle çalışıyorlardı. Kuşluk istirahati sabah kahvaltısı; öğle paydosu yemek ve namaz; ikindi istirahati ise ikindi namazı içindi.

BİZİ YAŞATANLAR

Abdest; toz, ter ve yorgunluğu alıp götürüyor, Namaz ise ruh nezâhetti ve çalışma şevki veriyordu.

Grup başkanları, amelelerin günlük ücret listesini çıkarıyorlardı. Amele yüz elli kuruş; yapıcı ve delikçi gibi us-ta ameleler iki yüz elli; grup başkanları ise dört yüz kuruş günlük ücret alıyorlardı.

15 Kasım 1944'te Nadire, Dere Köy ve Kızılca ameleleri de geldiler. Ahmet Ağa, yorgun olmayan bu işçileri de, köyelerine göre üç gruba ayırarak; doğrudan, Gök Çukur'daki yarmaya koydu. Başlarına da Durali Kiya'yı verdi. Açılmaz zannedilen geçit, dağ gibi yığılan taş ve toprakla; yüzlerce metrelik büyük bir kanal görünümünde, bir haftada açıldı. Bu bir hafta zarfında, bir atımda elli atmış dinamit birden atılıyor; herkes etrafa kaçarken, yükselen taş ve toprak yığınlarıyla çevreyi keskin bir dinamit kokusu kaplıyordu.

Üç, beş ve dördüncü gruplar Boğazı açıp, Gök Çukur alanı etrafında bir yarım daire çizen yolu açarak ilerlerken; birinci ve ikinci gruplar da Ağlıca Yolunu Boğaza kavuşturmuşlardı...

Bunun üzerine Ağlıca'daki çadırlar Gök Çukur'a getirildi.

Kırk çadır ve sekseni aşan sakinleriyle, burası akşam olunca, şimdiye kadar görmediği hareketli bir hayata kavuşuyordu.

Yol, Ačanlıca'ya doğru tırmanırken, Vehbi Ağa yenisinden erzak gönderdi. Ayrıca, Aksaz, Tekedüzü, Gözcü dahil olmak üzere, bir çok kimseler yardımlar getirdiler.

Ahmet Ağa çabuk alıştı bu hayata. Akşama kadar bütün grupları geziyor; grup başkanlarına talimatlar veri-

BİZİ YAŞATANLAR

yor; işçilerle ayrı ayrı ilgilenip şakalaşıyor, şevklerini artırıcı konuşmalar yapıyordu. İşçiler de O'na alışmışlardı. Yorucu, fakat hareketli, zevkli bir hayat başlamıştı dağların üzerinde. Dinamit gümbürtüleri; çapa, kürek, insan sesleri, sessizliğe gömülmüş yamaçlarda alışılmamış yankılar yapıyordu.

On beş gün sonra çadırlar Açanlıca Koyağı'na taşındı. Hesaplar ilerliyordu, Ahmet Ağa her akşam, başkanların hesap defterlerini inceliyor; toplu hesapları kendi defterine kaydediyordu.

Günler bu şekilde ilerlerken birden kış bastırdı. Amelelerin bir kısmı, kışı bahane ederek köylerine döndüler.

Yağmur yağınca çadırlara dönüyorlar; yağış çok olunca bazan bir iki gün ara vermek zorunda kalıyorlardı. Yolun ucu Sülmenç Tepesi'ne vardığı zaman, zemheri denilen Ocak Ayı'nın en soğuk günleri başladı. Kar yağdığı zaman, erimeden karı kürüyorlar, buna rağmen balçık haline gelen toprağın kurummasını beklemek için ara veriyorlardı. Çalışma imkânı olmayan bu aralar bazan yarım, bazan bir gün hesabıyla yevmiyelerden düşülüyordu. Yiyecek ve yakacak sıkıntısı yoktu ya, o yeterdi..

Ahmet Ağa, Aralık Ayı'ndan bu yana bastıran kışla birlikte başgösteren çözülmeyi önlemek için işçi yevmiyelerini iki; ustalarınkini üç; başkanların günlüğünü ise beş liraya çıkarmıştı.

Soğuk bir kış sabahı dondurucu tipide herkes ellerini oğuşturarak iş başı yaparken; Kızılca'lı Kalpak Hasan'ın çadırından istifra ederek ve yerde sürünerek birinin çıktığı görüldü.

Dokuz kişi, kömürden zehirlenmişti.

BİZİ YAŞATANLAR

Çadırı, iplerini keserek derhal yıktılar. Ahmet Ağa'nın yüreği ağzına geldi. Hayır yapayım derken, dokuz ocak mı sönmüştü?

Bereket, zehirlenenlerin hepsi yaşıyordu. Her birine açık havada kollarını sallayarak sun'i teneffüs yaptırdılar. Su ile yüzlerini yıkayarak dolandırdılar. Akşama doğru kendine gelmeyen kalmayınca, Ahmet Ağa derin bir nefes aldı. Her birini ifadeye çekti.

Kalpak Hasan, bozulan bir su tenekesini açarak mangal haline getirmiş; kömür sıcaklığına, civar çadırlardan tam dokuz kişi toplanmıştı.

Güzü kış; kışı ilkbahar; baharı yaz kovaladı.

Ahmet Ağa, yetmiş amele; sekiz usta; beş grup başkanıyla çalışıyordu. Yol, Yukarı Beğ Konağı'nı aşmıştı. Mayıs'tan itibaren yaylaya göçen halk, dürümler; helvalar; yemeklerle Ahmet Ağa'yı ziyaret ediyor; kutluyorlardı.

Bir akşam, başkanlardan hesabı aldıktan sonra, yekûna bir göz attı. Farkında değil, boğazına kadar borca batmıştı. Yerine Durali Kiya'yı bırakarak, meşhur arap atıyla Bozyazı'ya indi. İleri gelenleri topladı. Yolun artık bitmek üzere olduğunu; fakat tek başına işin içinden çıkamayacağına anlattı, ve sözünü şöyle tamamladı.

«— Gelecek Cuma'ya kadar bin lira temin edeceksiniz.»

Vehbi Ağa yola başlayalı tam iki yüz kile un, bulgur vesaire göndermişti. O'ndan bir şey isteyemezdi artık.

Teker teker yüzlerine baktı. Yine ilk söz Vehbi Ağa'dan yükseldi :

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— Bu işi başardın Ahmet,» dedi. «— Doğrusu baştan, yapabileceğinden endişeliydim. Fakat şevkini kırmak için seni önlemedim, teşvik ettim.»

«— Sen olmasan, bu iş yürümezdi Ağa» diye cevap verdi. «— Başımız sıkıştıkça sana başvurduk. Tahtacıların katırları değirmeninle yol arasında mekik dokudular. Nohudu, bulguru, unu, tam iki yüz kile taşınan. Yoksa ne yer, içerdi dağda bir kış o kadar insan?»

«— Bu da yetmezdi aslında. Ben ihtiyarım. Şu beğlilerden hiç birisi karda, kışta, bir iş onsun'a gitmedi. Nöbete koyun, her hafta biriniz gidin, iki gün olsun orada kalıp dönün dedim. Önce söz verdiler, iş gitmeye gelince yan cizdiler. Hattâ gidip geldik diye yalandan haber de gönderdiler bana.»

«— Ahmet Ağa'ya güvenimizden bu» dedi Ahmet Efendi. «— Bu işin üstesinden hakkıyla geleceğini bildiğimizden. Bakın işte, bizi yalan çıkarmamış bulunuyor.»

«— Ermenekli'» dedi Vehbi Ağa. «— Gene kıyıda köşeden, öğünecek bir şey buldun..»

Kahkahayla güldüler buna.

«— Hadi cevap bekliyorum» diye onları uyardı Ahmet Ağa.

Vehbi Ağa.

«— Ben iki yüz lirasını vereyim» dedi.

«— Sen kendini üzme Ağa. Seni kâfi derecede içerisoktuk bu yıl. Değirmeni âdeta elinden aldık»

«— Değirmen yerinde duruyor yeğenim. Yeni sene de bize çalışır.»

Ahmet Efendi Mehmet Deniz'e baktı .

«— Yüzer lira da biz verelim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Mehmet Deniz'den iki yüz lira isterim. Sen de yüz lira ver yeter» diyen Ahmet Ağa, Muhtar'a döndü :

«— Bu beş yüzü bunlardan al. Beş yüz lira daha top-la, önümüzdeki Cuma gelip alacağım.»

İkinci Cihan Harbi'nin hemen bittiği yıllarda bin lira az para değildi. Dört yüz yevmiye ederdi. Büyük kısmı ile meseleyi halletmişti. Ama yetmezdi bu.

Anamur'a uğradı. Doktor Hayreddin Beğ'den bir yıl ve-resiye yüz kile darı alarak, Kuru Ağaç Yoluyla yaylaya gönderdi.

Ağabeyisi Yusuf'u buldu;

«— Çok içerli girdim Ağa.»

«— Biliyorum Kardeşim. Değirmenden 100 kile buğ-day ayırdım. İster bu şekilde aldir, istersen satalım.»

«— Buğdayın meraklısı çok Ağa. Ameleye satalım.»

Ağabeyisi Yusuf her şeyi düşünmüştü :

«— Ayrıca bir yardım toplamaya çıkalım diyorum.»

«— Bilmem ki Ağa, ben hiç düşünmedim.»

«— Bilmeyecek bir şey yok bunda. Gelip geçeceği yola bir yardımda bulunmak isteyen çok insan vardır. Fa-kat gelip bizi bulamazlar ki.»

«— Siz bilirsiniz. Benim bu mevzuda bir kararım yok-tu.»

Pazar günü Beğ Konağı'na geldi. Grup başkanlarını topladı. Hesabı yeniden gördüler, kontrol ettiler. Büyük rakamdı :

On dört bin amele, bin altıyüz usta, bin grup başkanı yevmiyesi vardı.

«— Korkmal!» dedi Durali Kiya. «— Amele bu alacağı-nın çoğunu yedi bitirdi. Vehbi Ağa'nın değirmeninden iki.

yüz kile malzeme geldi. Sigara, helva tenekeleri, yaza kadar taşındı durdu. Bunları hep hesaptan düşeceğiz.»

Ahmet Ağa buna rağmen üzüntüsünü gizleyemedi .

«— Ben yarın dönüyorum. Ameleye bir şey hissettirmeden devam edin. Cumartesi günü geri geleceğim. O gün paydos ederiz. Siz yolu kavuşturmaya ve Cumartesiye yetiştirmeye bakın.»

Perşembe günü sahile indi. O yıl Ramazan da Temmuz Ayı'na raslamıştı. Cuma Namazı için Bozyazı'ya geldi. Atını, Anamur'a giden Ağabeyisine vermişti.

O'nun yayan, oruçlu ve bitkin olarak Köprünün Kulağı'ndan geçtiğini gören Vehbi Ağa, evine hemen bir delikanlı koşturup, ayırdığı iki yüz lirayı getirtti. Şimdi cingar çıkacaktı. Çünkü Muhtar, toplamayı üzerine aldığı beş yüz lirayı temin yolunda hiç bir çaba sarfetmemişti.

Ahmet Ağa Muhtarı görüp, parayı istedi. Muhtar Mahmut Beğ, cebinden elli lira çıkardı. Uzatırken;

«— Beni hiç hırpalama!» dedi. «— Bunu hissem olarak kabul et. Ben kimseden beş kuruş isteyemedim.»

Yarınki Cumartesi ameleği paydos edecekti. Ne ile? Bunu düşünürken, orucun da tesiriyle, gözleri karardı.. Ağız kurudu. Düşecek gibi oldu. Elli lirayı Mahmut Beğ'in üzerine attı.

«— Görünme gözümel!» dedi.

Sinirleri birden gerildi. «— Git gözüme görünme! Ağır mübârek günde cinayet çıkartacaksın banal!»

Vehbi Ağa yetmişti. Zaten olacakları da biliyordu.

Muhtara döndü :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Utanmadın mı elli lira uzatırken? Sen değil miydin geçen Cuma burada bin lira toplamayı üzerine alan? Paranı al da yit şurdan utanmaz adam!»

Bu sırada Ermenekli Ahmet Efendi ile Mehmet Deniz göründüler :

Vehbi Ağa Ahmet Efendi'ye döndü :

«— Çıkar yüz lirayı.»

«— Buyur Ağa.»

Arkasından Mehmet Deniz'e seslendi :

«— Sen de iki yüz lirayı ver!»

Elinde tutuyordu, uzattı ve söylendi :

«— Muhtarın böyle yapacağını bilseydik, üzerimize alırdık.»

«— Ben bu beş yüz lirayı almam» dedi Ahmet Ağa. Yarın ameleyi paydos edeceğim. Elde avuçta bir şey yok.»

O sırada Gök Mehmet Ağa'yı hatırladı. Yardımdan geri kalmazdı. Gök Mehmet Ağa'nın dükkânına geldi, durumu açtı :

«— Bana hemen beş yüz lira bul.»

«— Eve bir sorayım Ahmet Ağa! Biraz önce bin lira ödedim birine. Hanımda vardır. Yoksa başkasından bulur, hemen getiririm. Sen iki dakika otur.»

Evi dükkânının üzerindeydi. Biraz sonra yukarıdan seslendi :

«— Tamam Ahmet Ağa, hanımda varmış, hemen getiriyorum.»

«— Gök Mehmet Ağa iş gören, bir hanedan adam.» diye kendi kendine konuştu.

Ağabeyisi Yusuf yanına kardeşi Fefmi'yi ve Denizci Ali Rıza'yı da alarak, Ardıç ve Çamurlu yaylalarına kadar

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

uzanmış; davar, koyun, çuval kilim ne bulursa almış; topladıklarını satarak beş yüz lira edinmişti. Söz verdiği buğdayı yedi yüz liraya sattı ve bu bin iki yüz lirayı kardeşine verdi..

«— Al Kardeşim. Kendini üzme. Hesabı kapatamazsan un ve buğday isteyenlere pusula ver. Değirmenim emrinde. Bu işin altında ezildiğini görmek ve bayram yapmak isteyen çok dost (!) var.»

Ahmet Ağa biraz rahatlamıştı. Dokuz aydan bu yana almadığı mâlûllük maaşlarını da cebine koyup, açtıkları yolu şevkle seyrederek, işçilerin yanına geldi. Yol, Sıtma Suyu'na ulaşmıştı. Kuru Ağaç Yolu da Sıtmalı'dan geçiyordu.

İki yolu merasimsiz, kurdelâsız, nutuksuz ve gösterişsiz, kavuşturdular ve başarılarını kendi aralarında sevinç ve saâdetle kucaklaşarak kutladılar. Bu yeterdi onlara.

Ahmet Ağa öğle namazını oluğun başında cemaatla kıldırıktan sonra işçileri ve ustaları başına topladı. Amelelere karşı para mevzuunda şimdiye kadar hiç zaaf göstermemişti. Şimdi ise, mahcup bırakmaması için Allah'a dua ediyordu.

Önce grup başkanlarının yevmiyelerini verdi. Sonra ustalarınkini ödedi. Sıra amelelere geldi. Nadire'lilerin darı istediklerini biliyordu.

«— Biz para değil, darı istiyoruz» dedi Hasan Çavuş.

Kızılca ve Dere Köylüleri de darı istediler. Bahşiş'lilerin bir kısmı para alırken, diğerleri darı talep ettiler. Narince'lilerden korkmuyordu. Onlar her sene işçisiydi.

«— Sizin hesabınızı Bozyazı'da göreceğim» dedi. Sadece hesaplarına mahsuben birer miktar para ödedi.

BİZİ YAŞATANLAR

Malzemeleri götürecek katırlar henüz gelmemiştir.

Nadire, Dere ve Kızılca amelelerini helâllaşarak uğurlarken, Narince ve Bahşiş'lilere, çadırlarla malzemeleri saydırıp teslim aldı. Başında Durali Kiya'yı bırakarak, sekiz aydır acı tatlı hatıralar yaşadığı yollardan Bozyazı'ya; eski günlerine döndü.

Her şey bitmiş miydi? Şüphesiz hayır.

Gök Mehmet Ağa'dan aldığı beş yüz lirayı; Doktor Hayreddin Beğ'den bir yıl veresiye getirdiği yüz kile darının parasını ve Narince amelelerinin kalan hesabını da müteâkip bir kaç yılda ödeyecekti.

Bütün bunları, Hasan Ali'nin Austine kamyonu ilk defa, Köteklerden Ağlıca'ya doğru; gürültülü sesi dağlarda alışılmamış yankılar yaparak tırmandığı zaman unutmak mümkündür!

O yıllar Anamur'da otomobil hemen hemen yoktu. İlk kamyon Hasan Ali'nin Austine'ü idi. Silifke'li Turhan ve Ali Rıza'nın kamyonları yıllarca Ahmet Ağa'nın yolundan yazın yaylaya, güzün sahile göç taşıdılar.

Aradan yıllar, yıllar geçecek; Nâfia Vekili merhum Kemal Zeytinoğlu Beğ Konağı Yolu'nu bizzat geçecek; on köyü ilgilendiren bu yolun genişletilmesi ve tamiri için tahsisat gönderecekti..

Beğ Konağı Yolu bugün, tamirata yapılmayan Kuru Ağaç Yolu'nun kapanmasıyla bütün Anamur Köylerinin Kaş, Abanoz, Kozağacı, Akpınar, Tersakan, Meteris, Çoğoluk, Ucoluk, Çarıklar, Demiroluk, Ardıç, Çamurlu ve Navgasın gibi yaylalara gidip geldikleri işlek bir yoldur..

Yankıları hâlâ devam eden İkinci Cihan Harbi bitmiş; memleket, savaş tehlikesinin geçtiği sâkin bir döneme girmişti.

Ahmet Ağa o yıl yaylaya erken çıktı. Ceviz Koyağı ekin salasıydı. Ardıçlı Burun'a iki katlı yeni bir sayfant yaptırmış; anasını, askerden dönen ve evlenen kardeşi Fehmi'ye bırakarak, evini ayırmıştı.

Yaylaya erken çıkmasının sebebi, bir kaç sene önce kardeşi Fehmi ve kendisine diktiği on beş, yirmi dönümlük bağı «deptirmek», budatmak ve imarını yaptırmaktı.

İlkbaharın çelik gibi sert yayla havasında evinin mas-tapasında otururken, en büyük çocuğu Mahmut'un ağla-yarak geldiğini gördü. Kısa pantolonu altında dizleri ve ya-lın ayakları soğuktan kızarmış; burnu, yüzü ve elleri pütür pütür olmuştu. Burnunu çekiyor, göz yaşları yanakla-rında ışıldayan bir iz bırakarak akıyordu.

Çocuklarına düşküdü Ahmet Ağa, Hemen ilgilendi :

«— Neden ağlıyorsun oğlum?»

«?»

«— Yavrum neden ağlıyorsun? Bir şey söyleyen mi oldu?»

«?»

Ağlıyordu sadece..

Ağabeyisinin peşinden gelen beş, altı yaşındaki büyük kızı Fazilet, kendine mahsus peltek ifadesiyle cevap verdi:

«— Gabaklayı düşüdü de kıydı.»

Anlaşılmıştı durum. Çocukları Anneleri kendisinin ha-beri yokken suya göndermiş, çocuklar da su kabaklarını düşürerek kırmışlardır.

«— Yüz bin kabak fedâ olsun oğlum sana!» dedi.
«— Delikanlı oğlan oldun, utanmaz mısın ağlarken?»

Bu, her gün rastlanabilecek dramatik olaylardan sadece biriydi. Zira Kabağağaç, Ardıçlı Burun, Topak Taş, Kapısa, Ak Yokuş, Ceviz Koyağı gibi, bazıları iki üç saat uzaklıktaki bir çok semtler, sularını Oluğun Alanındaki bir gözlü kuyudan alıyorlar; hayvanlarını ise daha yukarıdaki Çoğoluk'tan suluyorlardı.

Kuyunun gecesi, gündüzü yoktu. Bir anda otuz heke birden sarkıtılır; cirk haline gelmiş çamur içerisindeki çevresinde su kabakları, güğümler ve tuluklar yüklü hayvanlar tepişir; insanlar itişip kakışırdı. Hocalar, hayvanların cirk haline getirdiği çamura bulanmış iplerin sarkıtıldığı bu kuyu suyunun sıhhi ve şer'an temiz olup olmadığı üzerinde tartışır; kadınlar, erkekler, kızlar, delikanlılar, çocuklar ıssız olmayan bu yolda su taşırlardı.

Yayla demek, biraz da su demektir ama, çevresinin rengârenk yeşilliği, berrak havasıyla insanları kendine çeken burası işte böyle susuz bir yaylaydı.

Ahmet Ağa «— Oğlumun bir damla göz yaşına malım mülkün kurban olsun» dedi. Sadece kendi çocuğu mu? Nice çocuklar yalın ayaklarını ak taşlara vura vura yollara düşüyor; delikanlı kızlar bin bir tehlike altında gece gündüz, bir içimlik su taşıyorlardı.

Yazık değil miydi?

Beğ Konağı'ndaki kuyuları düşündü. İlbaharda taşar, sonbaharda hemen hemen kururlardı. Demek ki gözlü idiler.

BİZİ YAŞATANLAR

Coğoluk Kuyusu'nu düşündü : Binlerce insanın gece gündüz çekmesiyle bitmiyordu. O'nun da şüphesiz çok büyük bir gözü vardı.

Bir kuyu açtıramaz mıydı?

Bu kolaydı ama, ya göz çıkmazsa?

Kazılacak kuyudan göz çıkmazdı şüphesiz bu tepelerde ama, denemeye değdi. .

Kararını verdi.

Küçüklüğünde babasından, Kazancı'da kuyular açıldığını ve bunların hemen hepsinden sular çıktığını duymuştu. Kazancı sulak bir yerdi, olabilirdi.. Ya burası?

Cuma günü Tersakan Pazarı'nda, Ermenek'li bakırcılarla Kazancı'lı Eyüb'ü ısmarladı. Bir de pusula yazdı :

«Yeğenim Eyüb,

Kuyu çıkarmasında usta üç kişi bul, pazar günü burada olun.»

Pazar günü dört kuyucu geldiler.

«— Burada kuyu olmaz Ağa.»

«— Neden?.»

«— Su çıkmaz burada. Sonra, biz araziden anlarız; bir metre kazmadan taşaya dayanırız.»

«— Hiç bir mazeret kabul etmem. Şu gelip geçenleri görüyorsunuz ya. Bunlar, eşeklerindeki tulukları bir saat yukarıdan doldurmuşlar, iki saat aşağıdaki Kabağaca'a gidiyorlar. Şansımızı deneriz. Çıkarsa ne âlâ. Çıkılmazsa başka çareler ararız.»

O gün, bağın içinde ve çevrede münâsip bir yer aradılar. Pazartesi sabahı namazdan sonra, Bismillâhlarla kazmayı vurdular.

BİZİ YAŞATANLAR

Doğruydı. Bir metre gitmeden taşa dayandılar. Fakat bu taş, kayrak taşı.

«— Anlaşıldı» dedi Ahmet Ağa. «— Buraya kuyu değil, sarnıç açacağız.»

Toprak kısmı, üç metre çapında genişlettiler. Maden kazmasının sivri ucu, her vuruşta küçük bir kayrak parçasını koparıyordu. «İğne ile kuyu kazmak» diye işte buna denirdi.

Üç metre çapındaki yerde, dört kişi birden çalışamazdı. İkisini geri gönderdiler.

Emmoğlu Yusuf geldi, baktı baktı ve;

«— Deli bu herif» dedi.

Ahmet Ağa bunu bekliyordu zaten. Zira yaptığı iş, gerçekten delilikti... Cevap verdi :

«— Her yeni iş, biraz delilik ister.»

Artık gören herkes, Ahmet Ağa bir şey yaptırıyor diye merakla gelip, bakıyorlardı.

Fazlı Onbaşı, Emmoğlu Yusuf'a cevap verdi :

«— İyi ki içimizden bir dell çıktı. Yoksa şimdi ne sattığımız muz olurdu, ne geçtiğimiz yollar. Bir de su bulursa bu adam için âbide dikeceğim.»

Ahmet Ağa bu konuşmadan rahatsız olmalı ki, sözü değiştirdi :

«— Dinamit gerek buraya.»

«— Evet» dedi Eyüp. «— Bu şekilde yürümez bu.»

Akşama kadar «Pekmez Tavasası» kadar yer kazdılar. Ertesi sabah Ahmet Ağa talimatını verdi :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Çocuklar, ben gelinceye kadar devam edin. Şunun, bunun sözüne aldirmeden, her gün bu kadar kazarak çalışın. Ben Kaymakam'dan alabilirsem, biraz dinamit getireyim.»

Ahmet Ağa gittikten biraz sonra Kara Bekir geldi.

Kara Bekir, Ahmet Ağa'nın her işini güvendiği, çocukluk arkadaşı; sır arkadaşı idi. Bir müddet seyrettikten sonra;

«— Bırakin çocuklar işi! dedi. «— Bırak oğlum kazamay!»

İşçiler şaşırdılar.

«— İki gündür, köpek yalağı kadar bir yer bile kazamamışsınız. Utanmadınız mı bu adamı kandırırken, biz kuyucuyuz diye?!.. Siz Kazancı'da kuyuyu böyle mi kazarsınız?»

«— Biz söyledik Bekir Ağa kendisine! Burada kuyu olmaz. Yaptığımız işe biz de inanmıyoruz. Kazancı'da kuyu, toprağa kazılır, taşta değil. Her vuruşta, çakmak taşı kadar bir yer koparmakla, bir sene de uğraşsak, ilerleyemeyiz.»

«— Oğlum, ilerlediğinizi kabul etsek bile, buradan su çıkar mı?»

«— Taştan su çıktığı görülmüş mü?»

Sesini yükseltti :

«— Pekiyi, helke ile mi dolduracak herif burayı?»

«— Biz bilmeyiz Ağa, biz işçiyiz.»

«— İki gün mü çalıştınız siz?»

«— Evet, dün bir; bugün iki. Bir gün de yolda geçti.»

Verdi yevmiyelerini, işi paydos etti.

Kaymakam Ahmet Ağa'yı tanıyordu artık. «— Elimizde dinamit yok Ahmet Ağa. Fakat yine de sordurayım.»

Kapısındaki nöbetçi eri, Orman İşletmesi'ne gönderdi.

«— Git oğlum, müdürü gör. Elimizde ne kadar dinamit var, Kaymakam soruyor de.»

Asker, topuklarını birbirine vurarak, sert bir selâm verdi ve çıktı.

Kaymakam Ahmet Ağa'ya güldü :

«— Demek Ahmet Ağa, kendine bir iş daha buldun?»

«— Önemli bir iş değil Kaymakam Beğ, ama, düpedüz delilik.»

«— Yok yok. Sen yola başlarken de, delilik yaptığını biliyordun. Cesaretin büyüğüne delilik diyorlar şimdi.»

«— Binlerce insan, kadın, kız, çoluk çocuk, perişan oluyorlar. Görseniz, gözleriniz yaşarır. Tuluğunu deviren, güğümünü delen, kabağını kıran, ağlayan, sızlayan, kuyunun başında döğüşen, hesapsız.»

«— Biliyorum, hayırlı bir iş peşindesin yine.»

«— Allah utandırmasın.»

«— Allah seni utandırmaz.»

Bu sırada asker geldi :

«— On beş kilo dinamitle, on beş kilo fitil varmış Efendim.»

«— Pekiyi oğlum.»

«— Ne kadar lâzım Ahmet Ağa?

«— Bilmem ki. Bana kalırsa hepsini isterim. O da münasip olmaz.»

«— Evet, bu kadar kıyma bize.»

«— Yarısı nasıl?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Olur, pekiyi. Siz bir ihtiyaç dilekçesi yazın, ben havâle edeyim. Hemen versinler.»

Sonra çekmecesini açtı ve kalkan Ahmet Ağa'yı oturttu.

«— Seni geciktirmeyelim Ahmet Ağa. Ben yazıp, havâle edeyim.»

Kaymakam yazdığı dilekçeyi imzalararken, altına şerh çıktı :

«İstek sahibinin ihtiyacı olan sekiz kilo dinamitin derhal verilmesi.»

Yaylaya ümit ve merkala çıktığı zaman, kuyunun başında kimse yoktu.

Kazancı en azından bir günlük yoldu. Ne zaman, nasıl getirecekti tekrar?

Hayatında pek az kızmıştı ama, bu defaki başkaydı. Kara Bekir'i bulsa, adamakıllı haşlardı.

Karısını azarladı :

«— Sen görmedin mi Kara Bekir evin önündeki işçileri koğarken?»

«— Seslerini duydum ama, bir şey diyemezdim...»

«— Bir çocuk gönderip, Kara Bekir'e «— Sen karışma!» dedirtemez miydin?»

«?»

Çaresiz, Cuma'yı beklemek lâzımdı, haber göndermek için.

Bir hafta sonra çalışma tekrar başladı.

Aşağı doğru inildikçe bir sert, bir yumuşak olmak üzere katlar meydana çıktı. Sert katlara dinamit atılıyor, yumuşak katlar maden kazması ile kolayca kazılıyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Kirk beş gün sürdü bu çalışma. Kesme taştan; âdeta porselen beyazlığında, altı metrelik bir kuyu ortaya çıkmıştı. Çapı, tabana doğru genişletilerek üç buçuk metreyi bulmuştu.

Ahmet Ağa Kara Bekir'i ismarladı. Geldiği zaman ke-yifle sordu :

«— Nasıl oldu Kara Bekir kuyu?»

«— İçi boş bir sarnıç işte. Yesen yenmez, içsen içilmez.»

«— Baharda gör sen onu!»

«— Ne olacak baharda? Dökme su ile mi dolduracaksın?»

«— Sen baharın gel de görüşelim.»

Kuyunun ağzı merteklerle döşenerek, tahtayla çakıldı.

Ahmet Ağa, «— Kışın dolar» diyordu ama, buna kendisi de inanmıyordu.

Sahile inince, Kızılca'lı Molla Ese'yi hoca olarak tuttu. İlkokula henüz gitmeyen çocuklarla, ilkokulu bitiren, fakat ortaokula devam etmeyen kız ve delikanlılar, dua ve Namaz Sûreleri öğrendiler.

Çocuklar, köy odası olarak yaptırdığı bir odada okuyor; Hoca orada yatıp kalkıyor; Namaz da orada kılınıyordu.

İlk defa bir cami ihtiyacını hissetti. Aslında Eski Denizciler'de de cami yoktu. Şimdi ise orası, yavaş yavaş boşalıyor, bu yeni mahalle de yeni kuruluyordu.

Bu sırada Gülnar'ın Gezende Köyü'nden, ismi o havalide «Derin Hocadır» diye meşhur olan Hasan Efendi geldi.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Senin için geldim» dedi Ahmet Ağa'ya. Şöyle devam etti :

«— İsmi ni; askerde başına gelenleri; askerden döndükten sonra da bu hâlinde yaptığın inanılmaz hizmetleri duydum. Ziyaretine geldim.»

«— İsminizi duyuyoruz Efendim. Sizin teşrifiniz, sadece benim ve Köyüm için değil, Kazamız için de şereftir.»

«— Gelirken, hizmetlerimizi değiştirmeyi teklif etsem, acaba kabul eder mi diye içimden geçirmiştım. Fakat buraya geldikten sonra tereddüt ettim oğlum.»

«— Estağfirullah Efendim. Siz yetmiş senedir çevrenize ilim saçıyorsunuz. Nice talebeler yetiştirdiniz. Biz, sizin talebeniz bile olmadık. Tereddüt etmekte her zaman haklısınız.»

«— Ondan değil evlâdım. Ulemâ da, hayırsever zenginlerin yardımlarıyla okur, yetişir. Ben tereddüde düşüren sebep başka.»

«— Nedir Hocam?»

«— Bak oğlum, yol; karakol; çeşme; kanal yapmışsın. Bunların hepsi güzel. Hoca tutmuş; köyün çocuklarını okutuyorsun. O da güzel. Şimdi ne eksik biliyor musun?»

Ahmet Ağa anlamıştı.

«— Biliyorum Efendim» dedi. «— Camimiz yok.»

«— Tamam evlâdım. Şimdi sıra onda, daha yaşın genç. Köyün her işinde önderlik yapıyorsun. Buraya güzel bir mahalle kurmuşsun. Önünüzde ova, deniz, arkanızda dağ, uzaktan âdeta. Cennet'ten bir köşe gibi görünüyor. Fakat ilk bakışta da Camiin olmayışı dikkati çekiyor. Bu da ancak sana düşer. Her işi olduğu gibi, bunu da ancak sen yaparsın.»

BİZİ YAŞATANLAR

Ertesi günü Ali Baz Usta Denizciler'de idi.

Ahmet Ağa, bu konuşmadan sonra hemen haber salmış; Hoca gitmeden burada olmasını istemişti.

«— Belediye'nin büyük bir inşaatını aldım» dedi.

«— Çok meşgulüm. Fakat Cami işi olunca dayanamadım, geldim.»

«— Sağol Ustam. Hocam gitmeden Camiin kiblesini tâyin ettirelim diye düşündüm. Zâtınızı onun için böyle acele yormuş oldum.»

Çeşmenin biraz yukarısına 10 x 10'luk bir temel kazılarak, kible tesbit edildi.

Ali Baz Usta :

«— Üzeri betonarme olacaksa, kısa zamanda yaparız. Ama kubbe veya kiremit istiyorsanız biraz uzar» dedi.

Hasan Efendi Hoca ikaz etti :

«Gösteriş ve israf gerekmez. En kolay ve ucuz hangisi ise, ona başlayın.»

İnşaat kısa zamanda yükseldi. Ali Baz, dört yardımcı usta getirmişti. Kendisi hem Anamur'daki inşaatını, hem bunu kontrol için gidip geliyordu. Bir işçi su taşıyor; ikisi harç karıyor; birisi harcı ustalara veriyor; bir kaçı taş ve çakıl temin ediyor; diğerleri de ustalara yardım ediyorlardı.

Ali Baz olmadığı için, Ahmet Ağa, inşaatın başından ayrılamıyordu.

Bir gün kendisini evden çağırdılar. Misafirler gelmişti.

«— Kim?» diye sordu.

«— Bilmiyoruz. Teyzenin oğlu imiş. Genç bir Beğ.»

«— Adı Yaşar mı?..»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Evet, Yaşar Beğ gelmiş dersiniz dedi.»

«— Yalnız mı?»

«— Dört kişiler. Arkadaşları imiş.»

Bu sırada dört genç, evden çıkmış geliyorlardı.

Ahmet Ağa, «— Buyurun evlâtlarım, buyurun genç-

ler,» derken, eve seslendi :

«— Oğlum, sandalye getirin.»

«— Hoş geldin oğlum, Yaşar.»

«— Mersi.»

«— Siz de hoş geldiniz yavrularım.»

Yaşar, Ahmet Ağa'nın elini öperken, diğerleriyle el sı-

kıştılar.

«— Elim tozlu, topraklı çocuklar. Kusura bakmayın.»

Yaşar'ın ağızı, lâf yapardı :

«— O eller öpülecek ellerdir Dayı.»

«— Yaşar İstanbul'da Hukuk'ta okuyor.» diye tanıttı

Ahmet Ağa.

Usta ve ameleler de «— Hoş geldiniz» dediler.

«— Hukuk'tan ayrıldım Dayı.»

«— Neden? Başka okula mı girdin?»

«— Öyle icabetti Dayı, başka okula da girmedim.»

«— Arkadaşlarını tanıtmadin.»

«— Bu, Ferid. Ressam. Gözlüklü arkadaşım gitarist.

Öbürü de kardeşi Sonay. Ağabeyisi ile beraber çalışıyor-

lar.»

«— Nerde çalışıyorlar?»

«— Ferid, ressam olan Amcasının yanında. O'na yar-

dım ediyor. Olcay, kardeşiyle bir gazonada çalışıyor.»

Olcay.

«— Amcabey bir şey soracağım» dedi.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Buyur evlâdım.»

«— İnşaatınız ne ile ilgili? Eve pek benzemiyor. Benim babam, inşaat mühendisi. Bazan gider bakarım. Sizininki bir değişik geldi bana.»

«— Cami evlâdım, Mahallemizde bir Camimiz yok. Köyün dokuz mahallesi hep Bozyazı'da toplanır. Vakit namazları ise cemaatla kılınmaz. Günlerce kalsanız, bir Ezan sesi duyamazsınız buralarda.»

«— İstanbul'da o kadar çok Cami var ki!» dedi alaylı bir tebessümle Sonay.

Ahmet Ağa, «Tam aradığımızı bulduk» der gibilerden acı acı gülümsedi.

«— Cami çok ama, hepsinin içi boş değil mi çocuklar?..»

«— Tabii» dediler, «— Bu kadar Cami yapmaya ne lüzum var?..»

«?»

Ferid hiç konuşmamıştı. Yaşar'a döndü :

«— Dayına bir şey soracağım ama, saygısızlık olur diye korkuyorum.»

«— Söyle evlâdım, biz gençlere kızmayız.»

«— Bilmem ki nasıl olur?..»

«— Sor» dedi Yaşar. «— Dayım hem kültürlüdür, hem babacandır. Her şeyi sabırla dinler, cevaplandırır.»

«— O zaman cepheden geleyim:

Cami yapacağınıza yol, köprü, okul yapmanız olmaz mı?..»

«?»

Bunu Yaşar cevaplandırdı :

«— Dayım onları da yapar. Yaylaya elli kilometrelik:

BİZİ YAŞATANLAR

yol yaptı. Şu gördüğün ovanın büyük kısmı. O'nun açtığı kanaldan sulanır. Hattâ, geldiğimiz yolu da o yaptı. Şu gördüğün çeşme, Dayımın çeşmesi.»

«— Tamam, bravo» diye takdirini belirtti Ferid ve devam etti :

«— Fakat bunları yapan adam, ne gerek var ki bir de Cami yapıyor?..»

Ahmet Ağa, anladı ama, biraz daha açmak istedi :

«— Fazla mal, göz mü çıkarır be oğlum?..»

«— Anlatamadım öyleyse. Bir yol, bir çeşme daha yaptır, kimse bir şey söylemez. Zaten atalar cami yapacaklarına, yol; köprü; okul yapsalardı, yolsuz; okulsuz köşe, bucak kalmazdı.»

«— Bakın oğlum! Ecdat hem cami yaptı, hem mektep. Harbiye'yi, Tıbbiye'yi onlar kurdular. Ulûm-ı Fenniye Garb'tan o devirde getirildi.»

«— Amaan Amca» diye sözünü kesti en küçükleri. Cami, Ezan devri geçti şimdi.»

«— Cami de, Ezan da, yol da, köprü de, her zaman lâzım evlâdım. Aslında bunlar birbirinden ayrı şeyler değildir. Birbirlerini tamamlarlar.

Yaşar dayanamadı sonunda :

«— Canım, isteyen çalışır, isteyen namaz kılar. Din ayrı, dünya ayrı.»

«— Seninki de olmadı Yaşar. Din ayrı, dünya ayrı değil. Din olmasa dünya, dünya olmasa din olmaz. Dünyayı, insanları ve her şeyi yaratan Allah, bizim saâdet; nizam ve âşâyîş içerisinde yaşayabilmemiz için dinleri göndermiştir.

BİZİ YAŞATANLAR

Cinâyetlerden; rüşvetten; yalan - dolandan, kanunsuz fiat artışından; istifçilikten; adam kayırmadan şikâyet ediyor muyuz?..»

«— Medenî insan, cinayet işlemez.»

«— Tamam işte. Din medeniyettir, aydınlıktır, ışıktır.»

«— Pekiyi, dine inanmayan insan medenî değil midir?»

«Dine inanmayan insan okumuş olabilir. Keşif ve icat sahibi olabilir. Fakat cemiyetten dini kaldırırsanız, her şey karmakarışık olur.»

«— Nasıl?»

«— Şöyle : Allah'tan korkmayan insan her kötülüğü yapar. Ev yakar; adam öldürür; devlete isyan eder; yalan söyler; üç kuruşa aldığıını, on üç kuruşa satmaya kalkar.

Bakın; hapsaneler, mahkemeler dolup taşarken; suçlar ve suçlular da gittikçe artıyor. Önleyebiliyor mu bunu polis, jandarma? Önleyemez. Zira suçlu, suçunu devletin görmediği yerde işliyor. Adam, burası dağ başı; kim görecek diyor; ormanı ateşliyor. Kimsenin olmadığı yerde, hasmını bıçaklıyor.»

«— Doğru» dedi Yaşar.

Ahmet Ağa devam etti :

«— Beni jandarma görmüyor diye ormanı ateşleyen adam, nasıl olsa Allah beni görmüyor, o halde yakabilirim, diyebilir mi?»

«— Ama,» diye itiraz etti Ferid. «— Bu bir eğitim meselesi, İnsanlarımızı eğitebilirsek, ne suç kalır, ne de cinayet..»

«— Tabi ama, din de en tesirli talim; terbiye vasıtası değil mi? Din mes'uliyetini kaldırın çocuklar, cemiyet ha-

BİZİ YAŞATANLAR

yatı o hale gelir ki, gücü yeten, yetmeyi yer. Kimsenin olmadığını bilseniz de başkasının malına el uzatamıyorsunuz. Neden? Neden hırsızlık, dolandırıcılık yapmıyorsunuz? Çünkü günâh diyorsunuz. Dağ başında hasmını gördüğü zaman elini tabancasına atan adamı kimse tutamaz. Ancak Allah korkusu, onun elini tetikten düşürür.»

Ferid düşünceli ve saygılıydı :

«— Amca bunlar doğru da, suç işleyen adamı, suç günâhtır diye değil de, gayr-ı medenidir diye eğitsek olmaz mı?..»

«— Olursa buyurun evlâdım. İşte cemiyet! Eğitin ve kurtarın onu! Dinin bir müeyyidesi var; uhrevî bir müeyyide. Bu gün kıymet hükümleri değişmiştir. Materyalizm mi diyorsunuz ona? Her şeyin ölçüsü madde olmuştur. Herkes menfaati olduğu şeye saldırıyor. Ölçü madde olunca, evlât, babayı menfaati oldukça sayar; asker, cephede menfaati oldukça çarpışır; tüccar, müşteriyi menfaati olduğu için kandırır; müşteri, tüccarı, çıkarı için aldatır.»

Şimdi daha dikkatli dinliyorlardı.

«— Eğitim diyorsunuz, medeniyet diyorsunuz, onların da temeli dindir. Öğrenci öğretmenine, okuluna itaatli ise, dersine çalışır; sınıfını geçer. İşçi, memur, teknisyen, mesleğine saygılı ise çalışır; verimli olur. İtaat ve saygı ise dinden gelir.»

Yaşar tasdik etti :

«— Ben, Dayımın bütün dediklerine katılıyorum. Yalnız, bir sorum var : Müslüman Milletler, hep niçin geri kalmış?..»

«— Dinlerine saygısızlıklarından. Medeniyeti hep şekilde ve kalıpta aradıklarından, Garblılaşalım diyoruz. Bu-

BİZİ YAŞATANLAR

na itiraz eden yok. Fakat Avrupa'lı ne yapıyor biliyor muyuz? Çalışıyor. Her şeyden evvel, vahdet içerisinde, millî bütünlüğünü sağlamış. Sonra, en verimli usullerle çalışıyor. Pazar günü Kiliseye istisnasız herkes, saygıyla gidiyor. Eğleneceği zaman da eğleniyor.»

«Biz ne yapıyoruz?»

Buna Yaşar cevap verdi :

«— Biz Avrupa'nın çalışma metodunu, ilim anlayışını alacak yerde, dış görünüşünü; kalıbını aldık, Dayı... Bütün görüşlerinizi kabul ediyorum. Paris'te çıkan bir moda, Londra'ya varmadan, bize geliyor. Avrupa'nın dansını; eğlencesini, onlardan iyi başarıyoruz. Ama ırmaklarımız yine boşa akıyor. Madenimizi, petrolümüzü yine işletemiyoruz. Fabrikamızı kuramıyor; makinamızı, ilâcımızı, yine dışarıdan alıyoruz.»

«— Medeniyet, şekil demek değil oğlum. Ruh ve öz demek. Bize Jandarma Mektebi'nde Japonya'yı okuttular. Yazısı da, kıyafeti de Avrupa'lıya benzemiyor. Ama beş on seneye varmadan göreceksiniz; Japon malları, dünya pazarlarını fethedecek.»

«— Amca sözünüzü böyleceğim.» Bu, en küçükleri Sonay'dı. «— Sözlerinizin çoklarını anladım. Yaşar Ağabey de, siz de, fabrikadan madenden; petrolden; ticaretten bahsettiniz. Bunların dinle ne ilgisi var. Allah aşkına?»

«— Şunun için var evlâdım : Dindar milletler çalışkandır. Çünkü dinler, başıboşluğu yasaklar; çalışmayı emreder. Bu, özellikle bizim Dinimiz için böyledir. Ayrıca bencilliği; her çeşit suçları; başkasının haklarına tecavüzü meneder. Ne dediğimi anladınız her halde?»

Sonay cevap verdi :

BİZİ YAŞATANLAR

«— Çalışan ve suç işlenmeyen cemiyet de huzurlu ve zengin olur; medenî olur diyeceksiniz her halde.»

Başını düşünceyle iki yana salladı ve devam etti :

«— Doğru.. Çalışkan millet, fabrikasını kendisi kurar; makinasını, ilâcını, silâhını kendisi yapar; madenini, petrolünü kendisi işletir. Bunlara bir diyeceğim yok. Pekiyi bizim Dinimiz de çalışmayı emrediyor mu?»

Bu sırada Molla Ese Hoca, namaz zamanı yaklaştığı için abdestini almış; bastonuna dayanarak geliyordu.

Yaşar, Hocaya sandalyesini verdi, kendisi de temiz bir taşın üzerine mendilini sererek oturdu : Hoca, selâm verdikten ve gelenlere «Hoş geldiniz» dedikten sonra oturdu.

«— Hocam,» dedi Ahmet Ağa, «— Bu gençler, islâmiyet çalışmayı emreder mi diye soruyorlar.»

Hoca bir iki saniye düşünür gibi yaptı. Sonra başını kaldırdı, teker teker gençleri süzerken; bir taraftan da konuşmaya başladı :

«— Pek âlâ ya... İslâmiyet'ten çok, çalışmayı emreden, dünyevî veya uhrevî, başka bir sistem var mı? Müslümanlık çalışmak demek.. Müslümanlık ahlâk demek.. Müslümanlık teâlî demek. Allah Kur'an-ı Kerim'de;

«— Sabah olunca yer yüzüne dağılınız, maişet arayınız» buyuruyor.

Peygamberimiz, Efendimiz (S.A.V.) «İki günü birbirine müsâvi olan aldanmıştır» ölçüsünü koyuyor :

«Rızkı toprağın derinliklerinde arayınız» diyor.

Yaşar, Hocanın sözünü aceleyle kesti :

«— İşte bu, madenciligi teşvik ediyor.»

BİZİ YAŞATANLAR

Hoca ağır ağır devam etti: «— Bu mevzuda bir Hadis te şu :

«— Rızkın onda dokuzu ticarettedir.»

«— Bu da ticareti teşvik ediyor.» dedi diğerleri.

Sonay, alay mı, tastik mi belli olmayan bir tebessümle ilâve etti:

«— İngiliz Ticaret Filoları hapy yuttu.»

«— Tabii» dedi Ahmet Ağa sertlikle; «— Biz adam olsak; inançlarımızın icabını yapsaydık, İngiliz Filoları da, Amerikan Filoları da, Rus Ticaret Gemileri de elbet hapy yutmuştu.»

Hoca devam etti :

«— Bizim Dinimiz çalışmayı ibadet saymıştır.»

Yaşar sözünü kesti :

«— Hocam, Babamdan duymuştum: Peygamberimiz, boş oturan bir adama selâm vermemiş.»

«— Evet Efendi Oğlum, bak unutmamışsın.»

Ferid ciddî, fakat kendi kendine sinirleniyormuş gibi sordu :

«— Pekiyi Hocam, Dinimiz bunları emrediyor da, biz hâlâ niçin geriyiz?»

Buna Ahmet Ağa cevap verdi :

«— Dahası var oğlum : Allah (C.C.) Kur'an-ı Kerim'de, Gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayınız diye emrediyor. Peygamberimiz de, Düşmana, düşmanınızın silâhı ile mukabele ediniz buyuruyor. Denizci Hoca bunu tefsir ederken; Amerika'nın Japonya'ya attığı Atom Bombasını bizim de yapmamız lâzım demişti. Demek ki en yeni silâhları; uçakları; denizaltıları; güdümlü mermileri bizim de imâl edebilmemiz, Dinimizin emri.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Soruma cevap vermediniz.»

«— Şimdi ona geliyorum : Niçin geri kalmışız diye sordun. Bu, yukarıda da geçti. Dinimiz ilerleyin diyor da, biz niçin gerliyiz? Dinimizi dinleyen kim oğlum? Din deyince yeni yetişenlerimiz Cin, peri meselesi diye alay ediyorlar. Biraz daha insafıllar, bu bir vicdan meselesidir, bana kimse karışamaz diyorlar. Dinimizin emri olan, ahlâk ve ibadetlerin hangisi yapılıyor? Din sadece bir inanç mıdır? Camide ve seccadede bırakılan bir fantezi midir? Dini böyle anlıyoruz.. Halbuki din bir inanç; bir his olduğu kadar, aynı zamanda yaşanılması gereken bir hayat disiplindir.»

Herkes somurtmuş dinliyordu. Devam etti :

«— Din; konuşurken; alış veriş ve görev yaparken; çalışırken; askerın, sivilin, işçinin, patronun, esnafın, tüccarın, idarecinin ve kısaca herkesin uyması ve yaşaması gereken bir konudur.»

Ahmet Ağa Hoca geldiği anda çalışanlara da işaret etmiş; mola verdirmişti. Onlar da dinliyorlardı..

Konuşma sürüyordu :

«— Bizim Dinimiz cemiyete müteveccihdir. Kur'an'da.»

Durdu, Hocaya baktı :

«— Hocam, haddimi aşmıyorum değil mi?»

«— Çok güzel anlatıyorsun, devam et.»

«— Kur'an'da : Namaz (İnsanları) bütün edepsizlik ve kötülüklerden men eder deniyor. Oruç bize yokluğu hatırlatıyor, açların halini bildiriyor. Zekât zaten fakirlere yardım demek. Hac, başka memleketten Müslümanlarla tanışmayı; dertleşmeyi sağlıyor.»

Ferid'e baktı :

«— Gözlüklü genç, niçin geri kaldık diye sordu. Din-

BİZİ YAŞATANLAR

mizi yaşamadığımızdan.. İleri dediğimiz Avrupa'da inanan, inanmayan farkı var mıdır? Biz fakirliği yenmek için değil, birbirimizi yemek için uğraşıyoruz desem, yalan mı söylemiş olurum?»

Hoca, camadanının cebinden iri cep saatini çıkardı ve «— Namazı kocatıyoruz» dedi.

Kalktılar.

Gençler de birbirlerine bakıp, abdest hazırlığına katıldılar.

Zeytinin gölgesine, evden getirilen tertemiz kilimler serildi. İkinci namazı huşû içerisinde edâ edildikten sonra, gençler izin isteyerek ayrıldılar.

Ferid en son Ahmet Ağa'nın elini öptü ve içten gelen şu cümleleri söyledi :

«— Amcabey, konuşmanız bana yepyeni ufuklar açtı. Hiç bir Hocadan Dini sizin anlattığınız gibi dinlemedim. Söyledikleriniz belki bilinen şeyler ama, biz bunları bilmiyorduk. Çünkü öğrenmek için bir çabamız da yok.»

«— Suç ne sizin, ne bizim evlâdım. Cemiyetin kıymet hükümleri alt - üst oldu. Ak'a kara; kara'ya ak deniyor. Bu memleket, bize hediye edilmedi. Karış karış kanlarla sulayarak aldık. Ne için? Bir Allah Dâvâsı için. Bu nesil, yüksek duygulardan uzak bırakılmaya devam ederse yarın vatan için fedkârlık gerektiği zaman, ortada kimseyi bulamayız. Allah ve vatan sevgisi olmayan insan, cephede de savaşmaz.»

Ferid'in elini tutmuş, sıkıyordu. Devam etti :

«— Yani evlâdım, bu gidiş, gidiş değil. Kendi kendimizden kaçıyoruz. Bütün dünya yarışıyor; soğuk harp, sı-

BİZİ YAŞATANLAR

çak harp, iktisat harbi.. Hepsi bir haysiyet savaşı. Biz ise millî izzet-i nefsimizi önce kendimiz çiğniyoruz. Tarihimize sahip çıkacak yerde; ondan ibret alarak, kendimize dönecek yerde; başka milletlere özeniyoruz. Onun da bize yaramayanını alıyoruz.»

Ferid içini çekti :

«— Ah Amca,»

Bir şey söylemek istedi, sonra vazgeçti.

«— Neyse.. Daha geniş zamanda sizi ziyaret edeceğim. Sizi görünce Büyük Babamı hatırlıyorum. Yaşı sizden büyüktü ama, konuşmalarınız; ciddiyetiniz; O'nu andırıyor. Şimdi hoşça kal...»

Elini tekrar öptü, bekleyen arkadaşlarına doğru, koşar adımla uzaklaştı.

Kalpak Hasan «— Harç!» diye amelelere bağırırken; «— İyi söz, yılanı deliğinden çıkarırmış» dedi Ahmet Ağa'ya. «— Herkes sizin gibi güzellikle anlatsa, ne dine inanmayan kalır. Ne alay eden... Bazıları bu türlü soru soranları azarlar geçer, hattâ koğar.»

«— Olur mu?» dedi Hoca. «— Hakkı iyilikle tebliğ etmek, Allah'ın emri. Bizde öyle Hristiyanlık'taki gibi afaroz yok.»

«— Çocukların niyetleri önce pek hırslı değildi. Ağa'nın sabırla izahı karşısında teslim oldular.»

«— Her işte sabır gerek.»

İnşaat hızlı ilerledi.

Ahmet Ağa'nın Hanımı, bir gün kocasına Cami hakkınca da bir ricada bulundu :

«— Yaptığın hayırlar sana fazlasıyla yeter. Camiin minaresini de benim adıma yaptıracaksın.»

Ahmet Ağa güldü :

«— Zararlı çıkarsın. Yaptığım her hizmeti senin sayende başardım. El gibi sen de şunu isterim, bunu isterim deyip te bana göz açtırmasaydın, her halde serbest kalıp, köyün işlerine koşamazdım. Yapılan her şeye ortaksın.»

«— Olsun. Minareyi benim için yaptır.»

İlkbahar geldiği zaman, Ali Baz Usta'nın da gayretleriyle Cami tekmil tamamlanmıştı.

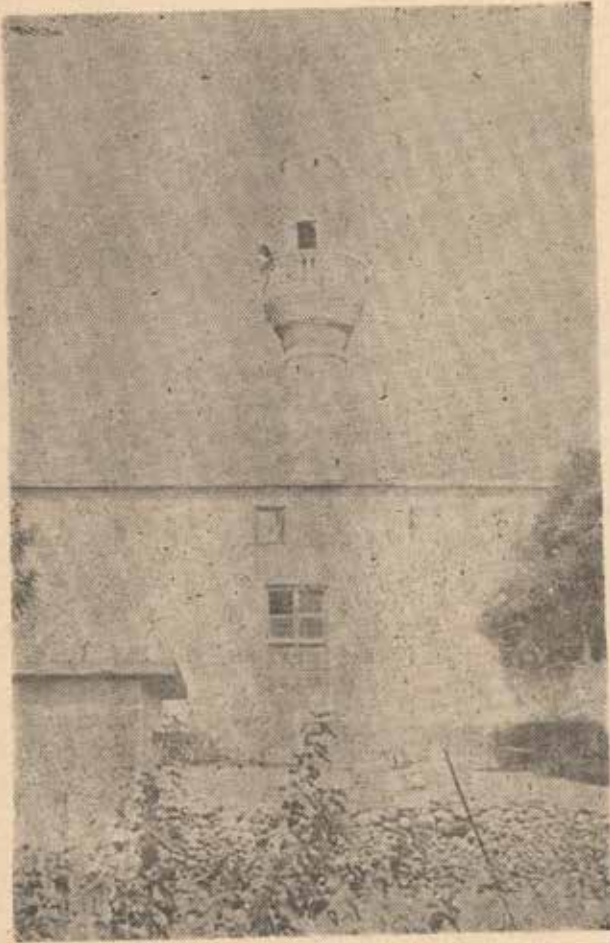
Yeşil bitki örtüsü arasında, göklere uzanan mütenâsip minaresiyle mâbet; Allah'ın tabiata verdiği hârikulâde güzelliği tamamlayan bir tablo oldu. Hasan Efendi'nin dediği doğrudu. Yeni Denizciler'e ayrı bir ağırlık ve ciddiyet gelmişti şimdi. Minareden Ahmet Ağa'nın bizzat okuduğu Ezanlar, dünya yaratılaliberi dağın; taşın özleyerek beklediği bir hasreti gideriyor; günün beş vaktinde Allahüekber sadâları yankılanıyordu.

Cami bitmişti.

Bu sırada Ahmet Ağa, sevindirici bir haber duydu : Yaylada herkesin alay etmesine aldırmandan kazdırdığı taştan kuyu dolmuştu. Yazlık çiftten dönenler bu haberi getirdikleri zaman, büyük bir zaferin iftihar çizgileri okunuyordu yüzlerinde.

Ahmet Ağa için bu, hizmetlerinin en mes'udu oldu. Binlerce aile, gece gündüz demeden bir içim su için yollara dökülmekten bu suretle kurtuluyordu. Kolay değildi bu! Bir bardak suyun kıymetini, ondan mahrum olanlar bilirdi.

BİZİ YAŞATANLAR

Yeşil bitki örtüsü arasında, göklere uzanan mütenasip minaresiyle mâbet, Allah'ın tabiata verdiği harikulde güzelliği tamamlayan bir tablo oldu. Minâreden Ahmet Ağa'nın bizzat okuduğu Ezanlar, dünya yaratılalıdan beri dağın, taşın, özleyerek beklediği bir hasretî gideriyordu.

BİZİ YAŞATANLAR

Yaylaya çıktıklarında kuyunun ağzına kadar dolu olduğunu gördüler. «Kayrak Taş» olduğu için, kışın geçici su gözleri çıkmış, billûr gibi pınar suyu ile kuyuyu doldurmuştu. Kokusuz; içimi güzel bir su.. Tastamam pınar suyu.. Yukarıdan bakan, berrak sudan kuyunun her yanını görebiliyordu.

İkinci kuyuyu Kardeşi Fehmi; diğerlerini Durmuş Tufan, Emmoğlu Yusuf, Kayını Ahmet Akdeniz, komşusu Kara Molla kazdırdılar.

Bugün Ardıçlı Burun, Akyokuş, Kapısa, Pazar Alanı, Çarıklar, Tilki Kısığı ve Navgasında binlerce evin önünde ilkbaharda yeşil, sonbaharda siyah toprak örtüsü arasında beyaz kayrak yığınının küçük tepecikler görürsünüz. Her ev, suyu ayağına getirmişti böylece. Ayrıca yol boylarında «Hayrat Kuyu»lar da kazılmıştır.

Allah'ın kendisine Halife olarak yarattığı insanoğluna güçlük mü vardı? Yeter ki aklını çalıştırsın.

«Tek emelim kaldı dünyada» dedi. «— Çocuklarımı okutmak..»

Bu sırada, kendisine Cami yaptırmasını söyleyen Gezende'li Hasan Efendi damladı :

«— Cami tamam. Şimdi artık amel defterin kapanmıyor. Ama bir vazifen daha var.»

«— Vazifem çok ya Hocam, acaba hangisi?»

«— Cami'e bakacak, yerli birisini yetiştirmek. Dünyada bâki değiliz. Yarın senden sonra bakacak kimse bulunmazsa, cami sana lânet eder.»

«— Ne yapalım Hocam? Sizin aklınıza bir çare geliyor mu?»

«— Tabii. Onun için geldim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Siz bizim büyüklerimizsiniz, Hocam. Bizim aklımız her şeye ermez. Ama sizin bir dediğinizi de iki etmeyiz.»

«— Berhudar ol oğlum. Ben çok zenginlere tavsiye-lerde bulundum. Cami, çeşme yapmaya başlarlar, yıllar-ca sürer. Sen bir kaç ayda Camii, minaresiyle beraber dik-tin.»

«— O bir şey değil Hocam. Ustalar yaptılar, oldu. Si-zin, ilerisi için aklınıza gelen ne var?»

«— İlmektepte okuyan iki oğlunuz var. Bunları oku-tacaksınız.»

«— Düşünüyorum Hocam. En büyüklerini okutamadım, okutamazdım. Ben bir yarım adamım. Şamil öldükten son-ra büsbütün yarım kaldığımı hissettim. Daha çocuğu o za-man. Çifte, çubuğa saldı. Şimdi evimizin düzenini dön-deren O. O olmasa, bağ; bahçe kalmaz. Muzların imarını; ekileni, dikileni O bilir. Benim ev işleriyle bir ilgim yok.»

«— Hayırlı evlât, her şeyden evlâdır. Molla Ese Hoça'yı tutmuş; sadece kendi çocuklarına değil, köyün bütün çocuklarına namazlıklarını öğretmişsin. Bu yetmez. Camii idare edebilecek kadar; Mihrabın hakkını verebilecek ka-dar olsun, İlk Mektep'te okuyan çocuklarını yetiştir.»

Ahmet Ağa güldü :

«—Büyüğünün bitirmesine bile iki sene var Hocam.»

«— Olsun. Hemen bu sene yaz tatilinde Hoca tut. Kur'an-ı bir defa hatmetsinler, yeni sene de aynı şeyi tek-rarla. Okulu bitirdikten sonra sağ olursak bir şey düşü-nürüz.»

«— O zaman eline teslim ederim Hocam. Mihrabı, Minberi, Kürsüyü hakkıyla ancak siz öğretirsiniz.»

«— Onu bırak. Sen bu seneye bak.»

«— Kimi tutalım Hocam? Molla Ese Hocamız yaşlandı. Namaz Dualarını öğretirken bile zorluk çekiyor. Çocuklar da pek dinlemiyorlar.»

«— Öyle.» dedi Hasan Efendi. «— Bu iş bizden de, Molla Ese'den de geçti artık.»

«— Estağfirullah Hocam. Onu demek istemedim.»

«— Gülnar'ın İshaklar Köyü'nden Sofu Hoca diye birisi duyuluyor. Bize Arabi'ye gelenler içerisinde en iktidarları onun talebeleri. Arabi'si yokmuş ama, Kur'an-ı hakıyla öğretiyor.»

O yıl yaylada Sofu Hoca, Ahmet Ağa'nın çocuklarıyla yeğenlerinden yedi öğrenci ile Kur'an tedrisatına başladı. Teneffüsleri; ders saatleri; öğle ve akşam tatilleri ile tam bir okul disiplini içerisinde öğrenciler yirmi günde Kur'an Cüzü'nü bitirip, otuz altı günde Kur'an-ı hatmettiler.

İkinci hatim, Hocanın kendine mahsus metotlarıyla yirmi gün sürdü.

Ardıçlı Burun o yıl, üç aylık yaz tatilinde Ezan; Kur'an ve Mevlid sesleriyle ilâhî bir havaya büründü. Bu havanın tesiriyle Ahmet Ağa'yı o sene Hacc'a gitme isteği sardı. Sene 1956, mevsim yaz idi. O yıllarda Hac, çok sıkı sıhhi kontrollardan sonra, uçakla yapılıyordu. Hac yolu yeni açılmış, Hacc'a giden âdeta başka bir dünyaya yollanıyormuş gibi kalabalık hıçkırıklarla yollanırdı. Bozyazı'dan iki kişi; Ezatzâde Ali Efendi ile Ahmet Ağa, Hac yolunun açıldığı bu ilk yıllarda göz yaşları ve duâlarla uğurlandı; ilâhîlerle karşılandılar.

Ertesi sene Ahmet Ağa, Hasan Efendi'yi, ilkokulu bitiren ortanca oğlu ve yeğeni Sabri'ye hoca olarak tuttu. Hoca iki sene içerisinde Emsile, Bina Maksud, Avâmil ve İzhar'ı bitirdi ve Ahmet Ağa'yı kenara çekti :

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— Çocuklar keçeyi sudan çıkardılar. Benim işim burada bitti.»

«— Daha okusunlar, derinleşsinler isterdim Hocam, böyle yarım bırakmak istemezdim.»

«— Okuyacaklar Ahmet Ağa. Çocukların istidatları var. Okutacağız. Ama bu bizim yapacağımız iş değil. Adana'da İmam - Hatip Okulu açılmış. Beş altısenedir duyuyorum. Çocukları oraya göndereceğiz. Bizimki oraya hazırlamak oldu.. Hem dünyalarını, hem Ahiretlerini kurtarınlar.»

Bu sırada Ahmet Ağa üzücü bir haber aldı :
Vehbi Ağa âniden vefat etmişti..

«— Yazık» dedi. «— Bozyazı başsız kaldı. Her işteki yardımcım; arkam; büyüğüm : Koca Vehbi Ağa! Artık kime Ağa der; başım sıkışınca kime koşarım?»

Ahmet Ağa ertesı yıl, ilkokulu bitiren küçük oğlu Hüseyin Gazi ve yeğeni Sefa'yı da ağabeylerinin yanına; İmam-Hatip Okulu'na gönderdi.

Gazi ile Sefa'nın ilkokul öğretmeni Aziz Keskinaslan, saygı duyduğu Ahmet Ağa'yı buldu :

«— Ağabeyleri İmam - Hatip Okulu'nda okuyor. Küçükleri de ortaokula versek olmaz mı?»

«— Ortaokul dersleri İmam - Hatip Okulu'nda da var. Maksat öğrenmek ve bilgi ise, fark yok.»

«— Orası doğru. Büyüğünü İmam - Hatip Okulu'na gönderdiğiniz zaman, biz hepimiz sizi takdir ettik; «— Modern eğitim ve usullerle, çocuğunu istediği gibi yetiştirecek» dedik. Fakat İmam Hatip Okulu'ndan sonra gidecekleri bir yüksek okul yok. Fakülteler ise almıyorlar.»

«— Olsun» dedi Ahmet Ağa. «— Benim çocuklarım, yüksek tahsillerini de yapacaklar.»

Ahmet Ağa dediğini yapan adamdı :

Ortanca oğlu bugün İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü ve Ankara Hukuk Fakültesi'ni; küçük oğlu Gazi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü; yeğeni Sefa ise, İmam - Hatip Okulu'ndan sonra Eczacılık Fakültesi'ni bitirmiştir.

Yaptırdığı Camie imam olsun diye okuttuğu çocukları köye dönmeyince, Ahmet Ağa İshaklar'lı Emin Efendi'yi özel hocası olarak, bir daha yanından ayırmaı.

Hocasına öyle alıştı ki, attığı her adımı; yapacağı her işi O'na sorar oldu.

Yıllar bu şekilde ilerledi gitti. Bu yıllar içerisinde Ahmet Ağa, yayla yolunu üç defa tamir ettirdi.

Yağışlı bir bölgede dağ yolu, üzerinden her kış geçtikçe tamiri gerektirecek kadar bozuluyordu. Hele bir Ağız Boğazı vardı ki, Musluk'tan Devrend'e kadar on kilometreyi aşan bu kısım, dere haline geliyor; her yaz dışarıdan toprak getirip, doldurmadıkça otomobillerin geçmesine izin vermiyordu.

«— Usandım» dedi yine böyle bir tamir esnasında. «— Bütün yol bir tarafa, beni şu Ağız Boğazı tüketti. Bittim artık. Sabrım da, tahammülüm de yetmiyor.»

Ali Baz Usta da aynı fikirdeydi :

«— Burada yol tutmaz Ahmet Ağa.. Kışın, dört başı mâmur, mükellef bir dere akar buradan.»

«— Ne yapalım usta? Asma köprü yapamayız ya.»

«— Ben bir çare düşünüyorum Ahmet Ağa : Yolun, güzergâhını Sarı Ekinliğe alacağız.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Onu ben de düşünürüm yıllardır Usta. Sarı Ekinlik, düzlük. Yapılan yol, bir asır geçse bozulmaz. Fakat yol çok uzayacak. Üç katına çıkacak. Bu on kilimetrelük yolu, öyle olunca, yirmi beş otuz kilometreden aşağı kurtarmayız.»

«— Şimdi imkânlar değişti Ahmet Ağa. Gürül gürül otomobil işliyor. Yol düz olduktan sonra, bir kilometre yerine, üç kilometreyi dolaşır araba. Yaya ve hayvan yolu ise, yine Ağız Boğazı'ndan devam eder.»

Bir iş için çıkar yol göründü mü, Ahmet Ağa duramazdı.

Sarı Ekinlik; Devrend, Kozağacı, Ağız Boğazı arasındaki ormanın adı idi. Yol Devrend - Ağız Boğazı tariki ile Navgasın'a kestirmeden çıkacak yerde; Devrend'den batıya, Kozağacı istikametine yönelecek; Kozağacı'na varmadan tekrar doğuya dönerek Çoğoluk ve Tersakan'daki asıl yolun devamına kavuşacaktı.

Ameleyi derhal paydos etti. Yeni aldığı Desoto kamyonun şoförüne :

«— Sür oğlum Kozağacı'na» dedi.

Kozağacı, köye adını veren Bozyazı Mahallesi'nin yaylası idi. Bozyazı'nın bütün zenginleri orada otururdu.

Kozağacı'nda yaşlı başlıları topladı :

«— Ağalar, yaylanızı da ilgilendiren bir işe girişeceğiz.»

«— Buyur Ağa» dedi Kocaloğlu. «— Öl dediğin yerde ölürüz.»

«— Billirim Kocaloğlu. Her işte beni yalnız bırakmadınız. Kanal yapımında ilk harç sizin. İlk kazmayı siz vurdu-
nuz.»

«— Boş verin bu karşılıklı iltifatları dedi Kerim Beğ.
«— Şimdi ne istiyorsun bizden. Yol dedin yaptın, köprü dedin yaptın, çeşme dedin yaptın. Biz de seni takdirle seyrettik. Başka ne istiyorsun bizden?»

Kerim Beğ naşkar adamdı ya, aynı zamanda sözü; sohbeti dinlenir kimseydi.

«— Bu defa seyretmeyeceksiniz Ağa. Ben yaşlandım. Eskisi gibi atla, arabayla, şuraya buraya koşamıyorum.»

Kerim Beğ sözünü kesti :

«— Daha dünkü çocuksun sen. Söyle bakalım önce, derdin ne? Ne istiyorsun bizden ki, seni seyretmeyelim?»

«— Kozağacı'nı Devrend'e bağlayacağız. Siz de Abanoz'dan; Kabağaç'tan dolanmaktan kurtulacaksınız.»

«— Gene mi yol?»

«— Gene yol tabi. Allah yolsuz bırakmasın. Ahiretin yolu dünyadan geçmiyor mu?»

«— Ne ise, bırak Ağa naşkarlığı» dedi Kocaloğlu.

«— Ahmet Ağa'yı dinleyelim.»

Ahmet Ağa'ya döndü :

«— Devrend'e yolu nereden geçireceğiz?»

«— Sarı Ekinlik'ten..»

Cevap veren olmadı.

Kocaloğlu, bir müddet düşündükten sonra konuştu :

«— Sarı Ekinlik'te ben kırk yıl davar güttüm. Bilmediğim çalı dibi yok. Oradan yol geçmez.»

Ahmet Ağa biraz sertlikte cevap verdi :

«— Sen davar gütmüşsün Süleyman, yol değil. Ben ise yol güttüm. Orada yapılacak bir yol, hem kolay yapılır, hem ebedî olur. Selden; âfâttan müteessir olmaz. Zemin, oturmuş toprak.»

«— Gidip, bir gezeriz» diye, havayı yatıştırdı Lengerli.
«— Ben de oradan bir yol çıkarılabileceğini sanmıyorum
ama, gider gezeriz.»

«— Üzülmeysin» dedi Kerim Beğ. «Beğ Konağı'ndan
yol aşırın Ahmet Ağa, Sarı Ekinlikten de elbet aşırır.»

«— Aşırım Ağa. Allah bana güç verdikten sonra Sarı
Ekinlikten de yol aşırım. Şimdi sizden isteğim şu : Koz-
ağacı'nda dört kamyon var. Onlar, üçer gün çalışacak.
Her biri üç gün. Gelirken de boş gelmeyecek; kamyonu
adamlarla doldurup, göndereceksiniz.»

«— O kolay...»

Bir buçuk ay sonra yol bittiği zaman Kocaloğlu'nun
gözleri parlıyordu :

«— Hakikaten biz davar gütmüşüz Ahmet Ağa. Sen
ise yol gütmüşsün.»

O yıl Ahmet Ağa yaylaya Gülnar'a çıktı.

Evinin balkonunda oturmuş, istirahat ediyordu ki, evin
önünde bir cip durdu. Gülnar Jandarma Komutanı'nın
cipi idi. İçinden çıkan er, Gülnar Garnizon Kumandanı Ali
Çınar'ın bir pusulasını uzattı :

«— Ahmet Ağa,

Kızılca Köylüleri ile, Kötekli Obası Tersakan paza-
rında kavgaya tutuşmuşlar. Kötekler Pazar yerini mav-
zerlilerle çevirerek, Kızılca'lıları mahsur bırakmışlar. Ana-
mur Jandarma Komutanlığı, Gülnar Jandarmasını da yar-
dımına çağırıldı. İki taraftan da can kaybı olması muhtemel
deniyor. Bize yardımınız dokunacağını umuyorsanız, yarım
saata kadar hazır olunuz.»

Cip, altı jandarma ve komutanları olduğu halde Gülnar Tersakan arasının tozlu yollarında ilerlerken, Kumandan düşünceli idi.

«— Endişeliyim Ammet Ağa» dedi : «— Bu altı jandarma ile bir şey başaramayacağımızı biliyorum.»

Ahmet Ağa güldü :

«— Endişelenmeyin. Onların dilinden yalnız ben anlıyorum.»

«— Durum bildiğin gibi değil Amca. Bütün Kötekler silâhlanmış. Pazar yeri dört yandan sarılmış. Yollar tutulmuş. Kızılca dışındaki bütün başka köylüleri tahliye etmişler.»

«— Can kaybı var mı?»

«— Yaralıları var.»

«— Sebep neymiş?»

«— İki delikanlının kavgası.»

Ahmet Ağa durumu biliyordu :

«— Mesele o kadar basit değil. Öncesi var. Yılların meselesi. Pazar yerinde hâkimiyet kavgası.»

«— İki köyün silâhlı, bıçaklı birbirine girmesi kötü bir şey Ahmet Ağa.»

«— Kızılca'lılar geçimsiz. Köteklere ait talvarları yakıyorlar; dükkânları yıktılar; hayvanları öldürdüler. Kötekler bunu yapanları kendi içlerinden sanıyorlardı. Şimdi durum ortaya çıkmışsa, Kızılcalıları rahat bırakmazlar.»

«— Neden Ahmet Ağa?»

«— Kötekler dağcı adamlar, çoban adamlar. Serçeyi gözünden vururlar. Yedi yaşındaki çocuğun bile mavzeri var. Kolay kolay silâha sarılmazlar ama, bir de silâhı kapıyorlar mı, otuz yıl inmezler dağdan.»

«— Şaka mı ediyorsun Ahmet Ağa?»

«— Şaka etmiyorum Kumandan. Şimdi korkacak hiç bir şey yok. Toplulukta ete atmazlar onlar. Korkutmak için, kaçan adamın şapkasına; atlinın, atına; silâhlinın, elindeki silâhına atarlar.»

«— Teksas mı Ahmet Ağa burası?»

«— Evet, Türkiye'de illâ bir Teksas arayacaksak, olsa olsa burası olur.»

«— Başka yere iskân edip, dağıtmak lâzım bu köyü.»

«— Öyle değil Kumandan. Kötekler Anamur'un en dürüst köyelerinden.. Yalan; dolandırma; hele hırsızlık; kahpece arkadan vurma; meselâ ev, harman yakma, bahçe kesme gibi ahlâksızlık bilinmez bu köyde. Ara sıra silâhlar patlar. Onda da haksız değıllerdir. Haksız yere silâh çekmezler. Kanunlara itaat; büyüklere saygı, bu köydedir. Ama bir de silâha sarıldılar mı, kimse tutamaz onları!..»

«— Pekiyi. Bu nasıl kanuna itaat ki, iki Kaza'nın jandarması toplanıyor da, silâhları ellerinden atmıyorlar?»

«Tersakan'da karakol var. Yıllardan beri talvarları yakılır; dükkânları soyulur; hayvanları öldürülür. Karakol ve zâbitaya müracaatları hep cevapsız kaldı. Asıl mesele, onları silâha el attırmamakta. Fakat sebep bu da değildir. Mutlaka bardağı taşıran bir damla olmuştur, ve sanmam ki adam öldürsünler. Eğer yaralama olayı olmuşsa, o da misillemedir.»

Cip, beyaz bir toz bulutu bırakarak, yalpa yapa yapa ilerlerken, şoför mahallindeki Jandarma Kumandanı, vâsı-

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

tanın kaldırdığı tozlara bulanmış haliyle, cepheye gidermişcesine heyecanlıydı. Ahmet Ağa'nın anlattıkları, heyecanının tuzu, biberi oldu.»

Ahmet Ağa O'nu yatıştırdı :

«Heyecana lüzum yok. Kötekler, bütün anlattıklarına rağmen, dillerinden anlayan birini buldular mı, yelkenleri suya indirirler. Onların dilinden anlarım ben.»

Cip, Ümüş Kerim'in Kuyusu'na vardığı zaman çalılarının arkasından iki mavzerli delikanlı çıkıp, cipi durdurdular. Kumandan tabancasını çekti.

Ahmet Ağa;

«— Durl!» dedi. «— Her şeyi berbad edeceksin!»

«— Bu ne küstahlık?!» diye bağırdı Kumandan. «— Kimin önünü kesiyor bunlar? Devletin askerinin mi, Bulgar Gâvuru'nun mu?»

«— Heyecanlanma! Soğuk kanlı ol. Bu heyecanla her şeyi berdad ederiz.»

Ahmet Ağa, cipin kapısını açıp, delikanlılara baktı. Biri Gübbük Mustafa'nın Veli idi.

«— Gel oğlum Veli buraya!»

«— Buyur Ahmet Ağa.»

«— Nedir oğlum, sizin bu yaptığınız?»

«— Çakallara ders veriyoruz Ağa.»

«— Neden? Ne oldu?»

«— Çakalın biri, bizden birini ısırıldı.»

«— Siz ne yaptınız?»

«— Karakola söyledik. Hatta tutup, ellerine teslim ettik. Jandarmanın elinden kaçırdılar.»

«— Eee, ne var bunda?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Kızılca'lı Ahmet Ağa bunlar. Kaçanı ele vermezler. Yıllardan beri dükkân, ev, harman bırakmadılar yakmadık. Biz, içimizden bir hayınlık yapan olursa, cezasını kendimiz verir; tutar, jandarmaya teslim ederiz. Bunlarsa jandarmasının elinden suçlu kaçırlar. Jandarma hakkımızı koruyamazsa, iş bize düşer tabi..»

«— Niyetiniz ne oğlum? Ne yapmak istiyorsunuz? Bak, iki Kaza'nın jandarması buraya toplandı. Devletle başa çıkılır mı?»

«— Bizim jandarmayla işimiz yok Amca. Bu ipsiz sapsiz Kızılca'lılardan jandarma da şikâyetçi.»

Ahmet Ağa sesini yükseltti :

«— Pekiyi oğlum, ne yapacaksınız? İmha mı edeceksiniz burda Kızılcalıları? Hangi devirde, nerede yaşıyorsunuz?..»

«— Şu anda silâhların gölgesinde yaşıyoruz Ahmet Ağa.» dedi öbür delikanlı.

«— İyi iş yapıyorsunuz! Kim sizin başınız?»

«— Biz hepimiz başız.»

Ahmet Ağa kızdı :

«— Kimsin sen oğlum?»

«— Topukçu'nun Hacıyım ben.»

«— Niye durdurdunuz bizi?»

«— Emir böyle. Fakat bizim jandarma ile işimiz yok. Size karşı da boynumuz kıldan ince. Buyurun geçebilirsiniz.»

Cip ağır ağır ilerlerken kumandan, Topukçunun Hacı ismini defterine yazmakla meşguldü.

Pazar meydanındaki «Koreli'nin Kahvesi»nde durdular.

BİZİ YAŞATANLAR

Ortalıkta «Çıt» yoktu. Bütün kahvehâneler ve dükkânlar Kızılca'lılarla doluydu. Kapılardan, içerideki kalabalık, rahatça görülebiliyordu.

Cipten inerlerken, yakın dükkânlardan fısıltılı konuşmalar geliyordu :

«— Hişt, Ahmet Ağa gelmiş.»

«— O nereden çıktı? Gülnar'a geçmedi mi idi O?»

«— Cip, Gülnar cipi baksana! Jandarma da Gülnar Jandarması.»

«— Allah Allah, onlar nerden duymuş?»

«— Telefon olduktan sonra, Ankara bile duyar heerif, ne olacak?..»

«— O hepimizi falakaya yatırır burda şimdi.»

«— Sus, kurtarırsa O kurtarır bizi burdan.»

Bu sırada Kötekler Burnu'ndan, hepsi bir ağızdan otuz mavzer birden gürlledi. «Yağır Hacı'nın Kahvesi»nin talvarında yaprak diye bir şey kalmadı. Kuvvetli bir sarsılıştta ağacın yaprakları nasıl dökülürse, onun gibi, hepsi yere İndi.

Jandarmalar kaçıırken;

«— Korkmayın!» dedi Ahmet Ağa. «— Onlar bize göz dağı veriyorlar. Yahut da oldukları yeri işaret ediyorlar.»

Tersakan ve Anamur Jandarması, Koreli'nin Kahvesi'nde idiler. Hep beraber oraya gittiler.

«— Bir isim tesbit ettim» dedi, Gülnar Garnizon Kumandanı Ali Çınar.

«— İsim tesbiti kolay» diye cevap verdi Anamur Jandarma Kumandanı.

«— Bütün Kötekler Obası, eli silâh tutan kim varsa etrahımızı çevirdiler. Dört yanımızdaki tepeler mavzerli dolu,

Kötekler Burnu; Dekeli Burnu; Çingen Burnu; karşımızdaki camların arasında iğne atsan, yere düşmez. Bütün yollar tutuldu. Ermenek, Kozağacı, Çoğoluk, Çarıklar, Dere Köyü ve Dekeli Obası'nı hâdisesiz tahliye edebildik. Dışarıya tek bir Kızılca'lı bırakmıyorlar. Bir öksüz kadın gidiyormuş, altındaki eşeği vurmuşlar; kendisini geri dönderdiler. Sızlayışını bir görecektiniz zavallının.»

«— Akşam oluyor, ne yapacağız?»

«— Yapılacak bir şey yok. Elimiz, kolumuz bağlı. Ama, Kızılca'lılar, bir karşı hareket, hurûc hareketi yapmadıkça, bir tehlike de yok gibi görünüyor.»

«— Fakat, Jandarma'ya karşı bir isyan bul»

«— Sonuç olarak öyle. Fakat isyan bize değil. Bizim, çıkıp gitmemizi istiyorlar. Ama yaptıklarının farkında değil-ler.»

«— Değil mi bunlar? İçlerinde hiç askerlik yapana da mı yok? Jandarma nasıl bırakır gider burayı?»

«— Kanundan yakalarını kurtaramazlar. Hükümet bu Köyü tehcir eder burdan; tahliye eder; boşaltır.»

«— Hareketlerinin devlete karşı olduğunu bilmiyorlar. Kozağacı ve Çoğoluğun ileri gelenleri Ahmet Ağa'yı salık verdiler. Onları ancak Ahmet Ağa durdurur dediler. Ahmet Ağa'yı da, sizi de onun için buraya kadar yorduk.»

Ahmet Ağa ilk defa konuştu :

«— Anlayabildiğime göre endişe edecek bir şey yok. Hareket jandarmaya karşı değil, bu bir.. İkincisi; Kızılca'lılar bu pazardan men edilmelidir. Kızılca pazarı değil burası. Kötekler'in tapusu ve emlâki içerisinde. Yapılan bütün hırsızlık; kundaklamaların faili Kızılcalılar. İzinsiz; vergisiz; tapusuz bir takım dükkânlar, talvarlar yapmışlar. Burada huzursuzluk kaynağı oluyorlar.»

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

Anamur Jandarma Kumandanı Ahmet Ağa'yı tastik etti:

«— Bu dedikleriniz doğru.»

«— Öyleyse, bu ikisi hakkında teminat verin bana, arabulucu olarak, yarım saat içerisinde muhâsarayı kaldırayım.»

«— Nasıl?»

«— Bir defa bu hareketten Kötekli olarak hiç kimseyi mes'ul tutmayacak; kanunî ve idarî işlem yapmayacaksınız.»

«— Bu olmaz» diye itiraz etti Anamur Jandarma Kumandanı.

«— Öyleyse ben araya giremem.»

«— İkincisi neydi?»

«— İkincisi de, Tersakan Karakol Kumandanı'na emir vereceksiniz: Tapu; icar; kira gibi bir kanunî aidiyet ibraz edemedikçe, iğreti talvar tutmuş; dükkân çevirmiş bütün Kızılca'lılar talvar ve dükkânlardan çıkarılacak.»

Kafasını ikinci defa kaldırdı Kumandan :

«— Bu da kanun meselesi.»

Ahmet Ağa yüksek sesle :

«— Tabi Kanun meselesi! Kanun, haksız yere başkasının mülküne girmeyi kabul ediyor mu?»

«— Etmez.»

«— İşte onun için kanun meselesi. Kanun cevaz vermez bunal!»

«— Pekiyi, Ahmet Ağa; burası pazar yeri. Herkes pazar kurulduğu zaman alış verişini yapar. Satarsa satar; alırsa alır.»

«— İşte böyle, bilmediğiniz hususlar var : Pazar yeri burası değil. Bakın, karşıda hayvanların bağlı oldukları bir:

düzlük var. Eben ecdat, pazar yeri orası idi. Kötekler buralara; kendi mülk arazilerine dükkânlar; fırınlar, kasaphane ve kahvehâneler yaptılar. Bu suretle pazar, yavaş yavaş bu yamaca kaydı.»

«— Kaç senedenberi oldu bu yer değiştirme Ahmet Ağa?..»

«— En fazla üç, dört seneden bu yana.»

«— Ben iki senedir buradayım. Pazar hep, burada kuruluyor» diye itiraz etti Tersakan Jandarma Kumandanı.

«— Ahmet Ağa. Çavuş'a dik dik baktı :

«— Tamam öyleyse! İki senedir buradaysan, bilmelisin. Daha geçen sene bile karşıdaki oluğun çevresinde elma armut, sebze satıcıları dururdu. Şimdi onlar da yok. Tamamen buraya kaydı.»

«— Hatırlıyorum galiba» dedi Çavuş.

Anamur Jandarma Kumandanı hâlâ tereddütlü idi :

«— Pekiyi, tapulu mülkleri de, tapulu arazilerine dükkân yapıldığı zaman neden kanuna şikâyet etmemişler?»

Ahmet Ağa, kendinden emin, cevap verdi :

«İşte Tersakan Jandarması; işte ifadesi! Dinlediniz, Kumandan Beğ. Burası pazar yeri. Sadece yazın; o da üç, dört ay pazar kurulur. Tecâvüzün def'i için, men-i müdâhale dâvası açmamış olabilirler. Bu, önem vermediklerinden veya kanunî formaliteleri bilmediklerinden olabilir. Bizim halkımız İdare'yi de; mahkemeyi de, devleti de jandarma olarak bilir. Ben öyle zannediyorum ki, bu Çavuş'a durum defalarca anlatılmıştır. İşte kendisi! Sorun söylesin. İfadesini ve itirazını duyduunuz.

Kendisi müdahaleyi men selâhiyetini haiz değilse, kanun yolunu gösterir, anlatır. Şuradan girin; şuradan çıkın

BİZİ YAŞATANLAR

der Kızılcalılar, Çavuşun bu ifadesine bakarak, Kötekler'e, Karakol bizi tutuyor diye posta da koymuşlar. Çok iyi bilirsin onları.»

«— Öyleyse, temelde Kötekler haklı.»

«— Dahası var Kumandan; oğlum : Kötekli Obası baştan, Kızılcalıların talvar tutmalarına; ufak tefek bir yer çevirip dükkân yapmalarına ses te çıkarmadılar. Muhtarın mâlûmatı tahtında kış, yaz, bu dükkânlara bekçi kondu. Pazar kurulduğu sürece de temizlikçi tutuldu.. Bu kavganın asıl, bekçi parasından çıktığını kuvvetle tahmin ediyorum. Çünkü Kızılca'lılar bekçi ve temizlik parası da vermezler.»

«— Allah Allah!»

«— Evet öyle. Çıkınız dendiği zaman, çıkmazlar; bekçi parası istendiğinde de mülkümüz değil ki vergi verelim derler.»

«— Yani iki taraflı kanbur!»

«— Tamamen öyle..»

«— Bu, kanun meselesi Ahmet Ağa. Mamafih, bu söylediklerinizi, olduğu gibi zabta geçip, size imzalatacağım. Ayrıca Kaymakam'a da durumu anlatacağım. Buna rağmen, karşılıklı itirazlar olursa, bunu Mahkeme halleder. Söylerseniz, haklı olduğuna inanan Mahkeme'ye başvurur.»

«— Siz merak etmeyin. Bu korkudan sonra burada bir tek Kızılca'lı duramaz artık. Para verseniz; bağlasanız da duramaz. Zaten iddia edecekleri bir hak da yok.»

» «— Orası tamam öyleyse, Ahmet Ağa. Fakat birinci isteğinizi yapamayız. Kaymakam durumu, yakından takip ediyor. Belki Valiye hattâ İçişleri Bakanlığına durumu aksettirmiştir. Biz buradan elebaşı olarak en az bir kaç kişiyi Anamur'a götürmeden gidemeyiz.»

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa güldü;

«— Ben de jandarmayım oğlum. Kaymakam, Vall, İç İşleri Bakanı sizden ancak, hâdiseyi bastırmanızı; önlemenizi ister. Hâdiseyi büyütmenizi değil. Siz buradan bir tek Kötekli'yi götüremezsiniz. Kötekler'i bilmiyorsunuz siz. Şimdi onların kadınları bile silâhlandılar. Sadece çevremizdeki tepeler değil, Meteris Boğazı; Devrend Boğazı; Tilki Kısığı; Kapısa, yani Anamur; Gülnar; Ermenek'e giden bütün yollar mavzerlilerle tutulmuştur. Neden? Jandarmaya karşı mı? Hayır.. Kendilerinden birini götürecekt kim olursa, O'na karşı. Kötekler mert insanlardır. Kanuna karşı da, boyunları eğridir. Fakat kalleşliğe hiç gelmezler. Sonradan açacağınız takibat üzerine bir kişiyi bile ifadeye çekseniz, Kanuna karşı silâh çekmezler, fakat dünya yüzünden Kızılca'lı neslini keserler.»

«— Ahmet Ağa, biraz mübâlâğa ediyor musun?»

«— Belki farkında olmayarak kıyıda, köşede bir mübâlâğa cümlesi sarfetmiş olabilirim, ama dediklerim doğrudur.»

«— Biz şimdi, bu kadar gürültüye karşılık buradan bir tek kişiyi dahi almadan mı gideceğiz?»

«— Yakalayamazsınız. Yakalasanız da götüremezsiniz. Götürmeye kalksanız, hâdiseye büyür. Can kaybı olabilir. Baştan önlenebilecek bir olayı zabıta bazan, kendi hareketleriyle büyütür. Siz şimdi buradan bir tek kişi götürmeye kalksanız, şu gördüğünüz dağlar, silâh sesleriyle dolar.»

«— Pekiyi Ahmet Ağa, bu kadar silâh atıldı. Yasak silâhlar bunlar.. Mavzer. Biz nasıl bir tek mavzer; bir tek insan yakalamadan, elimizi, kolumuzu sallayarak buradan gidebiliriz?»

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

«— Hâdise nasıl başladı?»

«— Kızılca'lı biri, Kötekli birini bıçaklamış.»

«— Tamam öyleyse. Siz ilk ısırın iti tutun, yakalayın, götürün. Yani, illâ da bir kişi götürmek lâzımsa, bu, Kızılca'lı olsun. Kaldı ki hâdiseyi ilk başlatan da Kızılca'lılar. Savcı veya Kaymakam önce sizden O'nu ister. Başka türlü-sü düşünülemez. Hâdiseyi büyütmüş, yeni olaylara sebebiyet vermiş oluruz. İki köy arasına kin ve intikam girer... Bir çıban başı olur bu iş. Yapamazsınız bunu!»

«— Ahmet Ağa, öyleyse sizin bize bir faydanız dokunmayacak?»

«— Bu iki şartla, çevirmeyi kaldırmak için aracı olurum. Öyle sanıyorum ki, dağılırlar. Kızılca'lıları da sağ sâlim göndeririz.»

«— Oyle değil Ahmet Ağa. Biz sabahtanberi sizi bekliyoruz. Biz, sizin, Köteklileri teslim olmaya ikna edebileceğinizi sanıyorduk. Onun için bekledik sizi. Yoksa şimdiye kadar bunların hiç olmazsa bir kaçını yakalardım.»

Ahmet Ağa tebessümle cevap verdi :

«— Askerin kendine güvenmesi iyi bir şey. Ben ise şimdi sivilim. Gözü dönmüş; silâha sarılmış koskoca bir Köyü ikna edip, size teslim edebileceğimi pek ummam. Bu adamlar her şeyi; ölmeyi; savaşmayı, kabul ederler, fakat mağlûp olmayı kabul etmezler.»

Güldü :

«Burada, çevirdikleri Kızılca'lıların gözleri önünde bu dağılırların ellerini kollarını bağlayıp, Kaza'ya sevkedeceğiz.. Ben bu kadar hayalperest değilim.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Pekiyi, savunduklarınızın, Jandarma için zaaf teşkil edebileceğini düşünüyor musunuz?»

«— Karşımızda düşman askeri yok Kumandan. Bir hâdise olmuş. Fallini mağdurlar yakalamış, size teslim etmiş; Siz ise kaçmasını önleyememişsiniz. Budur işte asıl jandarma için zaaf olan.»

Sözünü tamamlayamadı. Tam bu sırada, iki mavzerli er, bir delikanlı getirdiler. Sert bir selâmdan sonra takdim ettiler :

«— Yakaladık Efendim.»

«— Kimi?»

«— Yaralama hâdisesinin fallini.»

Kumandan kalktı. Delikanlıya, bütûn gücüyle bir tokat indirdi.

«— Niye kaçmaya yeltedin?»

«— Teslim oluyorum Efendim!»

Kuvvetli bir tokat sesi daha duyuldu.

«— Böyle mi teslim olunur?»

Bu defa dizine bir tekme yiyen genç, yere yığılırken, Ahmet Ağa'ya baktı :

«— Beni döğmesinler Ağa, cezama razıyım.»

«— Seninki dayak değil, bir kör kurşun ama, dua et ki kanun var. Bak şu sebep olduğun işe! Üç Karakolun jandarması hep burada. Köyünüzü kırar; neslinizi keser bu dağlılar sizin!.. Ondan sonra da gider, teslim olurlar.»

«— Beni öldürecekler Ağa.»

Ağlıyordu..

«— Kim öldürecek?»

«— Bu Kötekliler beni sağ bırakmazlar artık.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Onu önce düşünecektin oğlum. Yayla, sahil, huzur bırakmadınız Millette. Ne zannediyorsunuz kendinizi? Allah'tan, Devlet'ten korkmaz mısınız?»

«— Beni bırakma Ağa!. Jandarmaların arasında vururlar beni.»

«— O kadar değil. Teslim olduktan sonra artık, jandarmanın emniyetindesin. Sana atılacak silâh, seni koruyan jandarmaya atılmış demektir. Bu ise kimsenin haddi değil.»

Kumandan'a döndü :

«— Bu iş tamam! Hâdiseyi başlatan ve ilk suçlu bul. O da elinizde bulunuyor. Bana bir vazife veriyorsanız, bашım üstüne.»

Kumandanlar birbirlerine bakiştılar. Sonra Anamur Jandarma Kumandanı cevap verdi :

«— Sen ne istersen yap Ahmet Ağa, Yalnız tutacağım zabtı imzalayacaksın. Ben halkı gördüğünüz gibi dükkânlara soktum. Her dükkâna bir nöbetçi diktim. Bir huruç hareketi yapamazlar. Git, konuş, ikna et, dağılsınlar. Halkın buradan boşaltılması esnasında, Kötékler yanından bir tek silâh patlarsa, sen mes'ul olursun.»

«— İki taraftan da bir hâdis e çıkaran olamaz. Ben iki tarafa da konuşurum.»

Ahmet Ağa Koreli'nin Kahvesi'nden çıktı. Ortalıkta çıt yoktu. Kötékler Burnu'na çıktı. Kimse yoktu. Tepeyi aştı. Karşısında Molla Yusuf'un Halil belirdi.

«Halil, nedir bu yaptığınız?»

«— Bizim bir şey yaptığımız yok Ahmet Ağa. Ne harman yakar, ne dükkân yıkarız. Yerimizde oturuyoruz işte.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Bu nasıl oturmak? Köylüyü seferber etmişsiniz ya. Siz, köyün büyüğüsünüz. Milleti birbirine kırdıracak mısınız?»

«— Köylüyü kimse seferber etmedi. Boğazımıza kadar dolduk artık bu Kızılcalılardan.»

«Ne yapmak kararındasınız? Bak, memleketin jandarması seferber oldu.»

«— Bizim jandarmayla işimiz yok. Usanıncaya kadar otursunlar. Usandıktan sonra kalkıp gitsinler.»

«— Pekiyi içerdekileri ne yapacaksınız? Ne silâh atıp duruyorsunuz?»

«— Açlıklarından kıracağız onları! Bir sene sonra bu çevirme yine kalkmayacak burdan.»

«— Halil, ben seni akıllı, uslu bir adam sanırdım. Çocukların önüne düştün de demek, burada harbe çıktınız öyle mi? Tuh sana!»

«— Sen ne diyorsun Ahmet Ağa, onu söyle. Bir çocuğumuzu bıçakladılar. Pazar yerinde huzur bırakmadılar. Bizim Dinimizde, kanunumuzda, ahlâksızlık yapana, ders vermek yok mu?»

«— Var ama, böyle değil. Bu sizinki ihkak-ı hak.. Hak-kınızı devlet korusun oğlum, kendiniz değil. Sizin yaptığınız düpedüz isyan.»

«— Biz isyan ediyoruz öyleyse.»

«— Halil, Halil! Yaşın, başın olmasa, tokatlardım seni burda. Çıldırılmışın seni!»

«— Onu da yaparsın. Döğersinde, azarlarsın da, sana elimiz kalkmaz. Bir şey diyeyim mi sana?»

«— Bir değil, iki şey del!»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Sen araya girmel.. İyi kıstırdık burda onları. Onlara iyi bir ders vermezsek, bu memlekette yaşanmayacak. Senin bize bir iyiliğin dokunacaksa, jandarmalara söyle, çekip gitsinler.»

Ahmet Ağa sinirli sinirli güldü :

«— Sen ya matıflamışsın veya zaten aklın bir şeye ermiyor. Gülnar ve Anamur Jandarması seferber oldu. Kaymakam'ın eli telefonda. Belki Vilâyetten kuvvet isteyecek Ankara'ya haber verecek.. İş bu hale geldikten sonra; silâhlanmış iki köy karşı karşıya geldikten sonra iş, jandarmayı da aşar, Kaymakam'ı da.. Hangi dünyanın lâfını ediyorsun sen?? Bu şekilde mi bırakılacaksınız? Köyünüz tehcir edilecek belki. Başka kazalara, köylere yerleştirileceksiniz. Ayrıca elinizdeki yasak mavzerler için yıllarca hapiste yatacaksınız.»

Ortaya birden bire Süleyman'ın Dede çıktı.

«— Bizi bunlar korkutamaz Ahmet Ağa! Hapiste de yatarız, göçeriz de. Kanuna karşı muti olduğumuzu bilirsin. Bunlardan yılmayız biz. Sen bize bir lâf et : Hepiniz silâhlarınızı indirip, evinize dönün de. Derhal döneriz. Ama bunun karşılığında bir şartımız var.»

«— Nedir o şart?»

«— Bu pazarda artık bir tek Kızılcacı barınamaz. Bu korku yeter onlara. Jandarma kaçırdığı suçluyu da yakaladı. Bunlar tamam.»

«— Tamam olmayan ne?»

«— Hiç birimiz hakkında tahkikat açılmayacak. Bizi burdan şimdi kimse götüremez. Fakat evlerimize döndükten

BİZİ YAŞATANLAR

sonra bir müfreze gelip köyden adam toplayacaksa hiç önümüze durma. Ceza göreceksen, işimizi bitirelim, ondan sonra hapse girelim. Gözümüz arkada kalsın.»

«— Sen akıllı bir çocuksun Dede, ama o kadar çok istedin ki, bunları yapmak mümkün değil.»

«— Ne istedim Ağa?»

Ahmet Ağa biraz nabız yoklamak istedi :

«— Silâhı kapalı dışarı fırlamış oğlum. Jandarmanın gözünü önünde, hep bir ağzından, otuz mavzer birden sıkıyor-sunuz. Pazar yerini harp meydanına çevirmişsiniz. Ne demek bu? Önceden hazırladığınız, bir cinâyet plânını uyguluyorsunuz. Hareketleriniz suç. Silâhlarınız yasak. Hiç birinize dokunmadan, bu kadar kuvvet, çekilir gider mi burdan?»

«— Ne olacak?»

«— Ne olacak, hiç olmazsa bir kaç kişiyi elebaşı olarak teslim edeceksiniz.»

Ses kesildi. Yüzleri eğilmişti.

«— Ne o, yüzleriniz eğildi ya.»

«— Yüzümüz niye eğildi biliyor musunuz? Senin bizi daha anlayamamış olduğuna.»

«?»

«— Biz o kallesliği yapar mıyız Ağa? Jandarma burdan bir kaçımızı kurbanlık koyun gibi götürecektir. Kimin için? Kızılca'lılar için. Biz de dağılıp, evlerimize döneceğiz öyle mi?»

Tek tek konuşuyor, Ahmet Ağa sadece dinliyordu :

Molla Yusuf'un Halil kesin konuştu :

«— Biz jandarmaya adam teslim etmeyiz. Alabilirse gelsin, kendisi teslim alsın.»

BİZİ YAŞATANLAR

Daha konuşacaktı ki, Ahmet Ağa sözünü kesti :

«— Götürün şunu burdan! Gözü dönmüş bunun!» Halil diremedi... Mavzerini eline alıp, uzaklaştı.

Dede, yüzü eğri; Ahmet Ağa'ya sordu :

«— Bir kaçımızı teslim etmek için söz mü verdin yoksa Ahmet Ağa?..»

«— Söz verdiğem, beni kırar mısınız?»

Mustafa daha da kızardı :

«— Ahmet Ağa, sen kendini de bizi de harcamışsın.»

«— Sen soruma cevap ver : Teslim etmek istesem, beni dinlemez misin?..»

«— Ne diyorsun Ahmet Ağa sen? Ben seni dinlesem de, jandarmaya teslim olsam, vallahi beni vururlar.»

«— Kim?»

«— Kimse vurmasa, kardeşim vurur; babam vurur.»

«— Bu kadar kararlı mısınız?..»

«— Bu kadar kararlıyız Ahmet Ağa.»

«— Pekiyi öyleyse oğlum, başka şartlar üzerinde duralım. Akli eren bir kaç kişiyi çağır şuraya.»

Biraz sonra Gübbük Mustafa, Delioğlu Halil, Solak Durmuş ve bir kaç delikanlı, küçük bir grup meydana getirmişler, Ahmet Ağa'yı dinliyorlardı :

«— Bakın çocuklar. Haklı olduğunuzu biliyorum. Kumandanlara her şeyi anlattım. Tersakan Jandarma Kumandanı, tapu ibraz edemeyen veya icar; kira mukavelesi gösteremeyen Kızılca'lılara bu seneden sonra talvar tutturmayacak.»

«— Karakola lüzum yok. Bundan sonra Kızılca'lı olarak kimse ayak basamaz buralara.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— O ayrı konu. Artık kırılganlık kalmayacak. Barıştıracamız sizleri. Herkes eteğindeki taşı döksün. Geçmişte olduğu gibi, şimdiden sonra da kardeşçe yaşayacağız. Çocuklarımıza düşmanlık değil, dostluk ve barışı bırakacağız miras olarak. Düşmanlıktan hiç kimse kazançlı çıkmaz. Şimdi hiç bir şey olmamış gibi dağılacaksınız.»

Durdu, hepsini tek tek süzdü. Bakışlarından hiç bir mâna çıkaramadı.

«— Suçlu yakalandı.»

Bir kaçış güldü :

«— Sergiden dışarıya sağ çıkamayacağını anladı da ondan..»

«— Olabilir. Geçmiş unutulmuş artık. Geleceğe bakın. Bu yaptığınız, kanuna göre suç. Fakat jandarmayı ikna ettim. Hiç birinizi yakalamayacak.»

«— Yakalayabilirse buyursunlar» diyen delikanlıyı arkadaşları susturdular.»

«— Yakalarlar, yakalarlar, Devletle başa çıkılmaz.»

Ahmet Ağa devam etti :

«— Sonradan da herhangi bir takibat yapılmayacak.»

Tekrar yüzlerine baktı :

«— Her şey sizin istediğiniz gibi halledildi. Bana diyeceğiniz bir şey var mı?»

«?»

«— Neden cevap vermiyorsunuz?»

«?»

«— Susmanızı kabul mü, red mi kabul edeyim?»

Delicikli Halil, ağır ağır cevap verdi :

«— Cevap verecek bir şey kalmadı Ahmet Ağa. Bunlar

BİZİ YAŞATANLAR

cevabı hep birbirlerinden bekledikleri için susuyorlar. Kızılca'lılar alacakları dersî fazlasıyla aldılar. Suçlu da yakalandı. Mesele kalmadı artık.»

«— Öyleyse benim sizden bir ricam var :

Önümüzdeki Cuma yine geleceğim. Kızılca'nın ileri gelenlerini de ısmarlayacağım. Barıştıracam sizi.»

«?»

Akşam üzeri Gülnar'a dönüyorlardı.

Bu hâdise üzerine Ahmet Ağa bir çare aradı. Köyünün insanlarıydı bunlar. İdeolojik sapma ve şartlanma yoktu ki toplu hareketle isyan çıkarsınlar. Dışardan gelen bir tahrik ve özentî de yoktu. Buna rağmen, demek ki kardeş kardeşi vurabilecekti.

Büyük şehirlerde duydukları anarşi, köyelerine mi gelmişti? Hayır, bu anarşik bir kalkışma değildi şüpesiz. Kanuna karşı bir kastı da yoktu. Ama sonuç?

İyilikle önlenmezse mutlaka jandarmaya isyana kadar varacaktı. Kötü niyetli olmayan bu insanlar, yaptıklarının neticesini bilmeden, işi buraya kadar vardırımlardı.

O halde herkese normal bir değerlendirme ölçüsü verebilmek gerekirdi.

Hocası Emin Efendi'ye sordu :

«— Ne yapmak lâzım Hocam? Bizde şimdiye kadar iki köyün, kanlı bıçaklı birbirine girdiği görülmüş şey değil. Bu bir örnek. Yarın daha başka olaylar çıkmayacağını kimse temin edemez.

Bize düşen bir şey yok mu burada? Alacağımız bir tedbir yok mu?»

Hoca sakalını sıvazladı.

«— Var» dedi, ve devam etti :

«— Hakkı, Hukuku, Allah'ı, Peygamber'i herkese öğretmek.»

«— Pekiyi Hocam, yirmi yıldır sen bu Camide vazeder-sin. Günâhı, sevabı daha nasıl öğreteceğiz bu insanlara?»

«— Vaaz Cami'de kalıyor Ağa. Cami'de herkes memnu-niyetle dinliyor. Çıktıktan sonra hayatın çeşitli didişmeleri arasında burada aldıklarını yitiriyorlar. Normal bu! İnsanın tab'ında kötülük yapma temâyülü varsa, bunu haftada bir nasihatla önleyemeyiz.»

«— Pekiyi ne olacak?»

«— Bu temâyülü kaldıracamız.»

«— Ne ile olur bu?»

«— Küçükten terbiye ile.»

Ahmet Ağa güldü :

«— A Hocam, koca koca adamları küçültemeyiz ya.»

«— Öyle değil Ahmet Ağa.»

Hoca uzun uzun ilimden, ta'limden, terbiyeden bahset-ti. Bu mevzudaki Ayetleri, Hadis'leri okudu ve kararını şöy-le açıkladı :

«— Bir Kur'an Kursu yaptıracağız Ağa. Köyün çocukla-rını, gençlerini burada okutacağız. Burada yetiştirdiklerimi-zin bir kısmını, iki oğlunu okuttuğun mektebe; İmam - Hatip Okulu'na ve ortaokula göndereceğiz. Gitmeyenler de Köy'-de hakkın; Hukukun bekçisi olacak. Başka türlü olmaz bu!»

Bir Kur'an Kursu binası yaptırmak zor iş değildi Ahmet Ağa için.

Hüseyin Usta'yı çağırdı :

«— Beni yorma Hüseyin. Amele, usta, ne lâzımsa bul. Camiin bitişiğinden münasip bulduğun bir yer seç. Bir mektep olacak bu; Kur'an mektebi. Sınıfları; yatakhânesi;

mutfağı; Hoca odası bulunacak. Fazla uzamasın. Sen ben-
den sadece malzeme iste. Başka şeyler için de koşturma
beni.»

Hüseyin Usta plândan; betonarme hesaplarından hak-
kıyla anlayan bir inşaatçı idi.

«— O kolay» dedi. «— Malzeme ve plân olduktan son-
ra işçilikten korkmam ben.»

İki ay sonra tek katlı; iki yatakhanesi; bir dersanesi ve
mutfağı, Hoca odasıyla bina hazırды. Cami ile yanyana ne
güzel olmuştu!

«— İşte Hocam binâ. Getir Köylüyü, okut burada. Ha-
ramı, helâli öğret.»

«— Ben yaşlandım Ağa. Buraya genç bir Hoca bulaca-
ğız. Hem Kur'an Kursu'nu, hem Camii idare edecek.»

Camiin kadrosu yoktu. Seksen dört yaşındaki özel ho-
cası Emin Efendi, on altı senedir idare ediyordu.

Kur'an-ı Kerim Kursu inşâsı civar köylerde kısa zaman-
da duyuldu.

Dere Köy, Kızılca, Taş Oluk, İshaklar'dan öğrenciler
akın etti. Yıllar bu şekilde ilerledi.

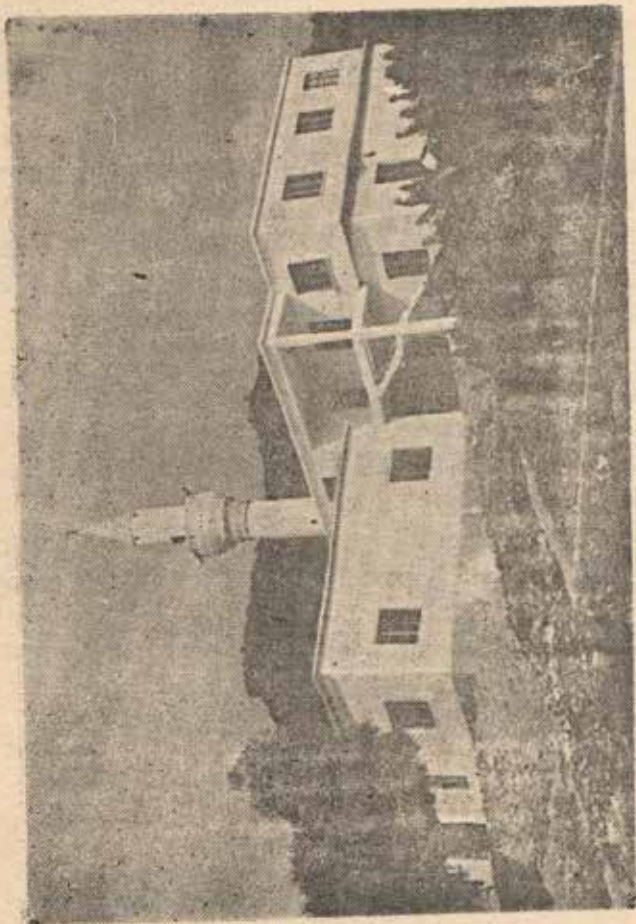
Hoca bir yandan Kaymakam'ın izni ile Arabî, bir yan-
dan Kur'an-ı Kerim öğretiyordu.

Bir gün Ahmet Ağa'ya yakındı :

«— Ben bu işin altından kalkamayacağım artık. Bir
kadro bulma çaresi arayalım.»

«— Biliyorum Hocam yoruluyorsunuz. Camie bir kad-
ro alınması için Müftü'ye gittim. Köy kadroları, Müftülükle-
rin tesbit ettiği sıraya göre veriliyormuş. Müftü bizim
Cami kirk altıncı olarak göstermiş.»

BİZİ YAŞATANLAR

Denizciler Kur'an-ı Kerim Kursu, Okuma Odası ve Cami, âdeta bir külliye gibidir.

BİZİ YAŞATANLAR

«— O da haklı Ağa. Sen nasıl olsa özel hoca tutup, camie bakıyorsun. Camiine bakamayan köyler varken, bu-
raya kadro vermezler.»

«— Öyleyse idare edeceksiniz Hocam. Başka çaremiz yok.»

Yıl 1969.

Bir güz sabahı Anamur İlköğretim Müdürü Mehmet
Tevfik Kaya, Ahmet Ağa'yı ziyaret etti :

«— Mahalleniz büyüdü Ahmet Ağa. Altı yedi yaşında-
ki çocuklar, soğukta sıcakta bir saat yol katederek, Boz-
yazı'ya gidiyorlar. Bu size ızdırap vermiyor mu?»

«— Biliyorum Oğlum. Bunu ben de zaman zaman dü-
şündüm. Bina kolay. Fakat kadro işi zor. Bir İmam-Hatip
Okulu Yaptırma Derneği kurduk. Kardeşim Fehmi ile, iki
yüz bin liralık mülkümüzü bağışladık. Fakat kadro alama-
yız dediler.

Bir Kur'an Kursu yaptık. Bir kaç senedir Kaymakam'ın
müsaadesi ile özel Hocamız talebe okutuyor. Kadromuz
yok.

Cami yaptık. On yedi senedir kadrosuz, idare ediyoruz.
Bizi bina yıldırılmaz. Kadro işi yıldırıyor bizi.

«— Biz Denizciler İlkokulu kadrosu'nu aldık Amca.»
Ahmet Ağa'nın gözleri sevinçle parladı :

«— Öyle mi?»

«— Evet Amca.»

«— Gel öyleyse, gözlerinden bir öpeyim.»

«— Kadro aldık ama, binamız yok.»

«— Öyle ya, bina yok.»

Başını mânalı mânalı iki yana salladı.

BİZİ YAŞATANLAR

«— Garip şey! Binasız okul. Bir yanda da kadrosuz Kur'an Kursu!»

«— Bunun ikisini birleştireceğiz Amca.»

Ahmet Ağa güldü :

«— Nasıl?»

«— Birinin binasını alacağız, diğerinin kadrosunu. İki si biraraya gelince, tekmil bir okul olacak.»

Ahmet Ağa, elinde olmayarak bir kahkaha attı.

«— Hay oğlum, siz her şeyi hazırlamışsınız. Kendi kendinize gelin, güvey olmuş; yüzüğümüzü siz takın diye, elinizi uzatıyorsunuz bana.»

«— Size nazımız geçtiği için Amca.»

«— Hiç bir ilkokulun Kur'an Kursu yapıldığını duydunuz mu siz?»

«— Kur'an Kursu diye bir şey yok ki Amca? Elinizde yaşlı bir Hocanız var. On beş yirmi günüllü öğrenci ile koskoca binayı işgal ediyorsunuz.»

Ahmet Ağa gülerek konuşuyordu :

«— Yani suç mu işliyoruz Müdür Beğ?»

«— Estağfirullah Amca. Şimdiye kadar konuştuklarımızın hepsi şaka. İsterseniz işi ciddiye dökelim.»

«— Dök bakalım.»

«— Siz sadece Köyün değil, Kâza'nın büyüğünüz, Amca. Bu iş başka bir köyde de olsa, size gelirdik yine. Bu Köyün işi sizi ilgilendirir. Kaldı ki bu, mahallenizin işi. Elbet, önce aklımıza siz geleceksiniz.»

«— Ben memnun oldum evlâdım. Söze lâtife ile başladık ta, öyle konuştuk. Hiç haberimiz olmadan Mahalle-

BİZİ YAŞATANLAR

mize mektep kadrosu getirmişsiniz.. Memnunluktan öte, mahcup oldum buna. Bu istek bizden; mahallemizden gelmeliydi.»

«— Bu bizim resmî görevimiz.»

«— Resmîsi, sivilî yok oğlum bunun. Anasının kucağından düşmemiş çocukların bir saatlik yolu iki saatte alarak Bozyazı'ya yağmurda, yaşta dabalamaları bizi az mı üzdü? Ben, kadro alamayız diye bu işe girişmedim.»

«— Allah sizden râzı olsun Amca. Kaymakam'ın da selâmını getirdim. On beş gün sonra okullar açılacak. Ahmet Ağa bu işe bir çare bulur dedi.»

Ahmet Ağa derin bir düşünceye daldı.

On beş günde bina yapılamazdı. Gelen kadro da geri çevrilemezdi..

Hocası Emin Efendi'yi çağırdı :

«— Hocam, bu Efendi. İlköğretim Müdürü.»

«— Hoş geldin Beğ oğlum.»

İlköğretim Müdürü Mehmet Tevfik Beğ. Hoca'nın elini öptü :

«— Tanışmakla şeref bulduk Hocam.»

Ahmet Ağa Hocasına döndü :

«— Mahaliemize ilkmektep açılmış Hocam, haberimiz yok.»

«— Yaa. İyi bir haber bu!»

«— Haber iyi ya Hocam, bizden Kur'an Kursu'nu istiyorlar.»

«— Mülk Senin. Kur'an Kursu da resmiyet kesbetmedi henüz. İster verir, ister vermezsin.»

Gülüştüler.

«— Mânevî mes'uliyeti olmaz mı Hocam?»

BİZİ YAŞATANLAR

— Mânevî mes'uliyeti olmaz. O da mektep, o da.. Ama ben sana gönlün rahat olsun diye bir çare de gösterebilirim.»

«— Buyur Hocam.»

«— Kurs binası Camie bitişik. İlkmektep için yer olarak daha selâmet bir mahal gerek.»

«— Evet?»

«— Kur'an Kursu binasını geçici olarak veririz. Şimdilik burada idare ederler. Siz, bir ilmektep binası yaptırır-sınız, oraya taşınırlar. Buna karşılık da, Efendi oğlumuz bize, bir Kur'an Kursu kadrosu alır.»

Gülerek İköğretim Müdürü'ne sordu :

«— Münasip mi evlâdım?»

İköğretim Müdürü memnundu :

«— Allah sizlerden râzı olsun Hocam. İsminizi duydum ama, bu kadar aydın olduğunuzu da bilmezdim.»

Hoca güldü :

«— Biz karanlığı sevmeyiz evlâdım.»

Hep beraber gülüştüler.

Ahmet Ağa Hoca'ya sordu :

«— Hocam, talebelerinizi ne yaparız?»

«— Güz dönümü şimdi. Talebelerimiz henüz gelmediler. Geldikleri zaman, okul binası yapılıncaya kadar Camide idare ederiz. Yatıp, kalkmaları için de Köy Odası'nı tahsis ederiz, olur biter.»

İköğretim Müdürü Ahmet Ağa'ya döndü.

«— Masa, sandalye, sıra işini ne yaparız?»

«— Biz onu hallederiz evlâdım. Talebe velileri zengindir burada. Her veliden bir sıra parası alır, artan parayı, yeni yapacağımız binaya harcarız.»

B İ Z İ Y A Ş A T A N L A R

İlköğretim Müdürü çantasından bir plân çıkardı.
«Yapacağımız plân şu Amca. Vekâletten gönderildi.

Ahmet Ağa tebessüm ederek plânı aldı :

«— Bu da Denizciler için mi çizilmiş yoksa Vekâlet-
ten?..»

«— Yok. Bize bir plân gönderilir. Yapılacak okulları
ona göre yaparız.»

«— Biz bunun dilinden anlamayız. Bize birikir mısınız?»

«— Tabi bırakırız. Sizin için getirdim zaten.»

Ahmet Ağa, Kur'an Kursu binasını yapan Hüseyin
Usta'yı çağırdı :

«— Al bakalım Usta. Bu plânı kaldırabilir miyiz?»

Hüseyin Usta plânı inceledikten sonra başını kaldırdı :

«— Bu plân bizim için külfet Ağa. Kaladıran'a yapılan
okulun plânı bu. O zaman keşif bedeli yüz yirmi beş bin
lira idi. İki sene önceki râyîç bu! Şimdi, iki yüz bin liradan
aşağı kurtaramayız. Daha mütevazî bir plân idare eder bi-
zi.»

«— Plânda tâdilât yapamaz mıyız?..»

«— Yapamayız.»

«— Neden?..»

«— İskân ruhsatı vermezler.»

«— Daha küçük bir plân istesek?»

«— Bilmem ki, ben de öyle diyorum ama, o da çok
uzar.»

«— Pekiyi, Bismillâh deyip başlasak Hüseyin Usta,
yapamaz mıyız? Bir mühendise lüzum var mı?»

«— Yok. Yaparız kendimiz.»

«— Başla öyleyse Hüseyin Usta! Allah Kerim. Hangi işimizde bizi utandırdı?..»

«— Önce bir yer tesbit etmeliyiz.»

«— Doğru.»

Ertesi gün Cuma idi. Cuma Namazından sonra bütün mahalleli Camiin önünde toplandı.

Ahmet Ağa durumu geniş geniş anlattı. Sözlerini şöyle bağladı :

«— İstişâre Sünettir. Durumu size anlattım. Şimdi de fikirlerinizi öğrenmek istiyorum.»

Her kafadan bir ses çıktı :

«— Bu sene yetiştiremeyiz.»

«— Yetişir veya yetişmez. Biz başlayalım.»

«— Kur'an Kursu'nda başlayacakmış ya işte.»

Emmoğlu Yusuf da bir şey söylecekti, vazgeçti. Bunu farkeden Ahmet Ağa sordu :

«— Birşey mi söyleyeceksin Emmoğlu?..»

«— Bir şey soracaktım ya, vaz geçtim. Siz nasıl olsa düşünülmüşsünüzdür.»

«— Ne soracaktın?..»

«— Han! bize söz düşmez. Hocam var. Sen de O'na sormadan bir adım bile atmazsın.»

«— Sor bakalım. İstişâre ediyoruz burada. Herkes fikrini söylesin, itirazını yapsın. Ona göre bir karara varalım.»

«— İtiraz değil benimkisi. Bir fikrim de yok. Sadece öğrenmek istiyorum : İlmektep yapacağız. Bir sevap var mı bunda?..»

«— Bu mevzuda bana söz düşmez» dedi Ahmet Ağa.
«— Hocam var.»

Hoca tek, tek ve kelimelerin üzerine basa basa cevap verdi :

«— İlkmektep, ibtidâiye demektir. Hayata burdan geçilir. Ortaokula burdan geçilir. Âskerde ilkmektepten şehâdetnâme sorarlar. Hattâ Kur'an-ı Kerim Kursu'na da burdan geçilir. Demek isterim ki, ilme de, hayata da ilkmektep hazırlar.»

Emmoğlu bunların hepsini «Doğru, doğru» diye başıyla tasdik etti.

Ahmet Ağa eniştesi Hocacıkoğlu Durmuş'un yüzüne baktı :

«— Mahallemizin en zengini sensin Durmuş Ağa Bir yardımın olur mu bize?»

Durmuş Ağa, büyük bir hayrat yaptıyordu. Kara Böğüt Deresi'ne altmış bin lira sarfederek betonarme köprü yaptıyordu.

«— Okulun yerini ben vereyim» dedi. «— Benim çocuğum yok. Köprüye başlamamış olsaydım, kimseye yük olmadan bir ilkokul yaptırmayı çok isterdim. Hayatımın son demlerinde bu, benim için iyi bir hizmet de olurdu. Fakat başladığım işi daha bitirmedim. Ali Baz Usta iki yandaki ayakların daha da yükseltilmesi için yeni bir masraf açtı. Çok külfet oldu bize köprü.»

«— Allah yardım etsin Durmuş Ağa. Biliyorum. Onun için de bir yardımın olabilir mi diye sordum. Yoksa, şu kadar vereceksin der, emr-i vâkî de yapardık. Allah kabul etsin, yerini verdiği göre, işimiz yarı yarıya kolaylaştı demektir.»

BİZİ YAŞATANLAR

Köylü Hasan «— Bana bin lira yazın» dedi. Ayrıca in-
şaat bitinceye kadar, oğlum Celâl'le beraber amele gibi
çalışırım.»

Hüseyin Usta, kalabalığa tek tek baktı :

«— Okul bitinceye kadar hepimiz, ustalar usta olarak;
diğerleri amele olarak çalışacağız. Ayrıca bin lira hanı-
mım; bin lira kendim için yazınız.»

Gök Hasan «— Ben fakirim» diye ilâve etti : «— Faz-
la vermeye gücüm yetmez. Bedenen çalışırım, beş yüz lira
da para verelbilirim.»

Ahmet Akdeniz;

«— Bin lira da Ağabeyim Yusuf'a yazın.»

Topluluğa döndü :

«— Arkadaşlar,

Altmış kişiden fazlayız burada. Kimse bin liradan az
vermesin. Elli binden aşağı düşerse, üzerini ben tamamlı-
yacağım.»

O gün orada, kırk yedi bin beş yüz lira toplandı.

İnşaat, Durmuş Ağa'nın gösterdiği arsada başladığı
zaman, herkes akın akın gelip, bedenen yardım ettiler.

Ahmet Ağa;

«— Bu bana yeter» dedi. «— Köyüm, her hangi bir
hayır işinde elbirliği edebiliyor. Gözüm açık gitmez artık.»

Yapı, Hüseyin Usta'nın organizesi ile başladı. Ahmet
Ağa her gün aralıksız inşaatın başında bulundu.

Okul, Denizciler - Manastır yolu üzerindeydi. Köylü
Hasan, Ahmet Ağa'ya takıldı :

«— Hocacıkoğlu otuz senede ne kadar değişti değil
mi Ahmet Ağa?»

«— Tabii değişecek.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Manastır yolu yapılırken, tarlama kazma vurdur-
mam demişti de, dayak yemekten zor kurtulmuştu. Şimdi
köprü yapıyor, okul yeri veriyor.»

«— Dünya bir imtihan ve yetişme yeridir oğlum. He-
pimizin hataları olmuştur. Bu hataları bırakır da Allah'a
tevbe edersek, hiç günâh işlememiş gibi ter temiz oluruz.
Kızılca ile Kötékler, daha bir kaç sene evvel, nasıl harbe
girmişlerdi? Şimdi bakın, kardeş gibi yaşıyorlar. Allah
(C.C.) bizi Müslüman olarak yaratmış. Elbet bir gün doğ-
ruyu bulacağız.»

Yapı, kış boyunca sürdü.

O yıl Denizciler İlkokulu, Kur'an Kursu binasında ted-
risat yaptı.

Bir bahar günü İçel Valisi Bayram Turan Çetin, Ana-
mur Kaymakam'ı Mehmet Özseçen, İçel Nafia Müdürü
Murtaza Akpolat inşaatı gezmeye geldiler.

Ahmet Ağa gelenleri saygı ile karşıladı .

Kaymakam, Ahmet Ağa'yı Vali'ye takdim etti :

«Bahsettiğimiz Ahmet Ağa bu.»

«— Merhaba Ahmet Ağa.»

«— Merhaba Efendim. Hoş Geldiniz.»

«— Senden çok bahsettiler, ziyaretine geldim.»

«— Devletle geldiniz Efendim, şeref verdiniz.»

«— Okulu kendi binanda açmışsın.»

«— Kur'an Kursu Binası Efendim, bizim değil.»

«— Kaymakam'a sizin yanınızda söylüyorum bakın,
okul, bu yeni binasına taşındığı zaman, Diyanet'e mücip
yazsın. Kur'an Kursu'na bir kadro istesin.»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Eksik olmayın Efendim.»

«— İnşaatı bize gezdirebilir misiniz?»

«— Ayak bastı parası alırız Vali Beğimiz. O şartla buyurun, gezebiliriz.»

Vali gülerek cevap verdi buna :

«— Beni bağladınız.»

«?»

Ayrılırken Ahmet Ağa'ya sordu :

Köy okullarına bu yıl ancak altışar bin lira ayırabildik. Ayak bastı parası olarak altı bin lira yeter mi?»

«— Aman Vali Beğimiz, bu parayı biz her hangi bir vatandaştan da alıyoruz.»

Bir hafta sonra yirmi dört bin lira Vilâyet yardımı geldi.

Haziran sonuna kadar inşaatın duvar kısmı bitti.

Hüseyin Usta Ahmet Ağa'ya;

«— Yapının üzerinden bir yaz geçsin. Üzerini dökmeyelim» dedi.

«— Aman Usta, o zaman okul açılana kadar binayı bitiremeyiz.»

«— Bitmesi şart değil ya. Kur'an Kursu'nda devam eder Okul.»

«— Kaymakam değişecekmiş. O gitmeden Kur'an Kursu'na kadro aldirmayı isterdim.»

«— Gelecek olan da öyle bir Kaymakamdır. O da önyak olur.»

«— Yeni ders yılına bitsin diyordum.»

«— Siz bilirsiniz ya, güze kalırsa sizin için de kolaylık olurdu.»

«— Niye?»

BİZİ YAŞATANLAR

«— Para bakımından daraldınız. Şimdi bunun üzerine en az elli bin lira ister.»

«— Gider mi o kadar?»

«— Fazlası olur, eksiği olmaz.»

«— Doğru, daraldık paradan. Şimdi devam edersek, bir tarla satmak zorundayım. Güze kalırsa bahçeyi satar, karşılız.»

«— İşte onu söylüyorum. Başka bir yer satmanı istemiyorum. Bahçecik'i altmış bin liraya sattın, bana mısın demedi. İnşaat bu, yutar. Bir yer daha satarsan, çocuklarına ne kalacak?»

«— En büyükleri kendini kurtardı. Şimdi benden zengin. Küçükleri de okuttum. Başlarının çaresine baksınlar artık»

Gülüşüler.

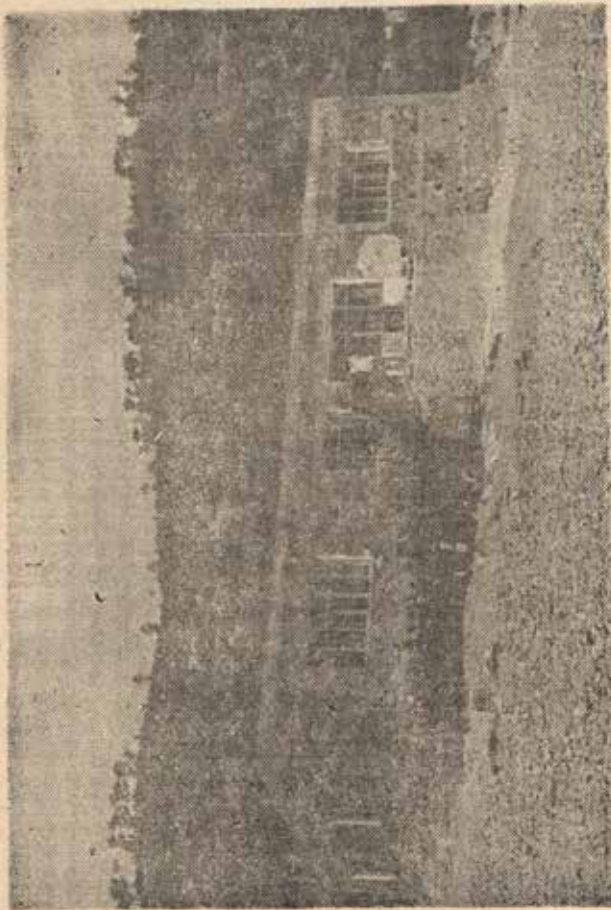
20 Şubat 1972 günü Denizciler İlkokulu'nda hummalı bir hazırlık vardı; açılış merâsimi yapılacaktı.

Bir haftadan bu yana geçici binadan yenisine bütün sıra ve masalar taşınmış, okulun salonları ve girişi süslenmiş; açılış için bütün hazırlıklar tamamlanmıştı.

Davetliler arasında Yeni Kaymakam Fahri Görgülü; Millî Eğitim Müdürü Ali Güleç; Bayındırlık Müdürü Murtaza Akpolat; İlköğretim Müdürü Mehmet Tefik Kaya; Millî Eğitim Memuru; Anamur Belediye Başkanı Nuri Sinanoğlu; Dr. Abdullah Çelik; civar ilkokul müdür ve öğretmenleri; Beyreli ve Kızılalan İlkokulu öğrencileri ve yüzlerce vatandaş bulunuyorlardı.

Denizciler İlkokulu Korosu'nun söylediği İstiklâl Marşı ile merasim açıldı.

BİZİ YAŞATANLAR

Yarımlar, çocuklar içindir. Arkasından, bütün bir köylünün sevinçle koştuğu Ahmet Ağa, yaptırdığı bu okulla, çocukların yüzünü bir daha güldürdü.

BİZİ YAŞATANLAR

Okul Müdürü'nün kısa (hoş geldiniz) konuşmasından sonra Kaymakam Fahri Görgülü mikrofana geldi :

«— Kazanıza yeni geldim. İlk defa böyle bir mutlu olayla karşılaşıyorum. Bir köy ilkokulunu değil; bir orta-okulu, hattâ liseyi barındırabilecek böyle muhteşem bir yapıyı bize kazandıran vatandaşımız, savaşta kolunu kay-beden bir harp mâlûlü.

Cephede kolunu; cephe gerisinde malını milleti için fedâ edebilen bu vatandaşımızın diğergâmlığı, beni fazlasıyla hislendirmiş bulunuyor. Onun için mazur görün, fazla konuşamayacağım.

Kendi yaptırdığınız okul, size hayır ve uğur getirsin.»

İkinci sözü, Bayındırlık Müdürü Murtaza Akpolat aldı:

«— Bu binanın nasıl yapıldığını başından beri biliyorum. Plânını ben getirdim. Köy ilkokulu için külfetli, fakat ideal bir plân.

Bir vatandaşın, bu kadar kısa zamanda tamamlayıp, bize teslim ettiği bu yapının değeri her türlü övgünün üzerindedir.

Millet'in Devlete uzattığı bu eli saygıyla öpüyorum.»

Ahmet Ağa, eli öpülürken ağlıyordu..

Bundan sonraki konuşmaları İçel Millî Eğitim Müdürü Ali Güleç ve Radar Mevzî Komutanı yaptılar.

Ahmet Ağa, kendinden bahseden her cümleye karşı, başını önüne eğiyordu. Övülmekten rahatsız olduğu bel-liydi..

Şöyle mırıldandığı duyuldu :

«— Övülmeye lâyık, yalnız Allah'tır!»

Bunları gören Dr. Abdullah Çelik duygulanmıştı :

«İşte Müslüman - Türk insanı!»

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa'nın önderlik ederek yaptırdığı DENİZCİLER İLKOKULU'nun açılış merasiminde İcel Bayındırlık Müdürü Murtaza Akpolat, konuşmasını yaparken. Davetliler soldan - sağa: Anamur Lisesi Müdürü Süleyman Aydın, Anamur Belediye Başkanı Nuri Sincanoğlu, Ahmet Ağa, bir davetli, Radar Mevzi Komutanı ve Anamur Kaymakamı Fahri Görgütü.

BİZİ YAŞATANLAR

İçel Millî Eğitim Müdürü Ali Gülec, kurdela'yı kesiyor.

BİZİ YAŞATANLAR

Millî Eğitim Müdürü, konuşmasını yaparken : Din adamının ilkokul; öğretmenin cami yaptırdığını gördüğümüz gün, İctimai barışın sağlandığını göreceğ, asil millî bayramımızı o zaman kutlayacağız.

BİZİ YAŞATANLAR

Ahmet Ağa misafirlerle : Solunda Kaymakam ve İlköğretim Müdürü; sağında Millî Eğitim Müdürü ve Belediye Başkanı. İşte Devlet - Millet kucaklaşması! Bu kucaklaşmayı bütün yurt sahına bir yayabilsek!..

BİZİ YAŞATANLAR

Millî Eğitim Müdürü Ali Güleç, Dr. Abdullâh Çelik ve Ahmet Ağa.
Saâdet dolu tebessümler, hangi hasretif ifade ediyor?

BİZİ YAŞATANLAR

İstemeyen, veren; yemeyen, yediren; vatanın derdini dert edinen, kendi derdini bildirmeyen kahraman...

Canakkale'yi Onlar yaptılar; İstiklâl Harbi'ni Onlar kazandılar...

Ne madalya istediler, ne rütbe! Bizleri yaşatmak için şehid oldular; ölümü kucakladılar!

Vatan Onlarla var; Millet, Onlarla sağdır.

Hiç bir makama tâlip olmadılar. İsimlerini afişlere; şöhratlerini kitâbelere yazdırmadılar. Allah için savaştılar; Allah için yaşadılar; Allah için yaşattılar...

Zafer kalemizin burclarında hâlâ Onların ismi dalgalanır. Mektebimizin harcında Onlar; suyumuzun, ışığımızın, yolumuzun köşe taşında Onlar vardır. Onlardır bizi yaşatanlar!

Kaymakam sözünde durmuştu :

Bir sene geçmeden, Kur'an Kursu'na kadro geldi.

Bir fırtınalı geceydi. Kalplerde kasvet; ruhlarda sıkıntı vardı âdeta...

Gece saat 23.00 sularında Anamur'dan Bozyazı'ya gitmekte olan minibüs, Denizciler yol kavşağında durdu.

O ne? Denizciler'de bir ev yanıyordu!

Minibüs, yön değiştirip; yangına doğru döndü. Arkadan gelen ikinci; üçüncü; dördüncü vâsıtalar da döndüler. Yollarını yangının ateşi aydınlatıyordu. Yolcular birbirlerini dürttüler; «— Ahmet Ağa'nın evi yanıyor» dediler...

Kısa zamanda yangının çevresi mahşer oldu, yangın sa Cehennem!

İki katlı; on odalı kocaman mâlikâne değildi yanan, Mahallenin tarihi; Ahmet Ağa'nın bir ömre sığmayan hâtıralarıydı...

Birinci kattaki üç ayrı depodan yükselmişti ateşler; gazê değil, sabotajdı düpedüz, kasıttı. Kim kastederdi Ahmet Ağa'ya? Cehâletle savaşıyor; yoklukla didişen bu insana, kimin kastı olabilirdi? Kafalardaki meçhûl bu idi...

İçindeki canlılar zor kurtarıldı. Başka bir «İğne» kurtarmak, mümkün olmadı. Patlıyan bütangaz tüpleriyle binayı, göz açıp, yummadan alevler sardı...

Konuşmaya kimse cesaret edemiyordu; bakışlar her şeyi ifâdeye yetiyordu.

Yükselen alevlere yönelmişti gözler..

«Yol yaptı geçtik; çeşme yaptı içtik» dediler..

«Yanan O'nun evi değil; bizim evimiz» diye eklediler..

Bakışlar donuk; sesler kısıktı :

«— Yaranacaksa, şu herif yaranırdı bu Milletel!»

«— Seksen kile buğday vardı anbarında.»

«— Evi bir emânet eviydi.»

«— Öksüz oğlanın; dul karının çuvalı; çaputu vardı içinde.»

«— Seksen senelik hâtıra bu! Dayanılır mı?»

«— Bize oldu olan, O'na değil..»

Karanlıkları yırtan, bir içli hıçkırık oldu :

Bir kadın, saçını; başını yoluyordu.

Hayır, sâdece o muydu?

«— Ah Ağam! Sana da mı düşmanlık?!»

Ahmet Ağa gözünü kırpmadan, karanlık ufuklara bakıyordu. Neyi düşünüyordu? Cephe hayatını mı; Hastane günlerini mi? Yoksa, yokluğunda kazanıp; vâriyâta kavuştuğu yanan mâlikânesini mi?

Saat 23.00'tü, 24.00 oldu. 1, 2, 3, 5 oldu; yangın sönmüyordu. Acaba bu kadar çok, neler yanıyordu?

Kara Mehmet dağlara baktı. Derinden soluyordu :

«— Bilirim yapan hangi it?»

Gözlerini kaldırıp, yamaçlara daldı :

«— Dağlar da çok müsâit...»

Ahmet Ağa, Dr. Yüzbaşı Hamdi Bey'in sözlerini hatırladı :

«— Hiç bir şeye sınırlanmayacak, soğukkanlılığını yitirmeyeceksin. Hiç bir olay karşısında ezilmeyeceksin. İyimsizlikle, yenemeyeceğin hiç bir güçlük yoktur.»

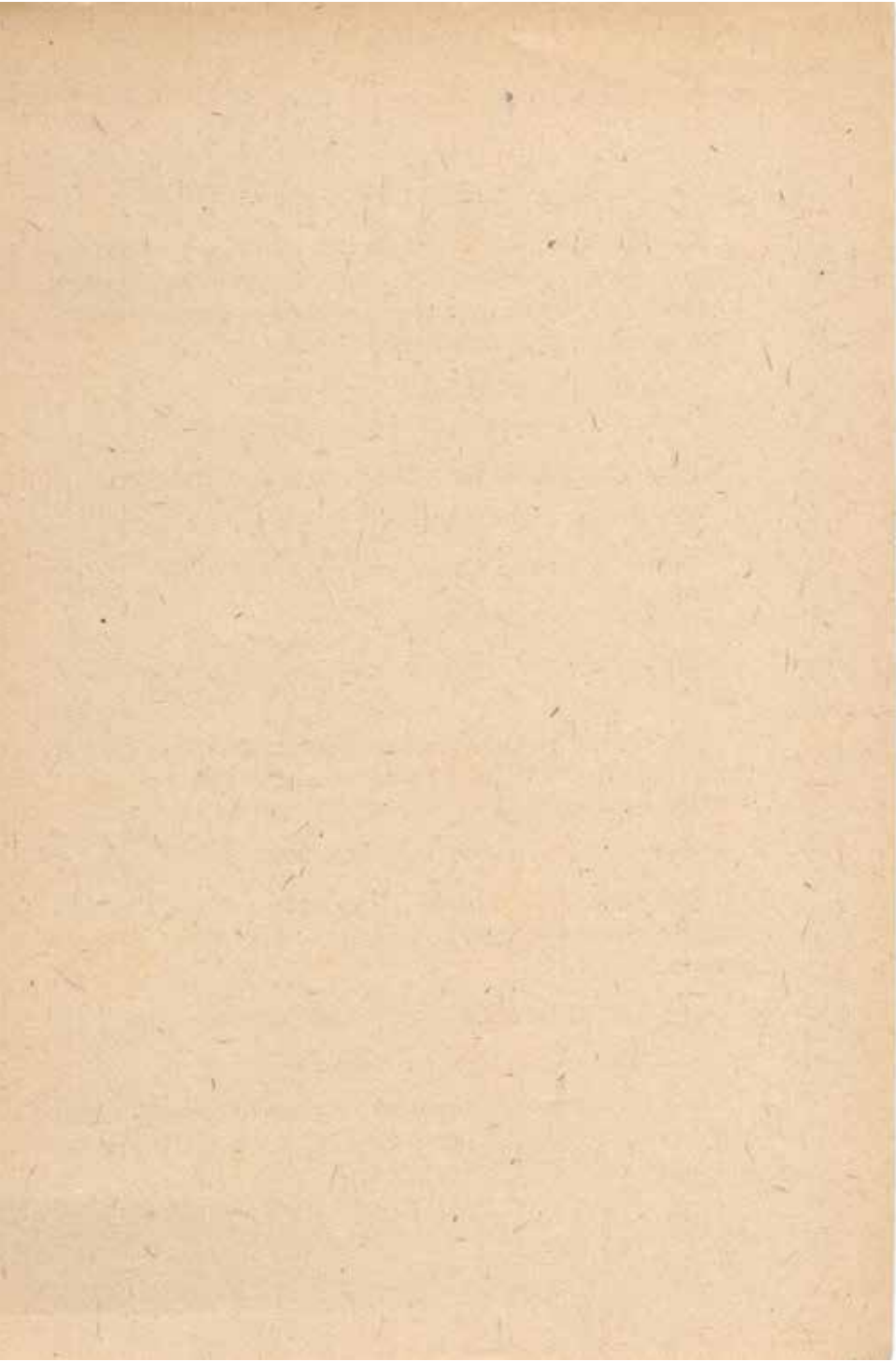
Hatırladığı bu sözler, O'nu rahatlatmıştı.

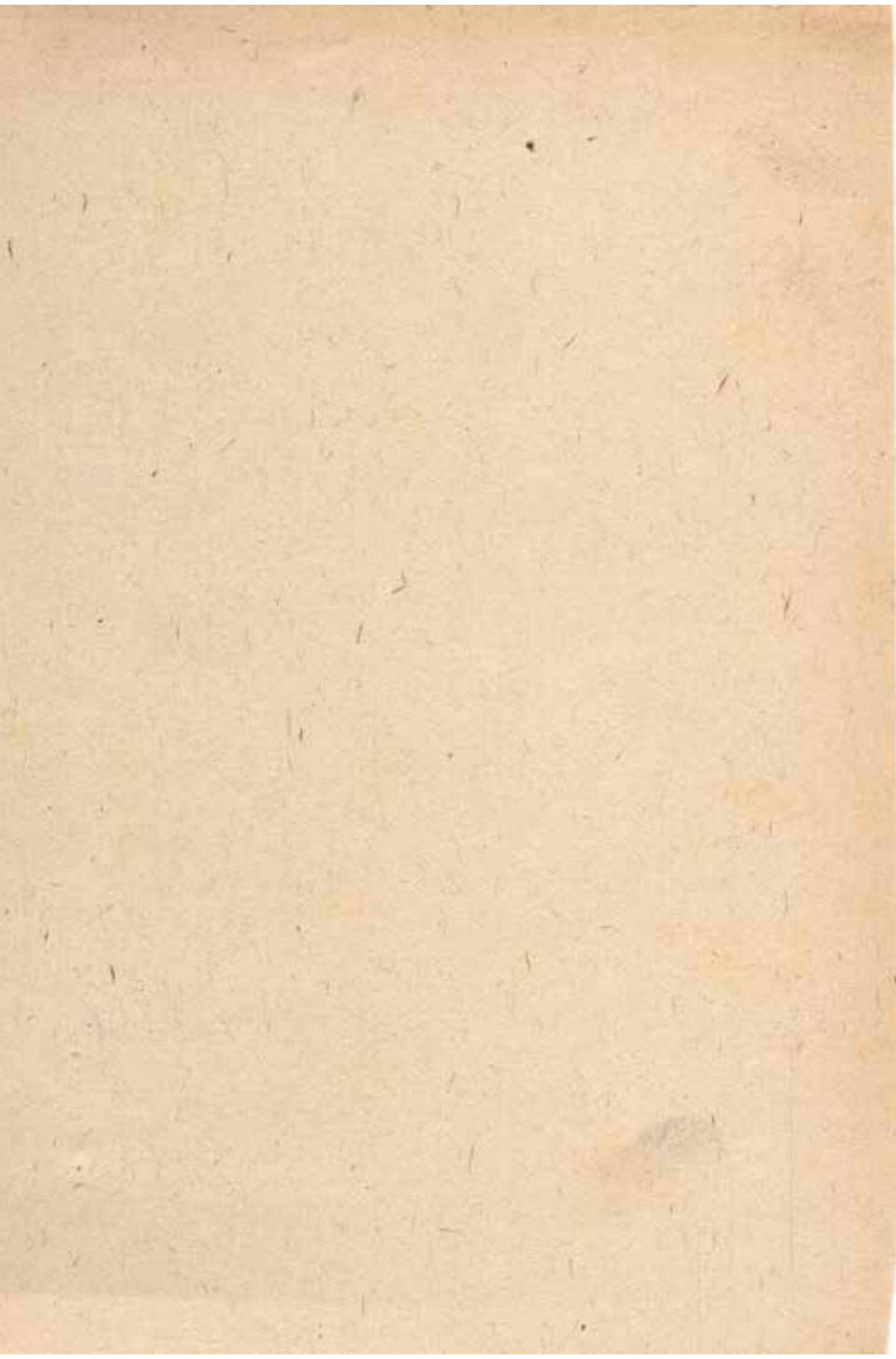
Çevresine yaşlı gözlerle toplanıp; «— Geçmiş olsun» demeye dilleri varmayan komşularına; dostlarına; arkadaşlarına baktı.

«— Üzülmeyin! Allah verdi, Allah aldı» der gibiydi.

Ağzından ilk dökülen, şu cümleydi :

«— Duydunuz mu çocuklar? Kur'an Kursu'na kadro geldi. Şimdi bir emelim daha var : Bir de kız Kur'an Kursu yaptırmak; ona da kadro almak...»

BİZİ YASATANLAR

Bir Mayıs günü açılan kanala su verildiği zaman, arkin altında ve üstünde çift süren rençberler, sevinçle, nazlı nazlı akan suyun gelişini seyre koştular. Susuzluktan yarılan toprak hayat buldu o gün. Suyu hâsret yanık bağırlardan yeşil umutlar yükseldi göğe, şükür duâlarıyla. Dünyaya yeniden geldi insanlar. Yeniden dirildiler. Emeği olanlar sevindiler, emeği olmayanlar minnet duydular; sevinçle kucaklaştılar. Gayretin önünde hiç bir engelin duramayacağına inandılar...

Aradan yarım asra yaklaşan zaman geçti. Devlet Su İşleri, daha yukarıdan ve yeniden iki bin dönümü sulayan beton bir kanal yaptı.

Köylünün eli, devlete yıllarca önce uzanmıştı. Devlet de elini millete uzatacaktı.

